

DIREKTIVE

DIREKTIVA (EU) 2019/944 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

od 5. lipnja 2019.

o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU (preinaka)

(Tekst značajan za EGP)

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 194. stavak 2.,

uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,

nakon prosljeđivanja nacрта zakonodavnog akta nacionalnim parlamentima,

uzimajući u obzir mišljenje Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora ⁽¹⁾,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora regija ⁽²⁾,

u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom ⁽³⁾,

budući da:

- (1) Potreban je veći broj izmjena Direktive 2009/72/EZ Europskog parlamenta i Vijeća ⁽⁴⁾. Radi jasnoće tu bi direktivu trebalo preinačiti.
- (2) Unutarnje tržište električne energije, koje se od 1999. godine postupno uvodi diljem Unije, uspostavom konkurentnih prekograničnih tržišta električne energije teži pružanju stvarnog izbora svim krajnjim kupcima Unije, bez obzira na to radi li se o građanima ili o poslovnim subjektima, stvaranju novih poslovnih mogućnosti, postizanju konkurentnih cijena, učinkovitih signala za ulaganja i viših standarda usluge te pridonosenju sigurnosti opskrbe i održivosti.
- (3) Direktiva 2003/54/EZ Europskog parlamenta i Vijeća ⁽⁵⁾ i Direktiva 2009/72/EZ dale su znatan doprinos stvaranju unutarnjeg tržišta električne energije. Međutim, u energetske sustavu Unije trenutačno se događaju korjenite promjene. Zajednički cilj dekarbonizacije energetske sustava donosi nove mogućnosti i izazove sudionicima na tržištu. Istodobno se tehnološkim dostignućima omogućavaju novi oblici sudjelovanja potrošača i prekogranične suradnje. Tržišna pravila Unije potrebno je prilagoditi novom stanju na tržištu.
- (4) U Komunikaciji Komisije od 25. veljače 2015. pod nazivom „Okvirna strategija za otpornu energetske uniju s naprednom klimatskom politikom” utvrđuje se vizija energetske unije u čijem su središtu građani, koji preuzimaju odgovornost za energetske tranziciju, iskorištavaju nove tehnologije kako bi smanjili svoje račune i aktivno sudjeluju na tržištu, a ugroženi potrošači su zaštićeni.

⁽¹⁾ SL C 288, 31.8.2017., str. 91.

⁽²⁾ SL C 342, 12.10.2017., str. 79.

⁽³⁾ Stajalište Europskog parlamenta od 26. ožujka 2019. (još nije objavljeno u Službenom listu) i Odluka Vijeća od 22. svibnja 2019.

⁽⁴⁾ Direktiva 2009/72/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 2003/54/EZ (SL L 211, 14.8.2009., str. 55.).

⁽⁵⁾ Direktiva 2003/54/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2003. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 96/92/EZ (SL L 176, 15.7.2003., str. 37.) stavljena izvan snage i zamijenjena, s učinkom od 2. ožujka 2011., Direktivom 2009/72/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 2003/54/EZ (SL L 211, 14.8.2009., str. 55.).

- (5) U Komunikaciji Komisije od 15. srpnja 2015. pod nazivom „Ostvarivanje novih pogodnosti za potrošače energije” iznosi se vizija Komisije o maloprodajnom tržištu koje bolje služi potrošače energije, među ostalim boljim povezivanjem veleprodajnih i maloprodajnih tržišta. Iskorištavanjem nove tehnologije nova bi i inovativna trgovačka društva za energetske usluge trebala svim potrošačima omogućiti da u potpunosti sudjeluju u energetske tranziciji upravljajući vlastitom potrošnjom radi provedbe energetske učinkovitih rješenja kojima će uštedjeti novac i pridonijeti ukupnom smanjenju potrošnje energije.
- (6) U Komunikaciji Komisije od 15. srpnja 2015. pod nazivom „Pokretanje postupka javnog savjetovanja o novom modelu energetskog tržišta” naglašeno je da prelazak s proizvodnje u velikim centraliziranim proizvodnim postrojenjima na decentraliziranu proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora i na dekarbonizirana tržišta zahtijeva prilagodbu postojećih pravila trgovanja električnom energijom i promjenu postojećih tržišnih uloga. U toj je Komunikaciji istaknuta potreba za fleksibilnijom organizacijom tržišta električne energije i potpunom integracijom svih sudionika na tržištu, uključujući proizvođače obnovljive energije, nove pružatelje energetskih usluga, skladištenje energije i fleksibilnu potražnju. Jednako je važno da Unija hitno uloži u međupovezanost na razini Unije za prijenos energije preko visokonaponskih sustava prijenosa električne energije.
- (7) Radi stvaranja unutarnjeg tržišta električne energije, države članice trebale bi poticati integraciju svojih nacionalnih tržišta i suradnju među operatorima sustava na razini Unije i na regionalnoj razini te obuhvatiti izolirane sustave koji čine elektroenergetske otoke u Uniji, a koji su i dalje prisutni.
- (8) Osim novih izazova s kojima nastoji suočiti, ovom Direktivom nastoje se ukloniti i dugotrajne prepreke uspostavi unutarnjeg tržišta električne energije. Poboľšan regulatorni okvir treba pridonijeti rješavanju trenutačnih problema rascjepkanih nacionalnih tržišta, koja još uvijek karakteriziraju brojne regulatorne intervencije. Takve su intervencije dovodile do prepreka opskrbom električnom energijom pod jednakim uvjetima i do većih troškova u usporedbi s rješenjima utemeljenima na prekograničnoj suradnji i tržišnim načelima.
- (9) Unija bi najbolje ispunila svoje ciljeve u pogledu obnovljive energije stvaranjem tržišnog okvira kojim se nagrađuju fleksibilnost i inovacije. Model funkcionalnog tržišta električne energije ključni je element koji omogućuje porast upotrebe obnovljive energije.
- (10) Potrošači imaju ključnu ulogu u postizanju fleksibilnosti koja je potrebna za prilagodbu elektroenergetskog sustava promjenjivoj i distribuiranoj održivoj proizvodnji električne energije. Tehnološkim napretkom u upravljanju mrežom i u proizvodnji obnovljive električne energije potrošačima su otvorene nove mogućnosti. Zdravo će tržišno natjecanje na maloprodajnim tržištima biti ključno kako bi se osiguralo uvođenje novih, inovativnih usluga koje odgovaraju na tržišne promjene i zadovoljavaju promjenjive potrebe i mogućnosti potrošača, uz istodobno povećavanje fleksibilnosti sustava. Međutim, nedostatak informacija o potrošnji energije koje se potrošačima daju u stvarnom vremenu ili u gotovo stvarnom vremenu onemogućuje potrošačima da budu aktivni sudionici na energetskom tržištu i u energetske tranziciji. Namjera je da, osnaživanjem potrošača i pružanjem im alata za snažnijim sudjelovanjem na energetskom tržištu, građani Unije imaju korist od unutarnjeg tržišta električne energije te da se ostvare ciljevi Unije u pogledu obnovljive energije.
- (11) Slobode koje su građanima Unije zajamčene Ugovorom o funkcioniranju Europske unije (UFEU) – među ostalim slobodno kretanje robe, sloboda poslovnog nastana i sloboda pružanja usluga – ostvarive su jedino na potpuno otvorenom tržištu koje svim potrošačima omogućuje slobodan izbor svojih opskrbljivača i svim opskrbljivačima slobodnu isporuku svojim kupcima.
- (12) Promicanje poštenog tržišnog natjecanja i jednostavnog pristupa različitim opskrbljivačima od najvećeg je značaja za države članice radi omogućavanja potrošačima da u cijelosti iskoriste mogućnosti liberaliziranog unutarnjeg tržišta električne energije. Međutim, moguće je da još postoji nefunkcioniranje tržišta u malim, perifernim elektroenergetskim sustavima i sustavima koji nisu povezani s drugim državama članicama, u kojima se cijenama električne energije ne šalje prava poruka za privlačenje ulaganja, i stoga su u tim slučajevima potrebna posebna rješenja kako bi se osigurala odgovarajuća razina sigurnosti opskrbe.
- (13) Radi poticanja tržišnog natjecanja i osiguranja opskrbe električnom energijom po najkonkurentnijoj cijeni, države članice i regulatorna tijela trebali bi omogućiti prekogranični pristup novim opskrbljivačima električnom energijom iz različitih izvora energije te novim pružateljima usluga proizvodnje, skladištenja energije i upravljanja potrošnjom.

- (14) Države članice trebale bi osigurati da na unutarnjem tržištu električne energije ne postoje nepotrebne prepreke u pogledu ulaska na tržište, rada na tržištu i izlaska s tržišta. Istovremeno, trebalo bi biti pojašniti da se tom obvezom ne dovode u pitanje ovlasti koje države članice zadržavaju u odnosu na treće zemlje. Takvo pojašnjenje ne bi se smjelo tumačiti kao da se državi članici omogućuje izvršavanje isključive nadležnosti Unije. Također bi trebalo pojašniti da sudionici na tržištu iz trećih zemalja koji djeluju na unutarnjem tržištu moraju, kao i drugi sudionici na tržištu, biti usklađeni s mjerodavnim pravom Unije i nacionalnim pravom.
- (15) Tržišnim pravilima omogućuje se ulazak i izlazak proizvođača i opskrbljivača električnom energijom na temelju njihove ocjene ekonomske i financijske održivosti njihova poslovanja. To načelo nije nespojivo s mogućnošću da države članice poduzećima koja djeluju u elektroenergetskom sektoru nametnu obveze pružanja javne usluge u općem gospodarskom interesu, u skladu s Ugovorima, posebno s člankom 106. UFEU-a, te s ovom Direktivom i Uredbom (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽⁶⁾.
- (16) Europsko vijeće od 23. i 24. listopada 2014. u svojim je zaključcima navelo da Komisija uz potporu država članica mora poduzeti hitne mjere kako bi se, pod hitno, i to najkasnije do 2020., ostvario minimalni cilj od 10 % postojećih međusobno povezanih elektroenergetskih sustava, barem za države članice koje još nisu ostvarile minimalnu razinu integracije u unutarnje energetske tržište, a to su baltičke države, Portugal i Španjolska, te za države članice koje su njihova glavna točka pristupa unutarnjem energetske tržištu. Također je navelo da Komisija također treba redovito podnositi izvješće Europskom vijeću radi postizanja cilja od 15 % do 2030.
- (17) Dostatna fizička povezanost sa susjednim zemljama važna je kako bi se omogućilo da države članice i susjedne zemlje imaju koristi od pozitivnih učinaka unutarnjeg tržišta kako je naglašeno u Komunikaciji Komisije od 23. studenog 2017. pod nazivom „Komunikacija o jačanju energetske mreže u Europi”, a kako je navedeno u integriranim nacionalnim energetske i klimatske planovima država članica u skladu s Uredbom (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽⁷⁾.
- (18) Tržišta električne energije razlikuju se od ostalih tržišta kao što je tržište prirodnog plina jer se na njima, primjerice, trguje robom koja se za sada ne može lako skladištiti i koja se proizvodi u vrlo različitim proizvodnim postrojenjima, uključujući distribuiranu proizvodnju. To je dovelo do različitih pristupa regulatornom odnosu prema interkonekcijskim vodovima u sektoru električne energije i plinskom sektoru. Integracija tržišta električne energije zahtijeva visok stupanj suradnje između operatora sustava, sudionika na tržištu i regulatornih tijela, posebno kada se električnom energijom trguje putem uparivanja tržišta.
- (19) Među glavnim ciljevima ove Direktive trebalo bi biti i osiguravanje zajedničkih pravila za istinsko unutarnje tržište te široka ponuda električne energije dostupne svima. U tu bi svrhu nenarušene tržišne cijene dale poticaj prekograničnim međusobnim povezivanjima i ulaganjima u novu proizvodnju električne energije vodeći pritom konvergenciji cijena, dugoročno gledano.
- (20) Tržišne cijene trebale bi dati pravi poticaj razvoju mreže i ulaganjima u novu proizvodnju električne energije.
- (21) Na unutarnjem tržištu električne energije postoje različite vrste organizacije tržišta. Mjere koje bi države članice mogle poduzeti radi osiguravanja ravnopravnih tržišnih pravila trebale bi se temeljiti na neophodnim zahtjevima od općeg interesa. O usklađenosti tih mjera s UFEU-om i s drugim pravom Unije trebalo bi se savjetovati s Komisijom.
- (22) U ostvarivanju ciljeva od općeg gospodarskog interesa države članice trebale bi i dalje imati široko diskrecijsko pravo nametanja obveza pružanja javne usluge elektroenergetskim poduzećima. Države članice trebale bi osigurati da kupci iz kategorije kućanstvo i, u slučajevima u kojima to države članice smatraju primjerenim, mala poduzeća, uživaju pravo na opskrbu električnom energijom određene kvalitete po jasno usporedivim, transparentnim i konkurentnim cijenama. Ipak, određivanje cijene za opskrbu električnom energijom kao obveze pružanja javne usluge čini mjeru kojom se znatno narušava tržišno natjecanje i čija provedba često dovodi do akumulacije tarifnih deficita, ograničavanja izbora potrošača, manjih poticaja za uštedu energije i ulaganja u energetske učinkovitost, nižih standarda usluge, nižih razina uključenosti i zadovoljstva potrošača, ograničavanja tržišnog natjecanja te do manjeg broja inovativnih proizvoda i usluga na tržištu. Stoga bi države članice trebale primjenjivati druge instrumente politike, posebno ciljane mjere socijalne politike, kako bi svojim građanima mogle zajamčiti pristupačnu opskrbu električnom energijom. Javne intervencije u određivanju cijena

⁽⁶⁾ Uredba (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o unutarnjem tržištu električne energije (vidjeti stranicu 54. ovoga Službenog lista).

⁽⁷⁾ Uredba (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o upravljanju energetske unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredbi (EZ) br. 663/2009 i (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EZ, 2009/31/EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 525/2013 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 328, 21.12.2018., str. 1.).

za opskrbu električnom energijom trebale bi se provoditi samo u obliku obveze pružanja javne usluge te bi trebale biti podložne posebnim uvjetima utvrđenima u ovoj Direktivi. Potpunom liberalizacijom funkcionalnog maloprodajnog tržišta električne energije potaknulo bi se cjenovno i necjenovno tržišno natjecanje među postojećim opskrbljivačima i ulazak novih sudionika na tržište povećavajući time izbor i zadovoljstvo potrošača.

- (23) Obveze pružanja javne usluge u obliku određivanja cijene opskrbe električnom energijom trebale bi se upotrebljavati bez narušavanja načela otvorenih tržišta u jasno definiranim okolnostima i u korist jasno definiranih korisnika, a njihovo bi trajanje trebalo biti vremenski ograničeno. Takve okolnosti mogle bi se primjerice pojaviti kada je opskrba ozbiljno ograničena te se time uzrokuju značajno više cijene električne energije od uobičajenih ili u slučaju nefunkcioniranja tržišta kada su se intervencije regulatornih tijela i tijela nadležnih za tržišno natjecanje pokazale neučinkovitima. To bi neproporcionalno utjecalo na kućanstva, a posebno na ugrožene kupce, koji u usporedbi s potrošačima s višim dohotkom u pravilu troše veći dio svojeg raspoloživog dohotka na račune za potrošnju energije. Kako bi se ublažili negativni učinci obveza pružanja javne usluge na određivanje cijena opskrbe električnom energijom, države članice koje primjenjuju takve intervencije trebale bi uvesti dodatne mjere, uključujući mjere kojima se sprečavaju poremećaji u određivanju veleprodajnih tržišnih cijena. Države članice trebale bi osigurati da svi korisnici reguliranih cijena mogu, ako to žele, imati punu korist od ponuda dostupnih na konkurentnom tržištu. U tu svrhu ti korisnici na raspolaganju trebaju imati pametan sustav mjerenja i pristup ugovorima s dinamičnim određivanjem cijene električne energije. K tome ih se treba izravno i redovno obavještavati o ponudama i uštedama koje su dostupne na konkurentnom tržištu, posebno o ugovorima s dinamičnim određivanjem cijene električne energije, te im treba osigurati pomoć kako bi prihvatili tržišno utemeljene ponude i od njih imali koristi.
- (24) Pravo korisnika reguliranih cijena da dobiju pojedinačna pametna brojila bez dodatnih troškova ne bi trebalo sprječavati države članice da mijenjaju funkcije pametnog sustava mjerenja ako infrastruktura pametnih brojila ne postoji jer je procjena troškova i koristi uvođenja pametnog sustava mjerenja bila negativna.
- (25) Javne intervencije u određivanju cijena opskrbe električnom energijom ne bi smjele prouzročiti izravno unakrsno subvencioniranje između različitih kategorija kupaca. U skladu s tim načelom sustavi cijena ne smiju izravno uzrokovati da određene kategorije kupaca snose trošak cjenovnih intervencija koje utječu na druge kategorije kupaca. Na primjer, sustav cijena u kojem trošak snose opskrbljivači ili drugi operatori na nediskriminacijski način, ne bi se trebao smatrati izravnim unakrsnim subvencioniranjem.
- (26) Kako bi se u Uniji održali visoki standardi javnih usluga, Komisiju bi trebalo redovito obavješćivati o svim mjerama koje države članice poduzimaju radi postizanja cilja ove Direktive. Komisija bi trebala redovito objavljivati izvješće u kojem se analiziraju mjere poduzete na nacionalnoj razini za postizanje ciljeva pružanja javne usluge i uspoređuje njihova učinkovitost kako bi se sastavile preporuke o mjerama koje bi se na nacionalnoj razini trebale poduzeti radi postizanja visokih standarda javnih usluga.
- (27) Državama članicama trebalo bi omogućiti imenovanje opskrbljivača zadnjeg izbora. Taj opskrbljivač mogao bi biti prodajni odjel vertikalno integriranog poduzeća, koje također obavlja funkcije distribucije, pod uvjetom da udovoljava zahtjevima za razdvajanje iz ove Direktive.
- (28) Trebalo bi omogućiti da mjere koje države članice provode radi postizanja ciljeva socijalne i gospodarske kohezije obuhvaćaju prije svega pružanje odgovarajućih ekonomskih poticaja koristeći se, kada je to primjereno, svim postojećim nacionalnim alatima i alatima Unije. Takvi alati mogu uključivati mehanizme odgovornosti radi jamčenja potrebnih ulaganja.
- (29) Ako mjere koje države članice poduzimaju za ispunjavanje obveza pružanja javne usluge predstavljaju državnu potporu u skladu s člankom 107. stavkom 1. UFEU-a, potrebno je, prema članku 108. stavku 3. UFEU-a, o njima obavijestiti Komisiju.

- (30) Međusektorsko pravo predstavlja jaku osnovu za zaštitu potrošača u pogledu širokog raspona postojećih energetske usluga i onih koje bi se u budućnosti mogle razviti. Međutim, određena osnovna ugovorna prava kupaca trebalo bi se jasno utvrditi.
- (31) Potrošačima bi trebale biti dostupne jasne i nedvosmislene informacije o njihovim pravima u pogledu sektora energetike. Komisija je nakon savjetovanja s relevantnim dionicima, uključujući države članice, regulatorna tijela, udruge potrošača i elektroenergetska poduzeća, izradila kontrolnu listu za potrošače energije kako bi se potrošačima pružile praktične informacije o njihovim pravima. Tu bi kontrolnu listu trebalo redovito ažurirati, dostaviti svim potrošačima i učiniti javno dostupnom.
- (32) Nekoliko je čimbenika koji sprečavaju potrošače u pristupu raznim izvorima tržišnih informacija koje su im dostupne, u njihovu razumijevanju i postupanju u skladu s njima. Slijedom toga, potrebno je poboljšati usporedivost ponuda i svesti na minimum prepreke promjeni opskrbljivača, bez nepotrebnog ograničavanja izbora potrošača.
- (33) Manjim kupcima se zbog promjene opskrbljivača i dalje izravno ili neizravno naplaćuju razne naknade. Zbog takvih je naknada otežano utvrđivanje cijene najboljeg proizvoda ili najbolje usluge, a umanjuje se i neposredna financijska prednost promjene opskrbljivača. Iako bi se ukidanjem takvih naknada mogao ograničiti izbor potrošača isključivanjem proizvoda utemeljenih na nagrađivanju potrošačke vjernosti, daljnjim ograničavanjem njihove uporabe trebali bi se poboljšati dobrobit i uključenost potrošača, kao i tržišno natjecanje.
- (34) Kraće trajanje promjene opskrbljivača može potaknuti potrošače da traže bolje pogodnosti u opskrbi energijom i promijene opskrbljivača. Raširenijom primjenom informacijske tehnologije bi se do 2026. godine tehnički postupak promjene opskrbljivača koji se sastoji od registracije novog opskrbljivača u mjernoj točki tržišnog operatora radnim danom u pravilu mogao obaviti unutar 24 sata u bilo koji radni dan. Ne dovodeći u pitanje druge korake u postupku promjene opskrbljivača koje je potrebno dovršiti prije početka tehničkog postupka promjene opskrbljivača i osiguravajući da se do tog datuma tehnički postupak promjene opskrbljivača može obaviti unutar 24 sata, smanjilo bi se vrijeme potrebno za promjenu opskrbljivača, doprinoseći većem angažmanu potrošača i većoj maloprodajnoj konkurenciji. U svakom slučaju, postupak promjene opskrbljivača ne bi smio trajati dulje od ukupno tri tjedna od datuma zahtjeva kupca.
- (35) Neovisni alati za usporedbu, uključujući internetske stranice, učinkovito su sredstvo s pomoću kojeg manji kupci mogu procijeniti prednosti različitih ponuda za isporuku energije dostupnih na tržištu. Takvim alatima snižavaju se troškovi pretraživanja s obzirom na to da kupci više ne trebaju prikupljati informacije od pojedinačnih opskrbljivača i pružatelja usluga. Takvi alati mogu pružiti pravu ravnotežu između potrebe za jasnim i sažetim informacijama i potrebe za informacijama koje su ujedno cjelovite i sveobuhvatne. Kako bi kupci dobili reprezentativan pregled, ti bi alati trebali pružati najširi mogući raspon dostupnih ponuda i obuhvatiti tržište u što potpunijem opsegu. Ključno je da manji kupci imaju pristup barem jednom od alata za usporedbu i da informacije koje se pružaju s pomoću takvih alata budu vjerodostojne, nepristrane i transparentne. U tu bi svrhu države članice mogle osigurati alat za usporedbu kojim upravlja nacionalno tijelo ili privatno trgovačko društvo.
- (36) Bolja zaštita potrošača jamči se dostupnošću učinkovitih neovisnih mehanizama za izvansudsko rješavanje sporova svim potrošačima, kao što je ombudsman za energetiku, tijelo za zaštitu potrošača ili regulatorno tijelo. Države članice trebale bi uvesti brze i učinkovite postupke obrade pritužbi.
- (37) Svi bi potrošači trebali imati koristi od izravnog sudjelovanja na tržištu, posebno prilagodbom svoje potrošnje prema tržišnim signalima, a zauzvrat bi trebali imati koristi od nižih cijena električne energije ili drugih novčanih poticaja. Koristi od takvog aktivnog sudjelovanja s vremenom će se vjerojatno povećati kako se bude podizala svijest inače pasivnih potrošača o mogućnostima koje imaju kao aktivni kupci te kako se bude povećavala dostupnost informacija o mogućnostima aktivnog sudjelovanja i upoznatost s njima. Potrošačima bi trebali imati mogućnost da sudjelovanja u svim oblicima upravljanja potrošnjom. Oni bi stoga trebali imati mogućnost ostvarivanja koristi od potpunog uvođenja pametnih sustava mjerenja, a kada je takvo uvođenje negativno ocijenjeno, trebali bi imati mogućnost odabira pametnog sustava mjerenja i ugovora s dinamičnim određivanjem cijene električne energije. Na taj bi način potrošači mogli prilagoditi svoju potrošnju cjenovnim signalima u stvarnom vremenu, odnosno signalima koji odražavaju vrijednost i trošak električne energije ili njezina prijenosa u različitim razdobljima, a države članice trebale bi osigurati razumnu izloženost potrošača riziku veleprodajne cijene. Potrošači bi trebali biti obaviješteni o koristima i mogućim cjenovnim rizicima ugovora s

dinamičnim određivanjem cijene električne energije. Države članice trebale bi isto tako osigurati da oni potrošači koji odluče da se neće aktivno uključiti na tržište ne budu sankcionirani. Naprotiv, njihova sposobnost donošenja informiranih odluka o dostupnim mogućnostima trebala bi biti olakšana na način koji najviše odgovara uvjetima na domaćem tržištu.

- (38) Da bi se maksimalno povećale koristi i učinkovitost dinamičnog određivanja cijene električne energije, države članice trebale bi procijeniti potencijal za uvođenje više dinamičnih ili smanjenje udjela nepromjenjivih sastavnica u računima za potrošnju električne energije te bi trebale, ako takav potencijal postoji, poduzeti odgovarajuće mjere.
- (39) Sve skupine kupaca (industrijski i trgovački kupci te kupci iz kategorije kućanstvo) trebale bi imati pristup tržištima električne energije kako bi mogli trgovati svojom fleksibilnošću i električnom energijom koju su sami proizveli. Kupcima bi trebalo omogućiti da iskoriste sve prednosti udruživanja proizvodnje i opskrbe diljem većih regija i da imaju koristi od prekograničnog tržišnog natjecanja. Sudionici na tržištu koji se bave agregiranjem vjerojatno će kao posrednici između skupina kupaca i tržišta imati važnu ulogu. Države članice trebale bi za neovisno agregiranje moći slobodno izabrati odgovarajući provedbeni model i pristup upravljanju, poštujući pritom opća načela utvrđena u ovoj Direktivi. Takav model ili pristup mogli bi obuhvaćati odabir tržišno utemeljenih ili regulatornih načela, kojima se osiguravaju rješenja za usklađenost s ovom Direktivom, kao što su modeli u okviru kojih se rješavaju neravnoteže ili uvode korekcije opsega. Kako bi se neovisnim agregatorima omogućilo izvršavanje njihove posredničke uloge te kako bi se osiguralo da krajnji kupac ostvaruje odgovarajuću korist od njihove aktivnosti, izabrani model trebao bi sadržavati transparentna i poštena pravila. Radi poticanja sudjelovanja u upravljanju potrošnjom, proizvodi bi trebali biti definirani na svim tržištima električne energije, uključujući tržišta pomoćnih usluga i kapaciteta.
- (40) U Komunikaciji Komisije od 20. srpnja 2016., pod nazivom „Europska strategija za mobilnost s niskom razinom emisije” naglašava se potreba za dekarbonizacijom prometnog sektora i smanjenjem emisija iz prometnog sektora, posebno u urbanim područjima te se naglašava važna uloga koju elektromobilnost može imati u doprinosu ostvarenju tih ciljeva. Štoviše, uvođenje elektromobilnosti važan je element energetske tranzicije. Tržišna pravila utvrđena u ovoj Direktivi trebala bi stoga doprinijeti stvaranju povoljnih uvjeta za električna vozila svih vrsta. Nadasve, trebala bi osigurati učinkovito uvođenje javno dostupnih i privatnih mjesta za punjenje električnih vozila te učinkovitu integraciju punjenja vozila u sustav.
- (41) Upravljanje potrošnjom ključno je za omogućivanje pametnog punjenja električnih vozila te omogućivanje učinkovite integracije električnih vozila u elektroenergetsku mrežu, što će biti od presudne važnosti za postupak dekarbonizacije prometa.
- (42) Potrošači bi električnu energiju koju su sami proizveli trebali moći trošiti, skladištiti i prodavati tržištu te sudjelovati na svim tržištima električne energije omogućujući fleksibilnost sustava, primjerice skladištenjem električne energije, na primjer skladištenje korištenjem električnih vozila, upravljanjem potrošnjom ili programima energetske učinkovitosti. U budućnosti će razvoj novih tehnologija olakšati te aktivnosti. Međutim, postoje pravne i komercijalne prepreke poput nerazmjernih naknada za interno potrošenu električnu energiju, obveza predavanja samostalno proizvedene električne energije u energetske sustav i administrativnih opterećenja, kao što je obveza kupaca koji sami proizvode električnu energiju i prodaju je sustavu da ispune zahtjeve za opskrbljivače itd. Trebalo bi ukloniti takve prepreke kojima se potrošače sprečava da sami proizvode električnu energiju te da troše, skladište ili tržištu prodaju električnu energiju koju sami proizvedu te istodobno osigurati da takvi kupci na odgovarajući način doprinose pokrivanju troškova sustava. Države članice trebale bi moći u svojim nacionalnim pravima imati različite odredbe u pogledu poreza i pristojbi za pojedinačne aktivne krajnje kupce i one koji zajedno djeluju te za kućanstva i druge krajnje kupce.
- (43) Zbog distribuiranih energetske tehnologije i osnaživanja potrošača energija zajednice postala je djelotvoran i isplativ način za zadovoljavanje potreba građana i njihovih očekivanja u pogledu izvora energije, usluga i lokalnog sudjelovanja. Energijom zajednice svim se potrošačima nudi uključiva mogućnost izravnog sudjelovanja u proizvodnji, potrošnji ili dijeljenju energije. Inicijative za energiju zajednice prvenstveno su usmjerene na pružanje pristupačne energije posebne vrste, kao što je obnovljiva energija, svojim članovima ili vlasnicima udjela, a ne na ostvarivanje dobiti, kao tradicionalna elektroenergetska poduzeća. Inicijative za energiju zajednice suradnjom s potrošačima dokazuju svoj potencijal u olakšavanju primjene novih tehnologija i obrazaca potrošnje na integrirani način, uključujući pametne distribucijske mreže i upravljanje potrošnjom. Energijom zajednice može se unaprijediti i energetska učinkovitost na razini kućanstva, a ona može pomoći i u sprečavanju energetske siromaštva smanjenom potrošnjom i nižim tarifama za opskrbu. Njome se također određenim skupinama kupaca iz kategorije kućanstvo omogućuje da sudjeluju na tržištima električne energije, što inače ne bi mogli. Takve inicijative, ako su bile uspješno provedene, donijele su gospodarsku, društvenu i okolišnu korist zajednici koja nadilazi puke koristi koje proizlaze iz pružanja energetske usluga. Ovom se Direktivom nastoji priznati određene kategorije građanskih inicijativa za energiju na europskoj razini kao „energetske zajednice građana” kako bi im se omogućio poticajni okvir, pošteno postupanje, jednaki uvjeti i jasno definiran skup prava i obveza. Kupcima iz kategorije kućanstvo potrebno je dopustiti da dobrovoljno sudjeluju

u inicijativama za energiju zajednice te da ih napuste bez gubitka pristupa mreži kojom upravlja inicijativa za energiju zajednice ili bez gubitka prava koja im pripadaju kao potrošačima. Pristup mreži energetske zajednice građana potrebno je omogućiti pod poštenim uvjetima i uvjetima koji odgovaraju troškovima.

- (44) Članstvo u energetskim zajednicama građana trebalo bi biti otvoreno za sve kategorije subjekata. Međutim ovlasti donošenja odluka u okviru energetske zajednice građana trebalo bi ograničiti na one članove ili vlasnike udjela koji nisu uključeni u komercijalne djelatnosti velikog opsega i za koje energetski sektor ne predstavlja glavno područje gospodarske aktivnosti. Energetske zajednice građana smatraju se kategorijom suradnje građana ili lokalnih sudionika koje bi trebalo priznati i zaštititi u skladu s pravom Unije. Odredbama o energetskim zajednicama građana ne sprečava se postojanje drugih građanskih inicijativa, kao što su one koje proizlaze iz sporazuma privatnog prava. Države članice trebale bi moći osigurati da energetske zajednice građana budu subjekt bilo kojeg oblika, na primjer udruga, zadruga, partnerstvo, neprofitnu organizaciju ili malo ili srednje poduzeće, sve dok takav subjekt može, djelujući u svoje ime, izvršavati prava i podlijevati obvezama.
- (45) Odredbe ove Direktive o energetskim zajednicama građana određuju prava i obveza, koje se mogu izvesti iz drugih, već postojećih prava i obveza, kao što su sloboda ugovaranja, pravo promjene opskrbljivača, odgovornost operatora distribucijskih sustava, pravila o mrežnim pristojbama i obveze uravnoteženja.
- (46) Energetske zajednice građana čine novu vrstu subjekta zbog strukture svog članstva, zahtjeva u vezi s upravljanjem i svrhe. Trebalo bi im omogućiti da djeluju na tržištu na temelju ravnopravnih uvjeta bez narušavanja tržišnog natjecanja, te bi se na energetske zajednice građana trebala primjenjivati ista prava i obveze koji su primjenjivi na ostala elektroenergetska poduzeća, nediskriminacijski i proporcionalno. Ta prava i obveze trebalo bi primjenjivati u skladu s njihovim ulogama, kao što su uloge krajnjih kupaca, proizvođača, opskrbljivača ili operatora distribucijskih sustava. Energetske zajednice građana ne bi smjele trpjeti regulatorna ograničenja ako primjenjuju postojeće ili buduće informacijske i komunikacijske tehnologije za razmjenu električne energije dobivene iz proizvodnih sredstava unutar energetske zajednice građana među njezinim članovima ili vlasnicima udjela na temelju tržišnih načela, primjerice prijebom udjela energije članova ili vlasnika udjela upotrebljavajući proizvodnju dostupnu unutar zajednice, čak i putem javne mreže, pod uvjetom da obje mjerne točke pripadaju toj zajednici. Razmjena električne energije članovima ili vlasnicima udjela omogućuje opskrbu električnom energijom iz proizvodnih postrojenja unutar zajednice bez neposredne fizičke blizine proizvodnom postrojenju i vezanosti za zajedničku mjernu točku. Ako se električna energija dijeli, to dijeljenje ne bi smjelo utjecati na prikupljanje mrežnih pristojbi, tarifa i pristojbi koje se odnose na tokove električne energije. To bi dijeljenje trebalo olakšati u skladu s obvezama i točnim vremenskim okvirima za uravnoteženje, mjerenje i namirenje. Odredbama ove Direktive o energetskim zajednicama građana ne zadire se u nadležnost država članica da osmisle i provode svoje politike za energetski sektor u vezi s mrežnim pristojbama i tarifama ili da osmisle i provode sustave financiranja energetske politike i podjelu troškova pod uvjetom da su te politike nediskriminacijske i zakonite.
- (47) Ovom se Direktivom ovlašćuje države članice da omoguće energetskim zajednicama građana da postanu operatori distribucijskog sustava ili u okviru općeg režima ili kao „operatori zatvorenog distribucijskog sustava”. Nakon što se energetskoj zajednici građana dodijeli status operatora distribucijskog sustava, s njom bi trebalo postupati kao i s operatorima distribucijskog sustava te bi trebala podlijevati istim obvezama. Odredbama ove Direktive o energetskim zajednicama građana samo se pojašnjavaju aspekti rada distribucijskog sustava koji bi mogli biti relevantni za energetske zajednice građana, a istodobno se u skladu s pravilima o operatorima distribucijskog sustava primjenjuju drugi aspekti na rad distribucijskog sustava.

- (48) Računi za električnu energiju važno su sredstvo informiranja krajnjih kupaca. Osim podataka o potrošnji i troškovima, mogu sadržavati i druge informacije koje potrošačima mogu pomoći da usporede svoj trenutni aranžman s drugim ponudama. Međutim, sporovi povezani s računima vrlo su čest razlog pritužbi potrošača i čimbenik koji doprinosi trajno niskoj razini zadovoljstva potrošača i uključenosti u elektroenergetski sektor. Stoga je nužno račune učiniti jasnijima i jednostavnijima za razumijevanje te osigurati da se na računima i informacijama o obračunu jasno navodi ograničen broj važnih informacija potrebnih kako bi potrošači mogli regulirati svoju potrošnju energije, usporediti ponude i promijeniti opskrbljivača. Ostale informacije krajnjim bi kupcima trebale biti dostupne na njihovim računima, priložene računima ili bi na računima trebalo navesti upućivanje na njih. Takve bi informacije trebale biti navedene na računu, ili u zasebnom dokumentu priloženom računu ili bi račun trebao sadržavati upućivanje na mjesto gdje krajnji kupac može lako pronaći informacije na internetskoj stranici, putem mobilne aplikacije ili drugih sredstava.
- (49) Redovita dostava točnih informacija o obračunu koje se temelje na stvarnoj potrošnji električne energije, uz pomoć pametnih brojlara, važna je jer se kupcima tako pomaže da kontroliraju svoju potrošnju električne energije i troškove. Međutim, kupci, a osobito kupci iz kategorije kućanstva, trebali bi imati pristup fleksibilnim aranžmanima za stvarno plaćanje svojih računa. Na primjer, kupcima bi se mogle dostavljati učestale informacije o obračunu dok se plaćanje odvija na tromjesečnoj osnovi ili bi mogli postojati proizvodi koji za koje kupac plaća isti iznos svaki mjesec neovisno o stvarnoj potrošnji.
- (50) Odredbe o obračunu iz Direktive 2012/27/EU Europskog parlamenta i Vijeća ⁽⁸⁾ trebalo bi ažurirati, pojednostaviti i premjestiti u ovu Direktivu, u koju se bolje uklapaju.
- (51) Države članice trebale bi poticati modernizaciju distribucijskih mreža, kao što je uvođenje pametnih mreža, koje bi trebalo izgrađivati na način kojim se potiče decentralizirana proizvodnja i energetska učinkovitost.
- (52) Radi uključivanja potrošača potrebni su odgovarajući poticaji i odgovarajuće tehnologije, poput pametnog sustava mjerenja. Pametnim sustavima mjerenja osnažuju se potrošači jer im ti sustavi omogućavaju da dobiju točne povratne informacije o svojoj potrošnji ili proizvodnji energije u gotovo stvarnom vremenu te da bolje upravljaju potrošnjom energije, da sudjeluju u programima upravljanja potrošnjom i drugim uslugama i iskoriste njihove prednosti te da smanje svoje račune za potrošnju električne energije. Isto tako, zahvaljujući pametnom sustavu mjerenja operatori distribucijskih sustava mogu imati bolji uvid u svoju mrežu i stoga smanjiti svoje troškove rada i održavanja i prebaciti te uštede potrošačima u obliku nižih tarife za distribuciju.
- (53) Odluka o uvođenju pametnog mjerenja na nacionalnoj razini trebala bi se moći temeljiti na ekonomskoj ocjeni. Tom ekonomskom procjenom trebale bi se uzeti u obzir dugoročne koristi uvođenja pametnog sustava mjerenja za potrošače i cijeli vrijednosni lanac, među ostalim za bolje upravljanje mrežom, preciznije planiranje i utvrđivanje gubitaka mreže. Ako se procijeni da je uvođenje takvih sustava mjerenja troškovno učinkovito samo za potrošače s određenom razinom potrošnje električne energije, države članice trebale bi imati mogućnost da o tome vode računa pri uvođenju pametnih sustava mjerenja. Međutim, ta bi se procjena trebala redovito revidirati u slučaju znatnih promjena osnovnih pretpostavki ili barem svake četiri godine zbog brzog tehnološkog razvoja.
- (54) Države članice koje pametne sustave mjerenja ne uvode sustavno trebale bi omogućiti potrošačima da imaju koristi od ugradnje pametnog brojila na svoj zahtjev te pod poštenim i razumnim uvjetima, a trebale bi im pružiti i sve relevantne informacije. Ako potrošači nemaju pametno brojilo, trebali bi imati pravo na brojilo koje ispunjava minimalne zahtjeve potrebne za pružanje informacija o obračunu navedenih u ovoj Direktivi.

⁽⁸⁾ Direktiva 2012/27/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o energetske učinkovitosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i stavljanju izvan snage direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ (SL L 315, 14.11.2012., str. 1.).

- (55) Kako bi se podržalo aktivno sudjelovanje potrošača na tržištima električne energije, pametni sustavi mjerenja koje će uvoditi države članice trebali bi biti interoperabilni i trebali bi moći osigurati podatke potrebne za potrošačke sustave upravljanja energijom. U tu svrhu države članice trebale bi voditi računa o upotrebi odgovarajućih dostupnih standarda, uključujući one standarde kojima se omogućava interoperabilnost na razini podatkovnog modela i sloja primjene, najboljih praksi i važnosti razvoja razmjene podataka, budućih i inovativnih energetske usluga, uvođenja pametnih mreža i unutarnjeg tržišta električne energije. Nadalje, pametni sustavi mjerenja koji će se uvoditi ne bi smjeli otežavati promjenu opskrbljivača i trebali bi biti opremljeni odgovarajućim funkcionalnostima s pomoću kojih bi potrošači imali pristup podacima o svojoj potrošnji u gotovo stvarnom vremenu, s pomoću kojih bi mogli prilagoditi svoju potrošnju energije i ponuditi svoju fleksibilnost mreži i elektroenergetskim poduzećima koliko god je to moguće s obzirom na potpunu infrastrukturu te biti nagrađeni za to i postići uštede na svojim računima za potrošnju električne energije.
- (56) Ključni aspekt opskrbljivanja kupaca je osiguravanje pristupa objektivnim i transparentnim podacima o potrošnji. Stoga bi potrošači trebali imati pristup podacima o svojoj potrošnji te cijenama i troškovima usluga povezanim s njihovom potrošnjom kako bi mogli tražiti od konkurenata da im na temelju tih informacija sastave ponude. Potrošači bi također trebali imati pravo na ispravno informiranje o svojoj potrošnji energije. Predujmovima se korisnici ne bi smjeli staviti u neproporcionalno nepovoljan položaj, a različiti bi sustavi plaćanja trebali biti nediskriminacijski. Informacije o troškovima energije koje se potrošačima pružaju dovoljno često stvorile bi poticaje za uštede energije jer bi kupcima dale direktne povratne informacije o učincima ulaganja u energetske učinkovitost i o promjenama ponašanja. U tom pogledu, potpuna provedba Direktive 2012/27/EU pomoći će potrošačima da smanje svoje troškove energije.
- (57) Nakon uvođenja pametnih sustava mjerenja u državama članicama razvijeni su ili se trenutačno razvijaju različiti modeli upravljanja podacima. Neovisno o modelu upravljanja podacima važno je da države članice uspostave transparentna pravila u skladu s kojima se podacima može pristupiti pod nediskriminacijskim uvjetima i da osiguraju najvišu razinu kibersigurnosti i zaštite podataka, kao i nepristranost subjekata koji obrađuju podatke.
- (58) Države članice trebale bi poduzeti potrebne mjere za zaštitu ugroženih i energetske siromašnih kupaca u kontekstu unutarnjeg tržišta električne energije. Takve se mjere mogu razlikovati ovisno o posebnim okolnostima u predmetnim državama članicama i mogu uključivati mjere socijalne ili energetske politike koje se odnose na plaćanje računa za električnu energiju, ulaganje u energetske učinkovitost stambenih zgrada ili zaštitu potrošača poput zaštitnih mjera protiv isključivanja. U slučajevima u kojima se univerzalne usluge također pružaju malim poduzećima, mjere kojima se osigurava pružanje univerzalnih usluga mogu se razlikovati ovisno o tome jesu li te mjere namijenjene kupcima iz kategorije kućanstvo ili malim poduzećima.
- (59) Energetske su usluge ključne za očuvanje dobrobiti građana Unije. Dostatna količina energije za odgovarajuće grijanje, hlađenje i rasvjetu te napajanje uređaja osnovne su usluge kojima se jamče pristojan životni standard i zdravlje građana. Nadalje, pristup tim energetske uslugama omogućava građanima Unije da iskoriste svoj potencijal i povećava socijalnu uključenost. Energetske siromašne kućanstva ne mogu si priuštiti te energetske usluge zbog kombinacije niskih primanja, velike potrošnje energije i loše energetske učinkovitosti svojih domova. Države članice trebale bi prikupljati odgovarajuće podatke radi praćenja broja energetske siromašnih kućanstava. Točno mjerenje može pomoći država članicama da utvrde koja su kućanstva pogođena energetske siromaštvom kako bi im mogle pružiti ciljanu potporu. Komisija bi trebala aktivno podupirati provedbu odredbi iz ove Direktive o energetske siromaštvu olakšavajući razmjenu dobre prakse među državama članicama.
- (60) Države članice koje su pogođene energetske siromaštvom i koje nisu izradile nacionalne akcijske planove ili druge odgovarajuće okvire za rješavanje problema energetske siromaštva trebale bi to učiniti s ciljem smanjivanja broja energetske siromašnih kupaca. Niska primanja, velika potrošnja energije i loša energetske učinkovitost stambenih objekata relevantni su čimbenici za uspostavu kriterija kojima se mjeri energetske siromaštvo. U svakom slučaju, države članice trebale bi osigurati potrebnu opskrbu za ugrožene i energetske siromašne kupce. Pri tome bi se mogao koristiti integrirani pristup, primjerice u okviru energetske i socijalne politike, a mjere bi mogle uključivati socijalne politike ili poboljšanja energetske učinkovitosti stambenih objekata. Ovom bi se Direktivom trebale poboljšati nacionalne politike koje idu u korist ugroženih i energetske siromašnih kupaca.

- (61) Operatori distribucijskih sustava trebaju na troškovno učinkovit način integrirati nove načine proizvodnje električne energije, posebno postrojenja u kojima se proizvodi električna energija iz obnovljivih izvora i nova opterećenja, kao što su opterećenja koja dolaze od toplinskih crpke i električnih vozila. U tu bi svrhu operatorima distribucijskih sustava trebalo omogućiti, a trebalo bi ih i poticati, da se na temelju tržišnih postupaka koriste uslugama iz distribuiranih izvora energije, kao što su upravljanje potrošnjom i skladištenje energije, kako bi mogli učinkovito upravljati svojim mrežama i izbjeći skupa proširenja mreže. Države članice trebale bi uspostaviti prikladne mjere poput nacionalnih mrežnih pravila i tržišnih pravila te bi trebale osigurati poticaje za operatore distribucijskih sustava mrežnim tarifama kojima se ne sprečava fleksibilnost ni poboljšanje energetske učinkovitosti u mreži. Isto tako, države članice trebale bi uvesti planove razvoja mreže za distribucijske sustave kako bi podržale integraciju postrojenja u kojima se proizvodi električna energija iz obnovljivih izvora, olakšale razvoj postrojenja za skladištenje energije i elektrifikaciju prometnog sektora te pružile korisnicima sustava odgovarajuće informacije u pogledu predviđenih proširenja ili nadogradnji mreže jer trenutačno u većini država članica takav postupak ne postoji.
- (62) Operatori sustava ne bi smjeli biti vlasnici postrojenja za skladištenje energije, niti ih razvijati, voditi ili njima upravljati. U novom modelu tržišta električne energije usluge skladištenja energije trebale bi biti tržišno utemeljene i konkurentne. U skladu s tim, trebalo bi izbjeđavati unakrsno subvencioniranje između skladištenja energije i regulirane funkcije distribucije ili prijenosa. Takvim ograničenjem u pogledu vlasništva postrojenja za skladištenje energije želi se spriječiti narušavanje tržišnog natjecanja, ukloniti rizik od diskriminacije, osigurati pošten pristup uslugama skladištenja energije za sve sudionike na tržištu te potaknuti djelotvorna i učinkovita uporaba postrojenja za skladištenje energije, izvan rada distribucijskog ili prijenosnog sustava. Taj bi se zahtjev trebalo tumačiti i primjenjivati u skladu s pravima i načelima utvrđenima Poveljom Europske unije o temeljnim pravima („Povelja”), a posebno slobodom poduzetništva i pravom na vlasništvo, koji su zajamčeni člancima 16. i 17. Povelje.
- (63) Ako su postrojenja za skladištenje energije u potpunosti integrirane mrežne komponente koje se ne upotrebljavaju za uravnoteženje ili upravljanje zagušenjem, od njih se, uz odobrenje nacionalnog regulatornog tijela, ne bi smjelo zahtijevati da budu u skladu s istim strogim ograničenjima za operatore sustava o vlasništvu, razvijanju i vođenju tih postrojenja ili upravljanju njima. Takve u potpunosti integrirane mrežne komponente mogu obuhvaćati postrojenja za skladištenje energije kao što su kondenzatori ili zamašnjaci koji mogu pružiti važne usluge za sigurnost i pouzdanost mreže te mogu doprinijeti sinkronizaciji različitih dijelova sustava.
- (64) U cilju napretka prema potpuno dekarboniziranom elektroenergetskom sektoru koji je u potpunosti bez emisija potrebno je ostvariti napredak u pogledu sezonskog skladištenja energije. Takvo skladištenje energije je element koji bi služio kao alat za rad elektroenergetskog sustava kojim bi se omogućile i kratkoročne i sezonske prilagodbe, a radi rješavanja problema varijabilnosti proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i povezanih ispada u tim razdobljima.
- (65) Nediskriminacijski pristup distribucijskoj mreži određuje pristup kupcima na razini maloprodaje. Za stvaranje ravnopravnih tržišnih pravila na razini maloprodaje trebalo bi stoga pratiti djelatnosti operatora distribucijskog sustava kako bi ih se spriječilo da iskoriste prednost svoje vertikalne integracije u vezi sa svojim konkurentnim položajem na tržištu, posebno u odnosu na kupce iz kategorije kućanstvo i male kupce koji nisu kućanstva.
- (66) Kada se zatvoren distribucijski sustav koristi za osiguravanje optimalne učinkovitosti integrirane opskrbe koja zahtijeva specifične pogonske standarde ili kada se zatvoren distribucijski sustav održava ponajprije za potrebe vlasnika sustava, trebalo bi biti omogućeno izuzimanje tog operatora distribucijskog sustava od obveza koje bi predstavljale nepotrebno administrativno opterećenje zbog posebne prirode odnosa između operatora distribucijskog sustava i korisnika sustava. Industrijske i trgovačke lokacije ili lokacije sa zajedničkim uslugama kao što su zgrade željezničkih postaja, zračne luke, bolnice, veliki kampovi s integriranim uređajima ili kemijska industrijska postrojenja mogu obuhvaćati zatvorene distribucijske sustave zbog specijalizirane prirode svojih djelatnosti.
- (67) Bez djelotvornog odvajanja mreža od djelatnosti proizvodnje i opskrbe (djelotvorno razdvajanje) postoji prirodna opasnost diskriminacije ne samo s obzirom na rad mreže, već i s obzirom na poticaje vertikalno integriranim poduzećima za odgovarajuća ulaganja u vlastite mreže.

- (68) Jedino ukidanje poticaja vertikalno integriranim poduzećima za diskriminiranje konkurenata u smislu pristupa mreži i ulaganja može osigurati djelotvorno razdvajanje. Vlasničko razdvajanje, koje implicira imenovanje vlasnika mreže operatorom sustava i njegovu neovisnost o bilo kakvim interesima opskrbe i proizvodnje, očito je učinkovit i stabilan način rješavanja neizbježnog sukoba interesa i osiguravanja sigurnosti opskrbe. Iz tog je razloga Europski parlament u svojoj Rezoluciji od 10. srpnja 2007. o izgledima za unutarnje tržište plina i električne energije uputio na vlasničko razdvajanje na razini prijenosa kao najučinkovitiji alat kojim se promiču ulaganja u infrastrukturu na nediskriminacijski način, pošten pristup mreži za nove sudionike i transparentnost na tržištu. Pri vlasničkom razdvajanju od država bi članica stoga trebalo zahtijevati da osiguraju da ista osoba ili osobe ne budu ovlaštene za provođenje kontrole nad proizvođačem ili opskrbljivačem i da istodobno provode kontrolu ili izvršavaju bilo koje pravo nad operatorom prijenosnog sustava ili prijenosnim sustavom. Obratno, kontrola nad operatorom prijenosnog sustava ili prijenosnim sustavom trebala bi isključiti mogućnost provođenja kontrole ili izvršavanja bilo kojeg prava nad proizvođačem ili opskrbljivačem. Unutar tih ograničenja, proizvođač ili opskrbljivač trebao bi moći imati manjinski vlasnički udjel u operatoru prijenosnog sustava ili prijenosnom sustavu.
- (69) Svaki sustav razdvajanja trebao bi uspješno ukloniti svaki sukob interesa između proizvođača, opskrbljivača i operatora prijenosnih sustava radi stvaranja poticaja za potrebna ulaganja i jamčenja pristupa novim sudionicima na tržištu pod transparentnim i učinkovitim regulatornim režimom te ne bi smio stvoriti pretjerano zahtjevan regulatorni režim za regulatorna tijela.
- (70) Budući da vlasničko razdvajanje u nekim slučajevima zahtijeva restrukturiranje poduzeća, državama članicama koje odluče provesti vlasničko razdvajanje trebalo bi odobriti dodatno vrijeme za primjenu odgovarajućih odredaba. S obzirom na vertikalne veze između sektora električne energije i sektora plina, odredbe o razdvajanju trebalo bi primjenjivati u oba sektora.
- (71) U okviru vlasničkog razdvajanja, radi osiguravanja potpune neovisnosti djelovanja mreže od interesa opskrbe i proizvodnje te sprečavanja razmjene bilo kojih povjerljivih informacija, ista osoba ne bi smjela istodobno biti član upravljačkog odbora operatora prijenosnog sustava ili prijenosnog sustava i poduzeća koje obavlja funkciju proizvodnje ili opskrbe. Iz istog razloga ista osoba ne bi smjela biti ovlaštena imenovati članove upravljačkog odbora operatora prijenosnog sustava ili prijenosnog sustava i provoditi kontrolu ili izvršavati bilo koje pravo nad proizvođačem ili opskrbljivačem.
- (72) Osnivanje operatora sustava ili operatora prijenosa koji je neovisan o interesima opskrbe i proizvodnje trebalo bi vertikalno integriranom poduzeću omogućiti zadržavanje vlasništva nad osnovnim sredstvima mreže uz istodobno osiguravanje djelotvornog odvajanja interesa, pod uvjetom da takav neovisan operator sustava ili neovisan operator prijenosa obavlja sve funkcije operatora sustava te pod uvjetom da se uvedu detaljni propisi i sveobuhvatni mehanizmi regulatorne kontrole.
- (73) Ako je 3. rujna 2009. poduzeće koje u vlasništvu ima prijenosni sustav bilo dio vertikalno integriranog poduzeća, države članice trebale bi imati mogućnost izbora između vlasničkog razdvajanja i osnivanja operatora sustava ili operatora prijenosa koji je neovisan o interesima opskrbe i proizvodnje.
- (74) Radi potpunog očuvanja interesa vlasnika udjela u vertikalno integriranom poduzeću, države članice trebale bi imati mogućnost provedbe vlasničkog razdvajanja bilo direktnim izdvajanjem ili diobom udjela u integriranom poduzeću na udjele u mrežnom poduzeću i udjele u preostalom poduzeću za opskrbu i proizvodnju, pod uvjetom da se poštuju zahtjevi koji proizlaze iz vlasničkog razdvajanja.
- (75) Potpunu učinkovitost rješenja neovisnog operatora sustava ili neovisnog operatora prijenosa trebalo bi osigurati specifičnim dodatnim pravilima. Pravila o neovisnim operatorima prijenosa predviđaju odgovarajući regulatorni okvir kojim se jamče pošteno tržišno natjecanje, dostatno ulaganje, pristup novih sudionika na tržištu i integriranje tržišta električne energije. Djelotvorno razdvajanje putem odredaba o neovisnom operatoru prijenosa trebalo bi se temeljiti na organizacijskim mjerama i mjerama povezanim s upravljanjem operatorima prijenosnih sustava te na mjerama povezanim s ulaganjima, povezivanjem novih proizvodnih kapaciteta s mrežom i integracijom tržišta kroz regionalnu suradnju. Neovisnost operatora prijenosa također bi trebalo, među ostalim, osigurati kroz određena razdoblja „hlađenja” tijekom kojih se u vertikalno integriranom poduzeću ne obavlja nikakva rukovođeća ili druga odgovarajuća funkcija kojom se ostvaruje pristup istim informacijama do kojih bi se moglo doći na rukovodećem položaju.

- (76) Države članice imaju pravo odabrati potpuno vlasničko razdvajanje na svojem državnom području. Ako država članica iskoristi to pravo, poduzeće nema pravo uspostavljanja neovisnog operatora sustava niti neovisnog operatora prijenosa. Nadalje, poduzeće koje obavlja bilo funkciju proizvodnje ili opskrbe ne može izravno ni neizravno provoditi kontrolu niti izvršavati bilo koje pravo nad operatorom prijenosnog sustava iz države članice koja je odabrala potpuno vlasničko razdvajanje.
- (77) Pri provedbi djelotvornog razdvajanja trebalo bi poštovati načela nediskriminacije između javnog i privatnog sektora. Zbog toga ista osoba ne bi smjela imati mogućnost provođenja kontrole niti izvršavanja bilo kojeg prava kojim se krše pravila vlasničkog razdvajanja ili opcije neovisnog operatora sustava, ni samostalno ni zajednički, nad sastavom, glasovanjem ili odlučivanjem tijela operatora prijenosnih sustava ili prijenosnih sustava, kao ni tijela proizvođača ili opskrbljivača. Kad je riječ o vlasničkom razdvajanju i rješenju koje podrazumijeva neovisnog operatora sustava, pod uvjetom da relevantna država članica može dokazati usklađenost s relevantnim zahtjevima, dva odvojena javna tijela trebala bi imati mogućnost kontrole nad djelatnostima proizvodnje i opskrbe s jedne strane i djelatnostima prijenosa s druge.
- (78) Potpuno djelotvorno razdvajanje mrežnih djelatnosti od djelatnosti opskrbe i proizvodnje trebalo bi primijeniti na cijelom području Unije, i na poduzeća iz Unije i na ona koji nisu iz Unije. Radi osiguravanja međusobne neovisnosti mrežnih djelatnosti i djelatnosti opskrbe i proizvodnje na cijelom području Unije, trebalo bi ovlastiti regulatorna tijela da odbiju certificirati operatore prijenosnih sustava koji ne poštuju pravila razdvajanja. Radi osiguravanja dosljedne primjene tih pravila na cijelom području Unije, prilikom donošenja odluka o certifikaciji regulatorna bi tijela trebala u cijelosti uzimati u obzir mišljenje Komisije. Nadalje, radi osiguravanja poštovanja međunarodnih obveza Unije te radi osiguravanja solidarnosti i energetske sigurnosti unutar Unije, Komisija bi trebala imati pravo davanja mišljenja o certifikaciji u vezi s vlasnikom prijenosnog sustava ili operatorom prijenosnog sustava kojeg kontrolira osoba ili osobe iz treće zemlje ili trećih zemalja.
- (79) Postupci davanja odobrenja ne bi smjeli dovesti do administrativnog opterećenja nerazmjernog veličini i mogućem utjecaju proizvođača. Neopravdano dugotrajni postupci davanja odobrenja mogu predstavljati prepreku pristupanju novih sudionika na tržištu.
- (80) Regulatorna tijela trebaju imati mogućnost donošenja odluka povezanih sa svim relevantnim regulatornim pitanjima kako bi unutarnje tržište električne energije funkcioniralo ispravno te moraju biti potpuno neovisni o bilo kojim drugim javnim ili privatnim interesima. Time se ne isključuje ni sudski nadzor ni parlamentarni nadzor u skladu s ustavnim pravima država članica. Osim toga, odobrenje proračuna regulatornog tijela od strane nacionalnog zakonodavca ne predstavlja prepreku proračunskoj autonomiji. Odredbe koje se odnose na autonomiju u provedbi dodijeljenog proračuna regulatornog tijela trebale bi se provoditi u okviru definiranom nacionalnim proračunskim propisima i pravilima. Uz doprinos neovisnosti regulatornih tijela o bilo kojem političkom ili gospodarskom interesu putem odgovarajućeg sustava rotacije, države članice trebale bi moći voditi računa o dostupnosti ljudskih resursa i veličine odbora.
- (81) Regulatorna tijela trebala bi imati mogućnost određivanja ili odobravanja tarifa, ili metodologija koje su temelj za izračunavanje tarifa, na temelju prijedloga operatora prijenosnog sustava ili operatora distribucijskog sustava, ili na temelju prijedloga dogovorenog između tih operatora i korisnika mreže. Prilikom provođenja tih zadataka regulatorna tijela trebala bi osigurati da tarife za prijenos i distribuciju budu nediskriminacijske i da odražavaju troškove te bi trebala uzimati u obzir dugoročne, granične, izbjegnute troškove mreže zbog distribuirane proizvodnje i mjera za upravljanje potrošnjom.
- (82) Regulatorna tijela trebala bi utvrditi ili odobriti pojedinačne mrežne tarife za prijenosne i distribucijske mreže ili metodologiju, ili jedno i drugo. U oba slučaja trebalo bi očuvati neovisnost regulatornih tijela u određivanju mrežnih tarifa u skladu s člankom 57. stavkom 4. točkom (b) podtočkom ii.
- (83) Regulatorna tijela trebala bi osigurati da operatori prijenosnih sustava i operatori distribucijskih sustava poduzimaju odgovarajuće mjere kako bi svoju mrežu učinili otpornijom i fleksibilnijom. U tu svrhu trebali bi pratiti uspješnost tih operatora na temelju pokazatelja kao što su sposobnost operatora prijenosnih sustava i operatora distribucijskih sustava u vođenju vodova u okviru ocjena dinamičkih vodova, razvoj daljinskog praćenja i kontrola podstanica u stvarnom vremenu, smanjenje gubitaka u mreži te učestalost i trajanje prekida električne energije.

- (84) Regulatorna tijela trebala bi biti ovlaštena za donošenje obvezujućih odluka u odnosu na elektroenergetska poduzeća i za izricanje učinkovitih, proporcionalnih i odvraćajućih sankcija elektroenergetskim poduzećima koja ne djeluju u skladu sa svojim obvezama, ili za predlaganje da im takve sankcije izrekne nadležni sud. U tu bi svrhu regulatorna tijela trebala moći zahtijevati relevantne informacije od elektroenergetskih poduzeća, provoditi odgovarajuće i dostatne istrage i rješavati sporove. Regulatorna tijela također bi, bez obzira na primjenu pravila tržišnog natjecanja, trebali biti ovlaštena za donošenje odluka o odgovarajućim mjerama kojima se osigurava korist za kupce promicanjem učinkovitog tržišnog natjecanja nužnog za ispravno funkcioniranje unutarnjeg tržišta električne energije.
- (85) Regulatorna tijela trebala bi se međusobno uskladiti prilikom izvršavanja svojih zadaća kako bi se osigurala usklađenost Europske mreže operatora prijenosnih sustava za električnu energiju („ENTSO za električnu energiju”), Europskog tijela za operatore distribucijskih sustava („tijelo EU-a za ODS-ove”) i regionalnih koordinacijskih centara s njihovim obvezama u skladu s regulatornim okvirom unutarnjeg tržišta energije te s odlukama Agencije za suradnju energetske regulatora („ACER”) uspostavljene Uredbom (EU) 2019/942 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽⁹⁾. Uz širenje operativnih odgovornosti ENTSO-a za električnu energiju, tijela EU-a za ODS-ove i regionalnih koordinacijskih centara, nužno je poboljšati nadzor nad takvim tijelima koja djeluju na razini Unije ili na regionalnoj razini. Regulatorna tijela trebala bi se međusobno savjetovati i koordinirati svoj nadzor kako bi zajednički utvrdili situacije u kojima ENTSO za električnu energiju, tijelo EU-a za ODS-ove i regionalni koordinacijski centri nisu usklađeni sa svojim pojedinačnim obvezama.
- (86) Regulatorna tijela također bi trebala biti ovlaštena da doprinose osiguravanju visokih standarda za obveze univerzalnih i javnih usluga u skladu s otvaranjem tržišta, zaštiti ugroženih kupaca te potpunosti učinkovitosti mjera zaštite potrošača. Te odredbe ne bi smjele dovesti u pitanje niti ovlasti Komisije u vezi s primjenom pravila tržišnog natjecanja, uključujući provjeru koncentracija koja su od značaja za Uniju, niti pravila o unutarnjem tržištu kao što su pravila o slobodnom kretanju kapitala. Neovisno tijelo kojemu strana na koju utječe odluka regulatornog tijela ima pravo podnijeti žalbu može biti sud ili neki drugi pravosuđno tijelo ovlašteno za provođenje sudskog nadzora.
- (87) Ovom Direktivom i Direktivom 2009/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća ⁽¹⁰⁾ državama članicama se ne uskraćuje mogućnost da uspostave i objave svoje nacionalne energetske politike. Slijedom toga, ovisno o ustavnom uređenju države članice, određivanje političkog okvira u kojem regulatorna tijela moraju djelovati, na primjer u pogledu sigurnosti opskrbe, moglo bi biti u nadležnosti države članice. Međutim, općim smjernicama energetske politike koje je izdala država članica ne bi se smjelo zadirati u samostalnost ili neovisnost regulatornih tijela.
- (88) Uredbom (EU) 2019/943 omogućuje se Komisiji da donese smjernice ili mrežna pravila radi postizanja potrebnog stupnja usklađenosti. Takve smjernice i mrežna pravila predstavljaju obvezujuće provedbene mjere, te su u pogledu određenih odredbi ove Direktive koristan alat koji se prema potrebi može brzo prilagoditi.
- (89) Države članice i ugovorne stranke Ugovora o osnivanju Energetske zajednice ⁽¹¹⁾ trebale bi blisko surađivati na svim pitanjima koja se odnose na razvoj integrirane regije trgovanja električnom energijom i ne bi smjele poduzimati mjere kojima se ugrožava daljnja integracija tržišta električne energije ili sigurnost opskrbe država članica i ugovornih strana.
- (90) Ovu je Direktivu potrebno čitati zajedno s Uredbom (EU) 2019/943, u kojoj se utvrđuju ključna načela novog modela tržišta električne energije, a kojima će se funkcionalnih integriranih kratkoročnih tržišta. Uredbom (EU) 2019/943 također se utvrđuju nova pravila u raznim područjima, uključujući mehanizme za razvoj kapaciteta i suradnju operatora prijenosnih sustava.

⁽⁹⁾ Uredba (EU) 2019/942 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o osnivanju Agencije Europske unije za suradnju energetske regulatora (vidjeti stranicu 22. ovoga Službenog lista).

⁽¹⁰⁾ Direktiva 2009/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina i stavljanju izvan snage Direktive 2003/55/EZ (SL L 211, 14.8.2009., str. 94.).

⁽¹¹⁾ SL L 198, 20.7.2006., str. 18.

- (91) Ovom Direktivom poštuju se temeljna prava i načela priznata u Povelji. Stoga bi ovu Direktivu trebalo tumačiti i primjenjivati u skladu s tim pravima i načelima, posebno pravom na zaštitu osobnih podataka, koje se jamči člankom 8. Povelje. Ključno je da svaka obrada osobnih podataka na temelju ove Direktive bude u skladu s Uredbom (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽¹²⁾.
- (92) Kako bi se osigurao minimalan stupanj usklađenosti potreban za postizanje cilja ove Direktive, Komisiji bi trebalo delegirati ovlast za donošenja akata u skladu s člankom 290. TFEU-a u vezi s uspostavom pravila o opsegu dužnosti regulatornih tijela da surađuju međusobno i s ACER-om te detalji postupka za usklađenost s mrežnim pravilima i smjernicama. Posebno je važno da Komisija tijekom svojeg pripremnog rada provede odgovarajuća savjetovanja, uključujući ona na razini stručnjaka, te da se ta savjetovanja provedu u skladu s načelima utvrđenima u Međuinstitucijskom sporazumu o boljoj izradi zakonodavstva od 13. travnja 2016. ⁽¹³⁾ Osobito, s ciljem osiguravanja ravnopravnog sudjelovanja u pripremi delegiranih akata, Europski parlament i Vijeće primaju sve dokumente istodobno kada i stručnjaci iz država članica te njihovi stručnjaci sustavno imaju pristup sastancima stručnih skupina Komisije koji se odnose na pripremu delegiranih akata.
- (93) Radi osiguranja jedinstvenih uvjeta za provedbu ove Direktive, Komisiji bi trebalo dodijeliti provedbene ovlasti radi utvrđivanja zahtjeva u pogledu interoperabilnosti energetskih usluga i nediskriminacijske i transparentne postupke za pristup podacima o mjerenju i potrošnji te podacima potrebnima ako kupac želi promijeniti opskrbljivača, upravljanje potrošnjom i druge usluge. Te bi ovlasti trebalo izvršavati u skladu s Uredbom (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽¹⁴⁾.
- (94) Ako se u skladu s člankom 66. stavkom 3., 4. ili 5. primjenjuje odstupanje, to bi odstupanje trebalo obuhvaćati i sve odredbe ove Direktive koje su dodatne ili kojima se zahtijeva prethodna primjena bilo koje od odredbi od kojih je odobreno odstupanje.
- (95) Odredbe Direktive 2012/27/EU koje se odnose na tržište električne energije, kao na primjer odredbe o mjerenju i naplati električne energije, o upravljanju potrošnjom, o prioritetnom dispečiranju te o pristupu mreži za visokoučinkovitu kogeneraciju, ažurirane su odredbama ove Direktive i Uredbe (EU) 2019/943. Direktivu 2012/27/EU trebalo bi stoga na odgovarajući način izmijeniti.
- (96) S obzirom na to da cilj ove Direktive, odnosno stvaranje potpuno funkcionalnog unutarnjeg tržišta električne energije, ne mogu dostatno ostvariti države članice, nego se zbog svojeg opsega i učinaka on na bolji način može ostvariti na razini Unije, Unija može donijeti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti utvrđenim u članku 5. Ugovora o Europskoj uniji. U skladu s načelom proporcionalnosti utvrđenim u tom članku, ova Direktiva ne prelazi ono što je potrebno za ostvarivanje tog cilja.
- (97) U skladu sa Zajedničkom političkom izjavom država članica i Komisije od 28. rujna 2011. o dokumentima s objašnjenjima ⁽¹⁵⁾, države članice obvezale su da će u opravdanim slučajevima uz obavijest o svojim mjerama za prenošenje priložiti jedan ili više dokumenata u kojima se objašnjava odnos između dijelova pojedine direktive i odgovarajućih dijelova nacionalnih instrumenata za prenošenje. U pogledu ove Direktive zakonodavac smatra opravdanim dostavljanje takvih dokumenata.
- (98) Obvezu prenošenja ove Direktive u nacionalno pravo trebalo bi ograničiti na one odredbe koje predstavljaju suštinsku izmjenu u usporedbi s Direktivom 2009/72/EZ. Obveza prenošenja nepromijenjenih odredaba proizlazi iz Direktive 2009/72/EZ.
- (99) Ovom se Direktivom ne bi smjele dovoditi u pitanje obveze država članica u pogledu rokova za prenošenje u nacionalno pravo i datuma primjene Direktive 2009/72/EZ utvrđenih u Prilogu III.,

⁽¹²⁾ Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (SL L 119, 4.5.2016., str. 1.).

⁽¹³⁾ SL L 123, 12.5.2016., str. 1.

⁽¹⁴⁾ Uredba (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o utvrđivanju pravila i općih načela u vezi s mehanizmima nadzora država članica nad izvršavanjem provedbenih ovlasti Komisije (SL L 55, 28.2.2011., str. 13.).

⁽¹⁵⁾ SL C 369, 17.12.2011., str. 14.

DONIJELI SU OVU DIREKTIVU:

POGLAVLJE I.

PREDMET I DEFINICIJE

Članak 1.

Predmet

Ovom se Direktivom uspostavljaju zajednička pravila za proizvodnju, prijenos, distribuciju i skladištenje energije te opskrbu električnom energijom, zajedno s odredbama o zaštiti potrošača, radi stvaranja istinski integriranih, konkurentnih, fleksibilnih, poštenih i transparentnih tržišta električne energije u Uniji orijentiranih na potrošače.

Koristeći se prednostima integriranog tržišta, ovom se Direktivom nastoje osigurati prihvatljive i transparentne cijene i troškovi energije za potrošače, visok stupanj sigurnosti opskrbe i neometan prijelaz na održiv energetske sustav s niskom razinom emisije ugljika. Njome se utvrđuju ključna pravila koja se odnose na organizaciju i funkcioniranje elektroenergetskog sektora Unije, posebno pravila o osnaživanju i zaštiti potrošača, otvorenom pristupu integriranom tržištu, pristupu trećih strana infrastrukturi prijenosa i distribucije, zahtjevima za razdvajanjem i pravila o neovisnosti regulatornih tijela država članica.

Ovom Direktivom utvrđuju se i načini suradnje između država članica, regulatornih tijela i operatora prijenosnih sustava u cilju stvaranja potpuno međusobno povezanog unutarnjeg tržišta električne energije na kojem se potiče integracija energije iz obnovljivih izvora, slobodno tržišno natjecanje i sigurnost opskrbe.

Članak 2.

Definicije

Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije:

1. „kupac” znači veleprodajni ili krajnji kupac električne energije;
2. „veleprodajni kupac” znači fizička ili pravna osoba koja kupuje električnu energiju u svrhu daljnje prodaje unutar ili izvan sustava poslovnog nastana te osobe;
3. „krajnji kupac” znači kupac koji kupuje električnu energiju za vlastitu uporabu;
4. „kupac iz kategorije kućanstvo” znači kupac koji kupuje električnu energiju za potrošnju u vlastitom kućanstvu, isključujući komercijalne ili profesionalne djelatnosti;
5. „kupac koji nije kućanstvo” znači fizička ili pravna osoba koja kupuje električnu energiju koja nije za uporabu u njezinu vlastitom kućanstvu, uključujući proizvođače, industrijske kupce, mala i srednja poduzeća, poslovne subjekte i veleprodajne kupce;
6. „mikropoduzeće” znači poduzeće koje zapošljava manje od 10 osoba i čiji godišnji promet i/ili ukupna godišnja bilanca ne prelazi 2 milijuna EUR;
7. „malo poduzeće” znači poduzeće koje zapošljava manje od 50 osoba i čiji godišnji promet i/ili ukupna godišnja bilanca ne prelazi 10 milijuna EUR;
8. „aktivni kupac” znači krajnji kupac ili skupina krajnjih kupaca koji djeluju zajedno i koji troše ili skladište električnu energiju proizvedenu u vlastitom prostoru smještenom unutar definiranih granica ili ako države članice to dopuštaju, u drugom prostoru ili koji prodaju električnu energiju koju sami proizvode ili sudjeluju u programima fleksibilnosti ili energetske učinkovitosti, uz uvjet da te djelatnosti nisu njihova primarna trgovačka ili profesionalna djelatnost;
9. „tržišta električne energije” znači tržišta koja uključuju izvanburzovna tržišta i burze električne energije, za trgovanje električnom energijom, kapacitetima, uslugama uravnoteženja i pomoćnim uslugama u svim vremenskim okvirima, uključujući terminska tržišta, tržišta za dan unaprijed i unutardnevna tržišta;

10. „sudionik na tržištu” znači sudionik na tržištu kako je definiran u članku 2. točki 25. Uredbe (EU) 2019/943;
11. „energetska zajednica građana” znači pravni subjekt:
 - (a) koji se temelji na dobrovoljnom i otvorenom sudjelovanju te je pod stvarnom kontrolom članova ili vlasnika udjela koji su fizičke osobe, lokalna tijela, uključujući općine, ili mala poduzeća,
 - (b) čija je primarna svrha pružanje okolišne, gospodarske ili socijalne koristi svojim članovima ili vlasnicima udjela ili lokalnim područjima na kojima djeluje, a ne stvaranje financijske dobiti, i
 - (c) koji može sudjelovati u proizvodnji, među ostalim iz obnovljivih izvora, distribuciji, opskrbi, potrošnji, agregiranju, skladištenju energije, uslugama energetske učinkovitosti ili uslugama punjenja za električna vozila ili pružati druge usluge svojim članovima ili vlasnicima udjela;
12. „opskrba” znači prodaja električne energije kupcima, uključujući daljnju prodaju;
13. „ugovor o opskrbi električnom energijom” znači ugovor o opskrbi električnom energijom, ali ne uključuje derivate električne energije;
14. „derivat električne energije” znači financijski instrument naveden u Prilogu I. odjeljku C točkama 5., 6. ili 7. Direktive 2014/65/EU Europskog parlamenta i Vijeća ⁽¹⁶⁾, kada se taj instrument odnosi na električnu energiju;
15. „ugovor s dinamičnim određivanjem cijene električne energije” znači ugovor o opskrbi električnom energijom između opskrbljivača i krajnjeg kupca koji odražava promjenu cijena na promptnim tržištima, uključujući tržišta za dan unaprijed i unutardnevna tržišta, u intervalima koji odgovaraju barem učestalosti poravnanja tržišta;
16. „naknada za raskid ugovora” znači pristojba ili novčana kazna koju opskrbljivači ili sudionici na tržištu koji se bave agregiranjem nameću kupcima zbog raskida ugovora o opskrbi električnom energijom ili elektroenergetskim uslugama;
17. „naknada za promjenu opskrbljivača” znači pristojba ili novčana kazna, uključujući naknade za raskid ugovora, koju opskrbljivači ili sudionici na tržištu koji se bave agregiranjem ili operatori sustava izravno ili neizravno nameću kupcima zbog promjene opskrbljivača ili sudionika na tržištu koji se bave agregiranjem;
18. „agregiranje” znači funkcija koju obavlja fizička ili pravna osoba koja kombinira opterećenja većeg broja kupaca ili proizvedenu električnu energiju radi prodaje, kupnje ili dražbe na bilo kojem tržištu električne energije;
19. „neovisni agregator” znači sudionik na tržištu koji se bavi agregiranjem koji nije povezan s opskrbljivačem kupca;
20. „upravljanje potrošnjom” znači promjena u opterećenju električnom energijom kod krajnjih kupaca u odnosu na njihove uobičajene ili trenutne obrasce potrošnje kao odgovor na tržišne signale, uključujući promjenu cijene električne energije ovisno o satu ili novčane poticaje, ili kao odgovor na prihvataj ponude krajnjeg kupca, za prodaju smanjenja ili povećanja potražnje po cijeni na organiziranim tržištima, kako je definirano u članku 2. točki 4. Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 1348/2014 ⁽¹⁷⁾, pojedinačno ili u okviru udruženja;
21. „informacije o obračunu” znači sve informacije dostavljene u računima krajnjih kupaca, osim zahtjeva za plaćanje;
22. „konvencionalno brojilo” znači analogno ili elektroničko brojilo koje ne može i prenositi i primati podatke;
23. „pametna mreža za mjerenje” znači elektronički sustav koji može mjeriti električnu energiju koja je predana u mrežu ili električnu energiju potrošenu iz mreže pružajući više informacija od konvencionalnog brojlara te koji može prenositi i primati podatke nekim oblikom elektroničke komunikacije u svrhu informiranja, praćenja i kontrole;

⁽¹⁶⁾ Direktiva 2014/65/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o tržištu financijskih instrumenata i izmjeni Direktive 2002/92/EZ i Direktive 2011/61/EU (SL L 173, 12.6.2014., str. 349.).

⁽¹⁷⁾ Provedbena uredba Komisije (EU) br. 1348/2014 od 17. prosinca 2014. o izvješćivanju o podacima i provedbi članka 8. stavaka 2. i 6. Uredbe (EU) br. 1227/2011 Europskog parlamenta i Vijeća o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije (SL L 363, 18.12.2014., str. 121.).

24. „interoperabilnost” u kontekstu pametnog mjerenja znači sposobnost dvije energetske ili komunikacijske mreže, dva sustava, uređaja, dvije aplikacije ili komponente ili više njih da uzajamno djeluju, razmjenjuju i upotrebljavaju informacije radi izvođenja potrebnih funkcija;
25. „razdoblje obračuna odstupanja” znači razdoblje obračuna odstupanja kako je definirano u članku 2. točki 15. Uredbe (EU) 2019/943;
26. „gotovo stvarno vrijeme” u kontekstu pametnog mjerenja znači kratko vremensko razdoblje, obično u sekundama ili unutar razdoblja obračuna odstupanja na nacionalnom tržištu;
27. „najbolje raspoložive tehnike” u kontekstu zaštite podataka i sigurnosti u okruženju pametnog mjerenja znači najdjelotvornije, najnaprednije i prikladne tehnike za pružanje temelja za sukladnost s pravilima Unije za zaštitu podataka i sigurnosnim pravilima;
28. „distribucija” znači prijenos električne energije visokonaponskim, srednjenaponskim ili niskonaponskim distribucijskim sustavima radi njezine isporuke kupcima, ali ne uključuje opskrbu;
29. „operator distribucijskog sustava” znači fizička ili pravna osoba odgovorna za rad, održavanje i, ako je potrebno, razvoj distribucijskog sustava na danom području i, kada je to primjenjivo, njegovo međusobno povezivanje s drugim sustavima te za osiguravanje dugoročne sposobnosti sustava da udovolji razumnoj potražnji za distribucijom električne energije;
30. „energetska učinkovitost” znači omjer između ostvarenog učinka, usluge, robe ili energije i utroška energije;
31. „energija iz obnovljivih izvora” ili „obnovljiva energija” znači energija iz obnovljivih nefosilnih izvora, primjerice energija vjetra, solarna energija (toplinska i fotonaponska) te geotermalna energija, energija iz okoliša, energija plime, oseke i druga energija oceana, hidroenergija, biomasa, plin dobiven od otpada, plin dobiven iz uređaja za obradu otpadnih voda i bioplin;
32. „distribuirana proizvodnja” znači proizvodna postrojenja priključena na distribucijski sustav;
33. „mjesto za punjenje” znači sučelje putem kojeg je u danom trenutku moguće puniti jedno električno vozilo ili zamijeniti bateriju jednog električnog vozila;
34. „prijenos” znači prijenos električne energije vrlo visokim i visokim naponskim međusobno povezanim sustavom radi njezine isporuke krajnjim kupcima ili distributerima, ali ne uključuje opskrbu;
35. „operator prijenosnog sustava” znači fizička ili pravna osoba odgovorna za rad, održavanje i, ako je potrebno, razvoj prijenosnog sustava za električnu energiju na danom području i, kada je to primjenjivo, njegova međusobna povezivanja s drugim sustavima te za osiguravanje dugoročne sposobnosti sustava da udovolji razumnoj potražnji za prijenosom električne energije;
36. „korisnik sustava” znači fizička ili pravna osoba koja isporučuje u prijenosni sustav ili distribucijski sustav ili iz njega preuzima električnu energiju;
37. „proizvodnja” znači proizvodnja električne energije;
38. „proizvođač” znači fizička ili pravna osoba koja proizvodi električnu energiju;
39. „interkonekcijski vod” znači oprema koja se koristi za povezivanje elektroenergetskih sustava;
40. „međusobno povezani sustav” znači nekoliko prijenosnih i distribucijskih sustava koji su međusobno povezani posredstvom jednog interkonekcijskog voda ili više njih;
41. „izravni vod” znači elektroenergetski vod koji povezuje izoliranu lokaciju proizvodnje s izoliranim kupcem ili elektroenergetski vod koji povezuje proizvođača i poduzeće za opskrbu električnom energijom radi izravne opskrbe njihovih vlastitih prostora, poduzeća kćeri i kupaca;
42. „mali izolirani sustav” znači bilo koji sustav čija je potrošnja u 1996. godini bila manja od 3 000 GWh, pri čemu se manje od 5 % godišnje potrošnje dobiva kroz međusobno povezivanje s drugim sustavima;

43. „mali povezani sustav” znači bilo koji sustav čija je potrošnja u 1996. godini bila manja od 3 000 GWh, pri čemu se više od 5 % godišnje potrošnje dobije kroz međusobno povezivanje s drugim sustavima;
44. „zagušenje” znači zagušenje kako je definirano u članku 2. točki 4. Uredbe (EU) 2019/943;
45. „uravnoteženje” znači uravnoteženje kako je definirano u članku 2. točki 10. Uredbe (EU) 2019/943;
46. „energija uravnoteženja” znači energija uravnoteženja kako je definirana u članku 2. točki 11. Uredbe (EU) 2019/943;
47. „subjekt odgovoran za odstupanje” znači subjekt odgovoran za odstupanje kako je definiran u članku 2. točki 14. Uredbe (EU) 2019/943;
48. „pomoćna usluga” znači usluga potrebna za rad prijenosnog ili distribucijskog sustava, uključujući pomoćne usluge uravnoteženja i nefrekvencijske pomoćne usluge, ali isključujući upravljanje zagušenjem;
49. „nefrekvencijska pomoćna usluga” znači usluga kojom se koristi operator prijenosnog sustava ili operator distribucijskog sustava u svrhu regulacije napona u stacionarnom stanju, injektiranja brzo djelujuće jalove struje, tromosti za osiguranje stabilnosti lokalne mreže, struje kratkog spoja, sposobnosti crnog starta te sposobnosti otočnog pogona;
50. „regionalni koordinacijski centar” znači regionalni koordinacijski centar osnovan u skladu s člankom 35. Uredbe (EU) 2019/943;
51. „potpuno integrirane mrežne komponente” znači mrežne komponente koje su integrirane u prijenosni ili distribucijski sustav, uključujući postrojenje za skladištenje, i koje se koriste jedino u svrhu osiguravanja sigurnog i pouzdanog rada prijenosnog ili distribucijskog sustava, a ne u svrhu uravnoteženja ili upravljanja zagušenjem;
52. „integrirano elektroenergetsko poduzeće” znači vertikalno integrirano poduzeće ili horizontalno integrirano poduzeće;
53. „vertikalno integrirano poduzeće” znači elektroenergetsko poduzeće ili grupa elektroenergetskih poduzeća u kojima ista osoba ili iste osobe imaju pravo, izravno ili neizravno, provoditi kontrolu, i u kojima poduzeće ili grupa poduzeća obavlja najmanje jednu od funkcija prijenosa ili distribucije i najmanje jednu od funkcija proizvodnje ili opskrbe;
54. „horizontalno integrirano poduzeće” znači elektroenergetsko poduzeće koje obavlja najmanje jednu od funkcija proizvodnje radi prodaje, ili prijenos ili distribuciju električne energije ili opskrbu te koje obavlja još jednu djelatnost izvan područja elektroenergetike;
55. „povezano poduzeće” znači povezana poduzeća kako su definirana u članku 2. točki 12. Direktive 2013/34/EU Europskog parlamenta i Vijeća ⁽¹⁸⁾ i poduzeća koja pripadaju istim vlasnicima udjela;
56. „kontrola” znači prava, ugovori ili druga sredstva koja, bilo odvojeno ili kombinirano i uzimajući u obzir činjenične ili pravne okolnosti, daju mogućnost provođenja odlučujućeg utjecaja na poduzeće, posebno kroz:
- (a) vlasništvo ili pravo korištenja svim ili dijelom osnovnih sredstava poduzeća;
- (b) prava ili ugovore kojima se omogućuje odlučujući utjecaj na sastav, glasovanje ili odluke tijela poduzeća;
57. „elektroenergetsko poduzeće” znači fizička ili pravna osoba koja obavlja najmanje jednu od sljedećih funkcija: proizvodnju, prijenos, distribuciju, agregiranje, upravljanje potrošnjom, skladištenje energije, opskrbu ili nabavu električne energije te koja je odgovorna za komercijalne i tehničke zadatke ili zadatke održavanja povezane s tim funkcijama, ali ne uključuje krajnje kupce;
58. „sigurnost” znači sigurnost opskrbe i snabdijevanja električnom energijom te tehnička sigurnost;

⁽¹⁸⁾ Direktiva 2013/34/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o godišnjim financijskim izvještajima, konsolidiranim financijskim izvještajima i povezanim izvješćima za određene vrste poduzeća, o izmjeni Direktive 2006/43/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i o stavljanju izvan snage direktiva Vijeća 78/660/EEZ i 83/349/EEZ (SL L 182, 29.6.2013., str. 19.).

59. „skladištenje energije” u kontekstu elektroenergetskog sustava znači odgađanje konačne uporabe električne energije do trenutka kasnijeg od onog u kojem je proizvedena ili pretvorba električne energije u oblik energije koji se može skladištiti, skladištenje takve energije i naknadna pretvorba takve energije u električnu energiju ili njezina uporaba kao drugog nositelja energije;
60. „postrojenje za skladištenje energije” u kontekstu elektroenergetskog sustava znači objekt u kojem se skladišti energija.

POGLAVLJE II.

OPĆA PRAVILA ZA ORGANIZACIJU SEKTORA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Članak 3.

Konkurentno, fleksibilno i nediskriminacijsko tržište električne energije orijentirano na potrošače

1. Države članice osiguravaju da se njihovim nacionalnim pravom neopravdano ne otežavaju prekogranična trgovina električnom energijom, sudjelovanje potrošača, među ostalim u upravljanju potrošnjom, ulaganja u proizvodnju energije, prije svega promjenjivu i fleksibilnu, skladištenje energije te uvođenje elektromobilnosti ili novih interkonekcijskih vodova između država članica te osiguravaju da cijene električne energije odražavaju stvarnu potražnju i ponudu.
2. Pri razvoju novih interkonekcijskih vodova države članice uzimaju u obzir ciljeve elektroenergetske povezanosti utvrđene u članku 4. točki (d) podtočki 1. Uredbe (EU) 2018/1999.
3. Države članice osiguravaju da na unutarnjem tržištu električne energije ne postoje nepotrebne prepreke za ulazak na tržište, rad i izlazak s tržišta, ne dovodeći u pitanje ovlasti koje države članice zadržavaju u odnosu na treće zemlje.
4. Države članice osiguravaju jednake uvjete tako da elektroenergetska poduzeća podliježu transparentnim, razmjernim i nediskriminacijskim pravilima, naknadama i postupanju u odnosu na odgovornosti za uravnoteženje, pristup veleprodajnim tržištima, pristup podacima, promjenu opskrbljivača i sustave obračuna i, po potrebi, licenciranja.
5. Države članice osiguravaju da sudionici na tržištu iz trećih zemalja prilikom djelovanja na unutarnjem tržištu električne energije moraju poštovati mjerodavno pravo Unije i nacionalno pravo, uključujući ono koji se odnose na politiku okoliša i sigurnosti.

Članak 4.

Slobodan izbor opskrbljivača

Države članice osiguravaju da svi kupci mogu slobodno kupovati električnu energiju od opskrbljivača po vlastitom izboru te osiguravaju da svi kupci mogu istovremeno slobodno imati više od jednog ugovora o opskrbi električnom energijom pod uvjetom da postoje potrebna priključna mjesta i mjerne točke.

Članak 5.

Cijene opskrbe utemeljene na tržištu

1. Opskrbljivači slobodno određuju cijenu po kojoj kupce opskrbljuju električnom energijom. Države članice poduzimaju odgovarajuće mjere radi osiguravanja učinkovitog tržišnog natjecanja među opskrbljivačima.
2. Države članice osiguravaju zaštitu energetske siromašnih i ugroženih kupaca iz kategorije kućanstvo u skladu s člancima 28. i 29. s pomoću socijalne politike ili na drugi način koji ne podrazumijeva javne intervencije u cijene opskrbe električnom energijom.
3. Odstupajući od stavaka 1. i 2. države članice smiju provoditi javne intervencije u cijene opskrbe električnom energijom energetske siromašnih ili ugroženih kupaca iz kategorije kućanstvo. Na takve javne intervencije primjenjuju se uvjeti utvrđeni u stavcima 4. i 5.
4. Javne intervencije u cijene opskrbe električnom energijom:
 - (a) od općeg su gospodarskog interesa i ne prelaze ono što je potrebno za ostvarenje tog općeg gospodarskog interesa;

- (b) jasno su definirane, transparentne su, nediskriminacijske i provjerljive;
- (c) jamče elektroenergetskim poduzećima Unije jednakost pristupa kupcima;
- (d) imaju ograničeno trajanje i proporcionalne su u pogledu svojih korisnika;
- (e) ne stvaraju dodatne troškove za sudionike na tržištu na diskriminirajući način.

5. Svaka država članica koja za određivanje cijena opskrbe električnom energijom u skladu sa stavkom 3. provodi javne intervencije također mora biti u skladu s člankom 3. stavkom 3. točkom (d) i člankom 24. Uredbe (EU) 2018/1999, bez obzira na to nalazi li se u dotičnoj državi članici velik broj kućanstava pogođenih energetskim siromaštvom.

6. Tijekom prijelaznog razdoblja za uspostavljanje učinkovitog tržišnog natjecanja za ugovore o opskrbi električnom energijom među opskrbljivačima i radi postizanja potpuno učinkovitog tržišno utemeljenog maloprodajnog određivanja cijena električne energije u skladu sa stavkom 1., države članice mogu provoditi javne intervencije u cijene opskrbe električnom energijom kupaca iz kategorije kućanstvo i mikropoduzeća koja nemaju koristi od javnih intervencija iz stavka 3.

7. Javne intervencije iz stavka 6. moraju biti u skladu s uvjetima utvrđenima u stavku 4. i moraju:

- (a) biti popraćene skupom mjera za postizanje učinkovitog tržišnog natjecanja i metodologijom za ocjenu napretka u odnosu na te mjere;
- (b) biti utvrđene s pomoću metodologije kojom se osigurava nediskriminacijsko postupanje prema opskrbljivačima;
- (c) imati postavljenu cijenu koja je viša od troškova, na razini na kojoj može doći do učinkovitog tržišnog natjecanja;
- (d) biti osmišljene tako da se maksimalno smanji negativan utjecaj na veleprodajna tržišta električne energije;
- (e) osigurati da svi korisnici takvih javnih intervencija imaju mogućnost odabrati ponude konkurentnog tržišta i da su izravno obaviješteni, najmanje jednom u tri mjeseca, o dostupnosti ponuda i ušteda na konkurentnom tržištu, posebno o ugovorima s dinamičnim određivanjem cijene električne energije, te osigurati da im se pruži pomoć za prijelaz na tržišno utemeljenu ponudu;
- (f) osigurati da svi korisnici takvih javnih intervencija na temelju članaka 19. i 21. imaju pravo na ugradnju pametnih brojlila i da im se ponudi ugradnja pametnih brojlila bez dodatnih početnih troškova za kupce, da su izravno obaviješteni o mogućnosti ugradnje pametnih brojlila i da im se osigura potrebna pomoć;
- (g) ne dovesti se do izravnog unakrsnog subvencioniranja između kupaca koji se opskrbljuju po cijenama slobodnog tržišta i onih koji se opskrbljuju po reguliranim cijenama opskrbe.

8. Države članice obavješćuju Komisiju o mjerama poduzetima u skladu sa stavcima 3. i 6. u roku od mjesec dana nakon njihova donošenja te ih smiju odmah provoditi. Uz obavijest se dostavlja i obrazloženje u kojem se objašnjava zašto se drugim instrumentima nije na zadovoljavajući način mogao postići planirani cilj, kako se ispunjavaju zahtjevi iz stavaka 4. i 7. te koji su učinci prijavljenih mjera na tržišno natjecanje. U obavijesti se navodi opseg korisnika, trajanje mjera i broj kupaca iz kategorije kućanstvo na koje ta mjera utječe te se objašnjava način određivanja regulirane cijene.

9. Države članice do 1. siječnja 2022. i 1. siječnja 2025. podnose Komisiji izvješće o provedbi ovog članka, nužnosti i proporcionalnosti javne intervencije iz ovog članka te ocjeni napretka u postizanju učinkovitog tržišnog natjecanja među opskrbljivačima i prijelaza na tržišno utemeljene cijene. Države članice koje u skladu sa stavkom 6. primjenjuju regulirane cijene izvješćuju o usklađenosti s uvjetima utvrđenima u stavku 7., među ostalim o usklađenosti opskrbljivača od kojih se zahtijeva provedba takvih intervencija te o učinku reguliranih cijena na financijsko stanje tih opskrbljivača.

10. Komisija do 31. prosinca 2025. provodi preispitivanje i podnosi izvješće Europskom parlamentu i Vijeću o provedbi ovog članka u svrhu postizanja tržišno utemeljenih maloprodajnih cijena električne energije te, po potrebi, uz izvješće prilaže ili nakon njega podnosi zakonodavni prijedlog. Taj zakonodavni prijedlog može uključivati datum isteka reguliranih cijena.

Članak 6.**Pristup treće strane**

1. Države članice osiguravaju provedbu sustava pristupa treće strane prijenosnom i distribucijskom sustavu na temelju objavljenih tarifa primjenjivih na sve kupce i primijenjenih objektivno i bez diskriminacije korisnika sustava. Države članice osiguravaju da te tarife ili metodologije koje su temelj za njihovo izračunavanje budu odobrene u skladu s člankom 59. prije stupanja na snagu te da te tarife i metodologije – ako su odobrene samo metodologije – budu objavljene prije njihova stupanja na snagu.
2. Operator prijenosnog ili distribucijskog sustava može odbiti pristup ako ne raspolaže nužnim kapacitetima. Razlozi takvog odbijanja moraju biti valjano obrazloženi, posebno uzimajući u obzir članak 9., i moraju se temeljiti na objektivnim te tehnički i ekonomski utemeljenim kriterijima. Države članice ili, kada su države članice tako predvidjele, regulatorna tijela tih država članica osiguravaju dosljednu primjenu tih kriterija te da se korisnik sustava kojem je pristup odbijen može koristiti postupkom za rješavanje sporova. Regulatorna tijela također osiguravaju, prema potrebi i kada dođe do odbijanja pristupa, da operator prijenosnog sustava ili operator distribucijskog sustava pruža relevantne informacije o mjerama koje bi bile potrebne za pojačanje mreže. Takve se informacije pružaju svaki put kad je pristup mjestima za punjenje odbijen. Strani koja zahtijeva takve informacije može se naplatiti razumna naknada koja odražava trošak pružanja takve informacije.
3. Ovaj članak primjenjuju se i na energetske zajednice građana koje upravljaju distribucijskim mrežama.

Članak 7.**Izravni vodovi**

1. Države članice poduzimaju mjere potrebne da se:
 - (a) svim proizvođačima i poduzećima za opskrbu električnom energijom s poslovnim nastanom na njihovu državnom području omogući opskrba vlastitih prostora, poduzeća kćeri i kupaca putem izravnog voda bez podlijevanja nerazmjernim administrativnim postupcima ili troškovima;
 - (b) svim kupcima, pojedinačno ili skupno, na njihovu državnom području omogući opskrba putem izravnog voda od proizvođača i poduzeća za opskrbu električnom energijom.
2. Države članice utvrđuju kriterije za dodjelu odobrenja za izgradnju izravnih vodova na svojem državnom području. Ti kriteriji moraju biti objektivni i nediskriminacijski.
3. Mogućnost opskrbe električnom energijom putem izravnog voda iz stavka 1. ovog članka ne utječe na mogućnost sklapanja ugovora o opskrbi električnom energijom u skladu s člankom 6.
4. Države članice mogu izdati odobrenje za izgradnju izravnog voda uz uvjet da je pristup sustavu odbijen na temelju, ovisno o slučaju, članka 6. ili da je pokrenut postupak za rješavanje sporova na temelju članka 60.
5. Države članice mogu odbiti izdavanje odobrenja za izravni vod ako bi dodjeljivanje takvog odobrenja ometalo primjenu odredbi o obvezama pružanja javne usluge iz članka 9. Razlozi takvog odbijanja moraju biti valjano obrazloženi.

Članak 8.**Postupak izdavanja odobrenja za novi kapacitet**

1. Za izgradnju novog proizvodnog kapaciteta države članice donose postupak odobravanja koji se provodi u skladu s objektivnim, transparentnim i nediskriminacijskim kriterijima.
2. Države članice utvrđuju kriterije za izdavanje odobrenja za izgradnju proizvodnog kapaciteta na svojem državnom području. Pri utvrđivanju odgovarajućih kriterija, države članice vode računa o:
 - (a) sigurnosti elektroenergetskog sustava, postrojenja i prateće opreme;
 - (b) zaštiti javnog zdravlja i javne sigurnosti;
 - (c) zaštiti okoliša;

- (d) korištenju zemljištem i lokaciji;
 - (e) upotrebi javne površine;
 - (f) energetske učinkovitosti;
 - (g) prirodi primarnih izvora;
 - (h) značajkama svojstvenima podnositelju zahtjeva, kao što su tehničke, ekonomske i financijske sposobnosti;
 - (i) usklađenosti s mjerama donesenima na temelju članka 9.;
 - (j) doprinosu proizvodnog kapaciteta ostvarivanju općeg cilja Unije od najmanje 32 % udjela energije iz obnovljivih izvora u bruto konačnoj potrošnji energije u Uniji u 2030. godini iz članka 3. stavka 1. Direktive (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽¹⁹⁾;
 - (k) doprinosu proizvodnog kapaciteta smanjivanju emisija; i
 - (l) alternativnim rješenjima za izgradnju novog proizvodnog kapaciteta, kao što su rješenja za upravljanje potrošnjom i skladištenje energije.
3. Države članice osiguravaju postojanje specifičnih, pojednostavljenih i učinkovitijih postupaka odobravanja za malu decentraliziranu i/ili distribuiranu proizvodnju kojima se uzima u obzir njihova ograničena veličina i potencijalni utjecaj.

Države članice mogu pripremiti smjernice za taj specifičan postupak odobravanja. Regulatorna tijela ili druga nadležna nacionalna tijela, uključujući tijela planiranja, ocjenjuju te smjernice i mogu predložiti njihove izmjene.

Ako su države članice utvrdile posebne postupke za izdavanje dozvole za korištenje zemljištem koji se primjenjuju na važnije nove infrastrukturne projekte za proizvodne kapacitete, države članice, po potrebi, uključuju izgradnju novih proizvodnih kapaciteta u opseg tih postupaka i provode ih na nediskriminacijski način i unutar odgovarajućeg vremenskog okvira.

4. Postupci i kriteriji izdavanja odobrenja se objavljuju. Podnositelje zahtjeva obavješćuje se o razlozima bilo kojeg odbijanja dodjele odobrenja. Ti razlozi moraju biti objektivni, nediskriminacijski, utemeljeni i valjano obrazloženi. Podnositeljima zahtjeva moraju biti dostupni žalbeni postupci.

Članak 9.

Obveze pružanja javne usluge

1. Ne dovodeći u pitanje stavak 2. države članice na temelju svoje institucionalne organizacije i poštujući načelo supsidijarnosti osiguravaju da se, elektroenergetskim poduzećima upravlja u skladu s načelima ove Direktive radi postizanja konkurentnog, sigurnog i, s aspekta okoliša, održivog tržišta električne energije te da između tih poduzeća nema diskriminacije u pogledu prava ili obveza.
2. U potpunosti uzimajući u obzir odgovarajuće odredbe UFEU-a, a posebno njegov članak 106., države članice mogu poduzećima koja djeluju u elektroenergetskom sektoru, iz općeg gospodarskog interesa, nametnuti obveze pružanja javne usluge koje se mogu odnositi na sigurnost, uključujući sigurnost opskrbe, redovitost, kvalitetu i cijenu isporuka te zaštitu okoliša, uključujući energetske učinkovitost, energiju iz obnovljivih izvora i zaštitu klime. Takve su obveze jasno definirane, transparentne, nediskriminacijske i provjerljive te moraju elektroenergetskim poduzećima Unije jamčiti jednakost pristupa nacionalnim potrošačima. Obveze pružanja javne usluge koje se odnose na određivanje cijene opskrbe električnom energijom u skladu su sa zahtjevima utvrđenima u članku 5. ove Direktive.
3. U slučajevima u kojima su predviđeni financijska naknada, drugi oblici naknada i ekskluzivna prava koja država članica dodjeljuje za ispunjenje obveza predviđenih u stavku 2. ovog članka ili za pružanje univerzalne usluge kako je utvrđeno u članku 27., to se čini na nediskriminacijski i transparentan način.
4. Države članice nakon provedbe ove Direktive obavješćuju Komisiju o svim mjerama koje su donijele radi ispunjenja obveza pružanja univerzalne usluge i javne usluge, uključujući zaštitu potrošača i zaštitu okoliša, te o njihovom mogućem učinku na nacionalno i međunarodno tržišno natjecanje, bez obzira na to zahtijeva li se takvim mjerama odstupanje od ove Direktive. Nakon toga svake dvije godine obavješćuju Komisiju o svim promjenama takvih mjera, bez obzira na to zahtijeva li se njima odstupanje od ove Direktive.

⁽¹⁹⁾ Direktiva (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora (SL L 328, 21.12.2018., str. 82.).

5. Države članice mogu odlučiti da neće primijeniti članke 6., 7. i 8. ove Direktive ako bi se njihovom primjenom ometalo pravno ili stvarno izvršenje obveza nametnutih elektroenergetskim poduzećima iz općeg gospodarskog interesa i ako razvoj trgovine ne bi bio pogođen u tolikoj mjeri da bi to bilo suprotno interesima Unije. Interesi Unije među ostalim uključuju tržišno natjecanje u pogledu kupaca u skladu s člankom 106. UFEU-a i ovom Direktivom.

POGLAVLJE III.

OSNAŽIVANJE I ZAŠTITA POTROŠAČA

Članak 10.

Osnovna ugovorna prava

1. Države članice osiguravaju da svi krajnji kupci imaju pravo da im električnu energiju osigurava opskrbljivač, podložno sporazumu s opskrbljivačem, bez obzira na to u kojoj je državi članici taj opskrbljivač registriran, pod uvjetom da on poštuje primjenjiva pravila trgovanja i uravnoteženja. U tom pogledu, države članice poduzimaju sve mjere potrebne kako bi se osiguralo da upravni postupci nisu diskriminacijski prema opskrbljivačima koji su već registrirani u drugoj državi članici.

2. Ne dovodeći u pitanje pravila Unije o zaštiti potrošača, posebno Direktivu 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²⁰⁾ i Direktivu Vijeća 93/13/EEZ ⁽²¹⁾, države članice osiguravaju da krajnji kupci imaju prava navedena u stavcima od 3. do 12. ovog članka.

3. Krajnji kupci imaju pravo na ugovor sa svojim opskrbljivačem, u kojem su navedeni:

- (a) identitet i adresa opskrbljivača;
- (b) usluge koje se pružaju, ponuđene razine kvalitete usluge, kao i vrijeme prvog priključenja;
- (c) vrste ponuđenih usluga održavanja;
- (d) način na koji se mogu dobiti najnovije informacije o svim primjenjivim tarifama, naknadama za održavanje i proizvodima u paketu ili uslugama;
- (e) trajanje ugovora, uvjeti produljenja i prestanak ugovora i usluga, uključujući proizvode ili usluge koji su u paketu s tim uslugama te je li dopušten raskid ugovora bez naknade;
- (f) bilo koja naknada ili povrat sredstava koji se primjenjuju u slučaju nepridržavanja ugovorene razine kvalitete usluge, uključujući netočne ili zakašnjele račune;
- (g) metoda pokretanja postupaka za izvansudsko rješavanje sporova u skladu s člankom 26.;
- (h) informacije koje se odnose na prava potrošača, uključujući informacije o obradi pritužaba i sve informacije iz ovog stavka, koje su jasno priopćene na računu ili na internetskim stranicama elektroenergetskog poduzeća.

Uvjeti moraju biti poštteni i unaprijed dobro poznati. U svakom slučaju, te informacije moraju biti pružene prije sklapanja ili potvrđivanja ugovora. Ako se ugovori sklapaju putem posrednika, informacije koje se odnose na pitanja navedena u ovom stavku također se pružaju prije sklapanja ugovora.

Krajnji kupci dobivaju sažetak ključnih ugovornih uvjeta napisan jasno, sažetim i jednostavnim jezikom.

4. Krajnjim kupcima daje se prikladna obavijest o svakoj namjeri izmjene ugovornih uvjeta te ih se obavješćuje o njihovom pravu na raskid ugovora nakon primitka te obavijesti. Opskrbljivači na transparentan i razumljiv način obavješćuju svoje krajnje kupce o svakoj prilagodbi cijene opskrbe, kao i o razlozima i preduvjetima za prilagodbu i o njezinom opsegu izravno i pravodobno, a najkasnije dva tjedna prije ili, kad je riječ o potrošačima iz kategorije

⁽²⁰⁾ Direktiva 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o pravima potrošača, izmjeni Direktive Vijeća 93/13/EEZ i Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 85/577/EEZ i Direktive 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 304, 22.11.2011., str. 64.).

⁽²¹⁾ Direktiva Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL L 95, 21.4.1993., str. 29.).

kućanstvo, najkasnije jedan mjesec prije stupanja prilagodbe na snagu. Države članice osiguravaju da krajnji kupci mogu slobodno raskinuti ugovor ako ne prihvaćaju nove ugovorne uvjete ili prilagodbe cijene opskrbe o kojima ih je obavijestio njihov opskrbljivač.

5. Opskrbljivači pružaju krajnjim kupcima transparentne informacije o primjenjivim cijenama i tarifama te o standardnim uvjetima u pogledu pristupa elektroenergetskim uslugama i upotrebe tih usluga.

6. Opskrbljivači krajnjim kupcima nude širok izbor načina plaćanja. Takvim se načinima plaćanja ne provodi neopravdana diskriminacija među kupcima. Svaka razlika u naknadama povezanim s načinima plaćanja ili sustavima predujmova objektivna je, nediskriminacijska i proporcionalna i ne smije biti veća od izravnih troškova koje primatelj plaćanja snosi za uporabu posebnog načina plaćanja ili sustava predujma u skladu s člankom 62. Direktive (EU) 2015/2366 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²²⁾.

7. U skladu sa stavkom 6. kupci iz kategorije kućanstvo koji imaju pristup sustavima predujmova nisu u tim sustavima stavljeni u nepovoljan položaj.

8. Opskrbljivači krajnjim kupcima nude poštene i transparentne opće uvjete koji su predstavljeni jednostavnim i nedvosmislenim jezikom te ne smiju uključivati neugovorne prepreke za korištenje prava kupaca, kao što je pretjerana ugovorna dokumentacija. Kupci moraju biti zaštićeni od nepoštenih i obmanjujućih metoda prodaje.

9. Krajnji kupci imaju pravo na dobru kvalitetu usluge, a njihovi opskrbljivači trebaju kvalitetno rješavati pritužbe. Opskrbljivači pritužbe rješavaju jednostavno, pravedno i brzo.

10. Krajnji kupci pri pristupu univerzalnoj usluzi na temelju odredaba koje su države članice donijele u skladu s člankom 27. moraju biti obaviješteni o svojim pravima u pogledu univerzalne usluge.

11. Opskrbljivači kupcima iz kategorije kućanstvo pružaju odgovarajuće informacije o alternativnim mjerama za isključivanje dovoljno prije planiranog isključivanja. Takve se alternativne mjere mogu odnositi na izvore potpore radi izbjegavanja isključivanja, sustave predujmova, energetske preglede, konzultantske usluge u području energije, alternativne planove otplate, savjete o upravljanju dugom ili na moratorije na isključivanje i ne predstavljaju dodatan trošak kupcima koji su suočeni s isključivanjem.

12. Opskrbljivači krajnjim kupcima daju konačni obračun nakon svake promjene opskrbljivača najkasnije šest tjedana od promjene opskrbljivača.

Članak 11.

Pravo na ugovor s dinamičnim određivanjem cijene električne energije

1. Države članice osiguravaju da se nacionalnim regulatornim okvirom opskrbljivačima omogućuje da nude ugovore s dinamičnim određivanjem cijene električne energije. Države članice osiguravaju da krajnji kupci koji imaju ugrađeno pametno brojilo mogu od najmanje jednog opskrbljivača i od svakog opskrbljivača koji ima više od 200 000 krajnjih kupaca zatražiti sklapanje ugovora s dinamičnim određivanjem cijene električne energije.

2. Države članice osiguravaju da opskrbljivači krajnjim kupcima pruže sve potrebne informacije o pogodnostima, troškovima i rizicima takvih ugovora s dinamičnim određivanjem cijene i osiguravaju da se od opskrbljivača traži da u skladu s tim krajnjim kupcima stave na raspolaganje informacije, uključujući informaciju da je potrebno imati ugrađeno odgovarajuće brojilo električne energije. Regulatorna tijela prate tržišna kretanja i procjenjuju rizike koje novi proizvodi i usluge mogu prouzročiti te rješavaju slučajeve zlouporabe.

3. Opskrbljivači od svakog krajnjeg kupca moraju ishoditi pristanak prije nego taj krajnji kupac prijeđe na ugovor s dinamičnim određivanjem cijene električne energije.

⁽²²⁾ Direktiva (EU) 2015/2366 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2015. o platnim uslugama na unutarnjem tržištu, o izmjeni direktiva 2002/65/EZ, 2009/110/EZ i 2013/36/EU te Uredbe (EU) br. 1093/2010 i o stavljanju izvan snage Direktive 2007/64/EZ (SL L 337, 23.12.2015., str. 35.).

4. Najmanje deset godina nakon što ugovori s dinamičnim određivanjem cijene postanu dostupni, države članice ili njihova regulatorna tijela prate glavna kretanja u takvim ugovorima, uključujući ponude na tržištu i učinak na račune potrošača, a posebno razinu nestabilnosti cijena te objavljuju godišnje izvješće.

Članak 12.

Pravo na promjenu i pravila o naknadama za promjenu opskrbljivača

1. Promjena opskrbljivača ili sudionika na tržištu koji se bave agregiranjem odvija se u najkraćem mogućem roku. Države članice osiguravaju da kupac koji želi promijeniti opskrbljivača ili sudionika na tržištu koji se bave agregiranjem to može učiniti u roku od najviše tri tjedna od datuma zahtjeva, istodobno poštujući uvjete ugovora. Do 2026. tehnički postupak promjene opskrbljivača traje najviše 24 sata i moguće ga je obaviti tijekom bilo kojeg radnog dana.

2. Države članice osiguravaju da se barem kupcima iz kategorije kućanstvo i malim poduzećima ne naplaćuju nikakve naknade za promjenu opskrbljivača.

3. Odstupajući od stavka 2., države članice mogu dopustiti da opskrbljivači ili sudionici na tržištu koji se bave agregiranjem naplate kupcima naknade za raskidanje ugovora ako ti kupci dobrovoljno raskinu ugovor o opskrbi s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama električne energije prije njegova isteka pod uvjetom da takve naknade čine dio ugovora koji je kupac dobrovoljno sklopio i da su informacije o tim naknadama kupcu jasno priopćene prije sklapanja ugovora. Takve su naknade proporcionalne i ne premašuju izravan gospodarski gubitak koji je pretrpio opskrbljivač ili sudionik na tržištu koji se bavi agregiranjem zbog toga što je kupac raskinuo ugovor, uključujući troškove svih paketa ulaganja ili usluga već pruženih kupcu u okviru ugovora. Teret dokazivanja izravnoga gospodarskog gubitka snosi opskrbljivač ili sudionik na tržištu koji se bavi agregiranjem, a dopuštenost naknada za raskidanje ugovora nadzire regulatorno tijelo ili bilo koje drugo nadležno nacionalno tijelo.

4. Države članice osiguravaju da se pravo na promjenu opskrbljivača ili sudionika na tržištu koji se bave agregiranjem dodjeljuje kupcima na nediskriminacijski način u pogledu troška, napora i vremena.

5. Kupci iz kategorije kućanstvo imaju pravo na sudjelovanje u programima kolektivne promjene opskrbljivača. Države članice uklanjaju sve regulatorne ili administrativne prepreke za kolektivnu promjenu opskrbljivača te pružaju okvir kojim se osigurava najveća moguća zaštita potrošača s ciljem izbjegavanja svih štetnih praksi.

Članak 13.

Ugovor o agregiranju

1. Države članice osiguravaju da svi kupci neovisno o svojem ugovoru o opskrbi električnom energijom mogu od elektroenergetskog poduzeća po vlastitom izboru kupovati i prodavati elektroenergetske usluge koje uključuju agregiranje, ali ne uključuju opskrbu.

2. Države članice osiguravaju da ako krajnji kupac sklopiti ugovor o agregiranju, to bude i ovlašten učiniti bez pristanka elektroenergetskih poduzeća krajnjeg kupca n.

Države članice osiguravaju da sudionici na tržištu koji se bave agregiranjem kupcima pruže sve potrebne informacije o uvjetima ugovora koje im nude.

3. Države članice osiguravaju da krajnji kupci imaju pravo besplatno dobiti sve relevantne podatke o upravljanju potrošnjom ili podatke o isporučenoj i prodanoj električnoj energiji barem jednom u svakom obračunskom razdoblju ako kupac to zatraži.

4. Države članice osiguravaju da se prava iz stavaka 2. i 3. dodjeljuju krajnjim kupcima na nediskriminacijski način u pogledu troška, napora ili vremena. Države članice posebno osiguravaju da kupci nisu podvrgnuti diskriminaciji u pogledu tehničkih i administrativnih zahtjeva, postupaka ili naknada od strane opskrbljivača na temelju toga imaju li ugovor sa sudionikom na tržištu koji se bavi agregiranjem.

Članak 14.**Alati za usporedbu**

1. Države članice osiguravaju da barem kupci iz kategorije kućanstvo te mikropoduzeća s očekivanom godišnjom potrošnjom manjom od 100 000 kWh imaju besplatan pristup barem jednom alatu za usporedbu ponuda opskrbljivača, uključujući ponude za ugovore s dinamičnim određivanjem cijene električne energije. Kupci moraju biti informirani o dostupnosti takvih alata, a te informacije trebaju se nalaziti na njihovim računima ili biti priložene tim računima, ili im se trebaju dostaviti na drugi način. Alati moraju zadovoljavati barem sljedeće zahtjeve:

- (a) moraju biti neovisni od sudionika na tržištu i osiguravati jednako postupanje prema elektroenergetskim poduzećima u rezultatima pretraživanja;
- (b) jasno su navedeni njihovi vlasnici te fizička ili pravna osoba koja upravlja alatom i kontrolira ga, kao i informacije o načinu na koji se ti alati financiraju;
- (c) utvrđuju jasne i objektivne kriterije na kojima se temelji usporedba, uključujući usluge, i te kriterije objavljuju;
- (d) koriste jednostavan i nedvosmislen jezik;
- (e) pružaju precizne i ažurirane informacije te navode vrijeme posljednjeg ažuriranja;
- (f) dostupni su osobama s invaliditetom jer su uočljivi, operativni, razumljivi i otporni;
- (g) pružaju djelotvoran postupak prijavljivanja netočnih informacija o objavljenim ponudama; i
- (h) provode usporedbe te istovremeno ograničavaju tražene osobne podatke na podatke koji su strogo nužni za usporedbu.

Države članice osiguravaju da se barem jednim alatom pokriva cijelo tržište. Ako se tržište pokriva s pomoću više alata, ti alati uključuju najpotpuniji mogući raspon ponuda električne energije koje obuhvaćaju znatan dio tržišta i, u slučajevima u kojima se tim alatima ne pokriva tržište u potpunosti, jasnu izjavu u kojoj se to navodi prije prikazivanja rezultata;

2. Alatima iz stavka 1. može upravljati bilo koji subjekt, uključujući privatna trgovačka društva i javna tijela.
3. Države članice određuju nadležno tijelo koje će biti odgovorno za izdavanje znaka pouzdanosti za alate za usporedbu koji zadovoljavaju zahtjeve iz stavka 1. i za osiguravanje trajne usklađenosti alata za usporedbu sa znakom pouzdanosti sa zahtjevima utvrđenima u stavku 1. To tijelo djeluje neovisno od svih ostalih sudionika na tržištu i operatora alata za usporedbu.
4. Države članice mogu zahtijevati da alati za usporedbu iz stavka 1. uključuju usporedne kriterije povezane s prirodom usluga koje nude opskrbljivači.
5. Za svaki se alat kojim se uspoređuju ponude sudionika na tržištu može zatražiti znak pouzdanosti na dobrovoljnoj i nediskriminacijskoj osnovi u skladu s ovim člankom.
6. Odstupajući od stavaka 3. i 5., države članice mogu odlučiti da neće predvidjeti da se za alate za usporedbu izdaju znakovi pouzdanosti ako tijelo javne vlasti ili javno tijelo osigura alat za usporedbu koji zadovoljava zahtjeve iz stavka 1.

Članak 15.**Aktivni kupci**

1. Države članice osiguravaju da krajnji kupci imaju pravo djelovati kao aktivni kupci, a da ne podliježu nerazmjernim ili diskriminacijskim tehničkim zahtjevima, administrativnim zahtjevima, postupcima ni naknadama uključujući naknade za mrežu koje ne odražavaju troškove.

2. Države članice osiguravaju da aktivni kupci:

- (a) imaju pravo djelovati izravno ili putem agregiranja;
- (b) imaju pravo prodavati električnu energiju koju sami proizvedu, uključujući putem ugovora o kupnji energije;

- (c) imaju pravo sudjelovati u programima fleksibilnosti i energetske učinkovitosti;
 - (d) imaju pravo trećoj strani delegirati upravljanje postrojenjima potrebnima za njihove djelatnosti, uključujući postavljanje, rad, obradu podataka i održavanje, a da se ta treća strana ne smatra aktivnim kupcem.
 - (e) podliježu naknadama za mrežu koje odražavaju troškove, transparentne su i nediskriminacijske te zasebno iskazuju za električnu energiju koja je predana u mrežu i električnu energiju koja je potrošena iz mreže, u skladu s člankom 59. stavkom 9. ove Direktive i člankom 18. Uredbe (EU) 2019/943, osiguravajući odgovarajući i uravnotežen doprinos raspodjeli ukupnih troškova sustava;
 - (f) financijski su odgovorni za neravnoteže koje uzrokuju u elektroenergetskom sustavu; i u tom su smislu oni subjekti odgovorni za odstupanja ili svoju odgovornost za odstupanja delegiraju u skladu s člankom 5. Uredbe (EU) 2019/943.
3. Države članice u svojim nacionalnim pravima mogu imati različite odredbe primjenjive na pojedinačne krajnje kupce i one koji djeluju zajedno, pod uvjetom da se sva prava i obveze iz ovog članka primjenjuju na sve aktivne kupce. Svaka razlika u postupanju prema aktivnim kupcima koji djeluju zajedno mora biti razmjerno i propisno opravdano.
4. Države članice koje imaju postojeće programe kojima se zasebno ne iskazuje električna energija koja je predana u mrežu i električna energija koja je potrošena iz mreže, ne dodjeljuju nova prava u okviru tih programa nakon 31. prosinca 2023. U svakom slučaju kupci koji podliježu postojećim programima imaju mogućnost u svakom trenutku odabrati novi sustav obračuna zasebno za električnu energiju koja je predana u mrežu i električnu energiju koja je potrošena iz mreže kao osnovu za izračun naknada za mrežu.
5. Države članice osiguravaju da aktivni kupci koji imaju u vlasništvu postrojenje za skladištenje energije:
- (a) imaju pravo na priključenje na mrežu u razumnom roku nakon podnošenja zahtjeva ako su ispunjeni svi potrebni uvjeti kao što je odgovornost za uravnoteženje i odgovarajuće mjerenje;
 - (b) ne podliježu dvostrukim naknadama, uključujući naknade za mrežu, za uskladištenu električnu energiju koja ostaje unutar njihova prostora ili za pružanje usluga fleksibilnosti operatorima sustava;
 - (c) ne podliježu nerazmjernim zahtjevima ili naknadama za licenciranje;
 - (d) smiju pružati nekoliko usluga istodobno ako je to tehnički izvedivo.

Članak 16.

Energetske zajednice građana

1. Države članice uspostavljaju poticajan regulatorni okvir za energetske zajednice građana kojim se osigurava sljedeće:
- (a) sudjelovanje u energetske zajednici građana otvoreno je i dobrovoljno;
 - (b) članovi ili vlasnici udjela energetske zajednice građana ovlašteni su napustiti zajednicu pri čemu se primjenjuje članak 12.;
 - (c) članovi ili vlasnici udjela energetske zajednice građana ne gube prava i obveze koji im pripadaju kao kupcima iz kategorije kućanstvo ili aktivnim kupcima;
 - (d) podložno primjerenom naknadi kako ju je procijenilo regulatorno tijelo, relevantni operator distribucijskog sustava surađuje s energetske zajednicama građana kako bi se olakšao prijenos električne energije unutar energetske zajednice građana;
 - (e) energetske zajednice građana podliježu nediskriminacijskom, poštenom, razmjernom i transparentnom postupku i naknadama, uključujući u pogledu registracije i licenciranja, kao i transparentnih i nediskriminacijskih naknada za mrežu u skladu s člankom 18. Uredbe (EU) 2019/943 te jamče da na odgovarajući i uravnotežen način doprinose raspodjeli ukupnih troškova sustava.

2. Države članice mogu u poticajnom regulatornom okviru omogućiti da energetske zajednice građana:
 - (a) budu otvorene za prekogranično sudjelovanje;
 - (b) budu ovlaštene imati u vlasništvu, uspostavljati, kupovati ili iznajmljivati distribucijske mreže te njima samostalno upravljati podložno uvjetima utvrđenima u stavku 4. ovog članka;
 - (c) podliježu izuzećima predviđenima u članku 38. stavku 2.
3. Države članice u pogledu energetskih zajednica građana osiguravaju:
 - (a) da mogu pristupiti svim tržištima električne energije izravno ili putem agregiranja na nediskriminacijski način;
 - (b) da se prema njima postupa na nediskriminacijski i razmjernan način u pogledu njihovih aktivnosti, prava i obveza koje imaju kao krajnji kupci, proizvođači, opskrbljivači, operatori distribucijskih sustava ili sudionici na tržištu koji se bave agregiranjem;
 - (c) da su financijski odgovorne za neravnoteže koje uzrokuju u elektroenergetskom sustavu, i u tom su smislu one subjekti odgovorni za odstupanja ili svoju odgovornost za odstupanja delegiraju u skladu s člankom 4. Uredbe (EU) 2019/943;
 - (d) s obzirom na električnu energiju koju sami proizvedu, s energetskim zajednicama građana postupa se kao s aktivnim kupcima u skladu s člankom 15. stavkom 2. točkom (e);
 - (e) imaju pravo unutar energetske zajednice građana urediti dijeljenje električne energije koja je proizvedena u proizvodnim jedinicama koje su u vlasništvu zajednice, u skladu s drugim zahtjevima iz ovog članka i dok članovi zajednice zadržavaju prava i obveze krajnjih kupaca.

Za potrebe prvog podstavka točke (e), dijeljenjem električne energije ne dovode se u pitanje primjenjive naknade za mrežu, tarife i pristojbe, u skladu s transparentnom analizom troškova i koristi distribuiranih energetskih izvora koju izradi nadležno nacionalno tijelo.

4. Države članice mogu energetskim zajednicama građana dodijeliti pravo upravljanja distribucijskim mrežama u njihovu području djelovanja te pravo utvrđivanja odgovarajućih postupaka, ne dovodeći u pitanje poglavlje IV. ili druga pravila i propise koji se primjenjuju na operatore distribucijskih sustava. Ako se takvo pravo dodijeli, države članice osiguravaju da energetske zajednice građana:
 - (a) budu ovlaštene sklopiti sporazum o radu svoje mreže s relevantnim operatorom distribucijskog sustava ili operatorom prijenosnog sustava na koji je njihova mreža priključena;
 - (b) podliježu odgovarajućim naknadama za mrežu na priključnim mjestima između svoje mreže i distribucijske mreže izvan energetske zajednice građana, a takve se naknade za mrežu zasebno iskazuju za električnu energiju koja je predana u distribucijsku mrežu i električnu energiju koja je potrošena iz distribucijske mreže izvan energetske zajednice građana, u skladu s člankom 59. stavkom 9.;
 - (c) ne postupaju diskriminacijski ili štetno u pogledu kupaca koji ostanu priključeni na distribucijski sustav.

Članak 17.

Upravljanje potrošnjom putem agregiranja

1. Države članice omogućuju i potiču sudjelovanje u upravljanju potrošnjom putem agregiranja. Države članice omogućuju krajnjim kupcima, uključujući one koji nude upravljanje potrošnjom putem agregiranja, da uz proizvođače sudjeluju na svim tržištima električne energije na nediskriminacijski način.
2. Države članice osiguravaju da operatori prijenosnih sustava i operatori distribucijskih sustava pri nabavi pomoćnih usluga sa sudionicima na tržištu koji sudjeluju u upravljanju potrošnjom putem agregiranja kao i s proizvođačima postupaju na nediskriminacijski način i u skladu sa svojim tehničkim mogućnostima.
3. Države članice osiguravaju da njihov relevantni regulatorni okvir sadrži barem sljedeće elemente:
 - (a) pravo ulaska na tržišta električnom energijom za svakog sudionika na tržištu koji se bavi agregiranjem, uključujući neovisne agregatore, bez pristanka ostalih sudionika na tržištu;

- (b) nediskriminacijska i transparentna pravila kojima se jasno utvrđuju uloge i odgovornosti svih elektroenergetskih poduzeća i kupaca;
- (c) nediskriminacijska i transparentna pravila i postupke razmjene podataka među sudionicima na tržištu koji se bave agregiranjem i drugim elektroenergetskim poduzećima, kojima se osigurava jednostavan pristup podacima pod jednakim i nediskriminacijskim uvjetima, uz istodobnu potpunu zaštitu komercijalno osjetljivih podataka i osobnih podataka kupaca;
- (d) obveze za sudionike na tržištu koji se bave agregiranjem da budu financijski odgovorni za neravnoteže koje uzrokuju u elektroenergetskom sustavu, i u tom su smislu oni subjekti odgovorni za odstupanja ili svoju odgovornost za odstupanja delegiraju u skladu s člankom 5. Uredbe (EU) 2019/943;
- (e) odredbu kojom opskrbljivači ne smiju svoje krajnje kupce koji su sklopili ugovor s neovisnim agregatorima izložiti neopravdanim plaćanjima, kaznama ili drugim neopravdanim ugovornim ograničenjima;
- (f) mehanizam za rješavanje sporova među sudionicima na tržištu koji se bave agregiranjem i drugim sudionicima na tržištu, uključujući odgovornost za neravnoteže.

4. Države članice mogu zahtijevati da elektroenergetska poduzeća ili uključeni krajnji kupci plaćaju naknadu drugim sudionicima na tržištu ili subjektima drugih sudionika na tržištu odgovornima za odstupanja, ako su ti sudionici na tržištu ili subjekti odgovorni za odstupanja izravno pogođeni aktiviranjem upravljanja potrošnjom. Takva naknada ne smije stvoriti prepreku za ulazak na tržište sudionika na tržištu koji se bave agregiranjem ili prepreku za fleksibilnost. U takvim slučajevima ta je naknada strogo ograničena na pokrivanje nastalih troškova opskrbljivača uključenih kupaca ili opskrbljivačevih subjekata odgovornih za odstupanje tijekom aktivacije upravljanja potrošnjom. Metodom izračuna naknade mogu se uzeti u obzir koristi koje su drugi sudionici na tržištu ostvarili zahvaljujući neovisnim agregatorima i u tom se slučaju od agregatora ili uključenih kupaca može zahtijevati doprinos toj naknadi jedino ako, i u mjeri u kojoj, koristi svim opskrbljivačima, kupcima i njihovim subjektima odgovornim za odstupanja ne nadilaze izravne troškove koji su zbog njih nastali. Metodu izračuna mora odobriti regulatorno tijelo ili drugo nadležno nacionalno tijelo;

5. Države članice osiguravaju da regulatorna tijela ili, ako je tako predviđeno nacionalnim pravnim sustavom, operatori prijenosnih sustava i operatori distribucijskih sustava koji djeluju u bliskoj suradnji sa sudionicima na tržištu i krajnjim kupcima utvrde tehničke zahtjeve za sudjelovanje upravljanja potrošnjom na svim tržištima električne energije u skladu s tehničkim značajkama tih tržišta i mogućnostima upravljanja potrošnjom. Takvi zahtjevi uključuju sudjelovanje agregiranih opterećenja.

Članak 18.

Računi i informacije o obračunu

1. Države članice osiguravaju da su računi i informacije o obračunu točni, lako razumljivi, jasni, sažeti, prilagođeni korisnicima i predočeni na takav način da ih krajnji kupci mogu lako usporediti. Na zahtjev krajnjih kupaca dostavlja im se jasno i razumljivo objašnjenje o tome kako je izrađen njihov račun, posebno ako se računi ne temelje na stvarnoj potrošnji.
2. Države članice osiguravaju da se za izdavanje svih računa i pružanje svih informacija o obračunu krajnjim kupcima ne naplaćuje naknada.
3. Države članice osiguravaju da se krajnjim kupcima ponudi mogućnost primanja računa i informacija o obračunu u elektroničkom obliku te da im se ponude fleksibilni aranžmani za stvarno plaćanje računa.
4. Ako ugovor predviđa buduće izmjene proizvoda, cijene ili popusta, te se stavke, zajedno s datumom od kojeg se izmjena primjenjuje, navode na računu.
5. Države članice savjetuju se s udrugama potrošača kad razmatraju izmjene zahtjeva u pogledu sadržaja računa.
6. Države članice osiguravaju da su računi i informacije o obračunu u skladu s minimalnim zahtjevima utvrđenima u Prilogu I.

Članak 19.

Pametni sustavi mjerenja

1. Radi promicanja energetske učinkovitosti i osnaživanja krajnjih kupaca države članice ili, ako je neka država članica tako predvidjela, regulatorno tijelo snažno preporučuju da elektroenergetska poduzeća i drugi sudionici na tržištu optimiziraju uporabu električne energije, među ostalim pružanjem usluga upravljanja energijom, razvijanjem inovativnih formula za formiranje cijena i uvođenjem interoperabilnih pametnih sustava mjerenja, osobito s pomoću potrošačkih sustava za upravljanje energijom i s pomoću pametnih mreža, u skladu s primjenjivim pravilima Unije o zaštiti podataka.
2. Države članice osiguravaju na svojem državnom području uvođenje pametnih sustava mjerenja koji doprinose aktivnom sudjelovanju kupaca na tržištu električne energije. Takvo uvođenje može podlijevati procjeni troškova i koristi u skladu s načelima utvrđenima u Prilogu II.
3. Države članice koje započnu s uvođenjem pametnih sustava mjerenja donose i objavljuju minimalne funkcionalne i tehničke zahtjeve za pametne sustave mjerenja koji će se uvesti na njihovu državnom području u skladu s člankom 20. i Prilogom II. Države članice osiguravaju interoperabilnost tih pametnih sustava mjerenja, kao i njihovu sposobnost osiguranja rezultata za potrošačke sustave za upravljanje energijom. U tom pogledu države članice poklanjaju dužnu pažnju upotrebi odgovarajućih dostupnih standarda, uključujući one standarde kojima se omogućava interoperabilnost, kao i najboljih praksi, vodeći pritom računa o važnosti razvoja pametnih mreža i unutarnjeg tržišta električne energije.
4. Države članice koje započnu s uvođenjem pametnih sustava mjerenja osiguravaju da krajnji kupci na transparentan i nediskriminacijski način doprinose pokrivanju troškova uvođenja, istodobno uzimajući u obzir dugoročne koristi za cjelokupni vrijednosni lanac. Države članice ili, ako je država članica tako predvidjela, određena nadležna tijela redovito prate uvođenje pametnog mjerenja na svojem državnom području radi bilježenja pružanja koristi potrošačima.
5. Ako se, na temelju procjene troškova i koristi iz stavka 2., uvođenje pametnih sustava mjerenja ocijeni negativnim, države članice osiguravaju da se ta procjena preispita najmanje svake četiri godine, ili češće, zbog velikih promjena u temeljnim pretpostavkama, u razvoju tehnologije i tržišta. Države članice obavješćuju Komisiju o ishodu svoje ažurirane procjene troškova i koristi kad njezini rezultati postanu dostupni.
6. Odredbe ove Direktive koje se odnose na pametne sustave mjerenja primjenjuju se na buduće ugradnje i ugradnje kojima se zamjenjuju starija pametna brojila. Pametni sustavi mjerenja koji su već ugrađeni ili za koje je „početak rada” nastupio prije 4. srpnja 2019., mogu ostati u funkciji tijekom svojeg životnog vijeka no, u slučaju pametnih sustava mjerenja koja ne zadovoljavaju uvjete iz članka 20. i Priloga II., ne mogu ostati u funkciji nakon 5. srpnja 2031.

Za potrebe ovog stavka ili početak građevinskih radova na ulaganju ili prva čvrsta obveza za naručivanje opreme ili druga obveza koja ulaganje čini neopozivim, ovisno o tome što nastupi prije. Kupnja zemljišta i pripremni radovi, primjerice ishođenje dozvola i provođenje preliminarnih studija izvedivosti, ne smatraju se početkom radova. U slučaju preuzimanja „početak radova” znači trenutak stjecanja imovine koja je izravno povezana sa stečenom poslovnom jedinicom.

Članak 20.

Funkcionalnosti pametnog sustava mjerenja

Ako se, na temelju procjene troškova i koristi iz članka 19. stavka 2., uvođenje pametnog sustava mjerenja ocijeni pozitivnim ili ako se pametan sustav mjerenja sustavno uvodi nakon 4. srpnja 2019., države članice uvode pametne sustave mjerenja u skladu s europskim normama, Priloga II. i sljedećim zahtjevima:

- (a) pametnim sustavima mjerenja precizno se mjeri stvarna potrošnja električne energije te se njime krajnjim se kupcima moraju moći pružiti informacije o stvarnom vremenu upotrebe. Potvrđeni podatci o povijesnoj potrošnji lako su i na siguran način dostupni krajnjim kupcima te im se na zahtjev daju na uvid bez dodatnih troškova. Nepotvrđeni podatci o potrošnji u gotovo stvarnom vremenu također su lako i na siguran način dostupni krajnjim kupcima bez dodatnih troškova, putem standardiziranog sučelja ili putem daljinskog pristupa radi podupiranja automatiziranih programa energetske učinkovitosti, upravljanja potrošnjom i drugih usluga;

- (b) sigurnost pametnih sustava mjerenja i podatkovne komunikacije u skladu je s relevantnim pravilima Unije o sigurnosti, uzimajući u obzir najbolje dostupne tehnike za osiguravanje najviše razine zaštite kibersigurnosti te se pritom vodi računa o troškovima i načelima proporcionalnosti;
- (c) privatnost krajnjih kupaca i zaštita njihovih podataka u skladu je s relevantnim pravilima Unije o zaštiti podataka i privatnosti;
- (d) operateri brojila osiguravaju da se na brojilima aktivnih kupaca koji predaju električnu energiju u mrežu može prikazati električna energija koja je predana u mrežu iz njihovih prostora;
- (e) na zahtjev krajnjih kupaca, podatci o električnoj energiji koju su predali u mrežu i podatci o njihovoj potrošnji električne energije stavljaju se njima na raspolaganje, u skladu s provedbenim aktom donesenim na temelju članka 24., putem standardiziranog komunikacijskog sučelja ili putem daljinskog pristupa, ili na raspolaganje trećim osobama koje djeluju u njihovo ime, u lako razumljivom obliku, čime im se omogućava usporedba ponuda pod jednakim uvjetima;
- (f) prije ugradnje pametnih brojila ili pri njihovoj ugradnji krajnjim se kupcima pružaju odgovarajući savjeti i informacije, posebno u vezi s njihovim punim potencijalom u pogledu upravljanja očitavanjem brojila i praćenja potrošnje energije, te u vezi s prikupljanjem i obradom osobnih podataka u skladu s primjenjivim pravilima Unije o zaštiti podataka;
- (g) s pomoću pametnih sustava mjerenja podatci krajnjih kupaca mogu se mjeriti, a krajnji kupci mogu biti namireni u razdoblju uravnoteženja odstupanja na nacionalnom tržištu.

Za potrebe prvog podstavka točke (e) krajnji kupci mogu preuzeti svoje mjerne podatke ili ih prenijeti drugoj strani bez dodatnih troškova i u skladu sa svojim pravom na prenosivost podataka koje im je zajamčeno pravilima Unije o zaštiti podataka;

Članak 21.

Pravo na pametno brojilo

1. Ako se, na temelju procjene troškova i koristi iz članka 19. stavka 2., uvođenje pametnog sustava mjerenja ocijeni negativnim te ako se pametan sustav mjerenja ne uvodi sustavno, države članice osiguravaju da svaki krajnji kupac koji to zatraži ima pravo, pod uvjetom da snosi povezane troškove, na ugradnju ili, ako je primjenjivo, nadogradnju, pod poštenim i troškovno učinkovitim uvjetima, pametnog brojila koje je:

- (a) opremljeno funkcionalnostima navedenima u članku 20., ako je to tehnički izvedivo, ili minimalnim skupom funkcionalnosti koje države članice trebaju definirati i objaviti na nacionalnoj razini u skladu s Prilogom II.;
- (b) interoperabilno i može omogućiti traženu povezivost mjerne infrastrukture i potrošačkih sustava za upravljanje energijom u gotovo stvarnom vremenu.

2. Ako kupac zatraži pametno brojilo u skladu sa stavkom 1., države članice ili, ako je država članica tako predvidjela, određena nadležna tijela:

- (a) osiguravaju da je u ponudi krajnjem kupcu koji zahtijeva ugradnju pametnog brojila izričito navedeno i jasno opisano sljedeće:
 - i. funkcije i interoperabilnost koje podržava pametno brojilo, moguće usluge, kao i koristi koje se zaista mogu ostvariti uporabom pametnog brojila u određenom trenutku,
 - ii. svi povezani troškovi koje snosi krajnji kupac;
- (b) osiguravaju da je pametno brojilo ugrađeno u razumnom roku, a najkasnije četiri mjeseca od podnesenog zahtjeva za ugradnju;
- (c) redovito, a barem svake dvije godine, preispituju i javno objavljuju povezane troškove te prate razvoj tih troškova kao rezultat tehnoloških dostignuća i mogućih nadogradnji sustava mjerenja.

Članak 22.

Konvencionalna brojila

1. Ako krajnji kupci nemaju pametno brojilo, države članice osiguravaju da imaju pojedinačno konvencionalno brojilo kojim se točno mjeri njihova stvarna potrošnja.
2. Države članice osiguravaju da krajnji kupci mogu lako očitati svoje konvencionalno brojilo, izravno ili neizravno putem internetskog sučelja ili drugog odgovarajućeg sučelja.

Članak 23.

Upravljanje podacima

1. Pri utvrđivanju pravila u pogledu upravljanja podacima i razmjene podataka države članice ili, ako je država članica tako predvidjela, određena nadležna tijela utvrđuju pravila o pristupu strana koje ispunjavaju uvjete podacima o krajnjim kupcima u skladu s ovim člankom i mjerodavnim pravnim okvirom Unije. Za potrebe ove Direktive podatci znače mjerne podatke i podatke o potrošnji, kao i podatke koji se zahtijevaju o kupcu koji želi promijeniti opskrbljivača, za upravljanje potrošnjom i za druge usluge.

2. Države članice organiziraju upravljanje podacima kako bi osigurale učinkovit i siguran pristup podacima i učinkovitu razmjenu podataka, kao i zaštitu podataka i njihovu sigurnost.

Neovisno o modelu upravljanja podacima koji se primjenjuje u svakoj državi članici, strana odgovorna za upravljanje podacima omogućava svakoj strani koja ispunjava uvjete pristup podacima o krajnjem kupcu u skladu sa stavkom 1. Strane koje ispunjavaju uvjete imaju tražene podatke na raspolaganju na nediskriminacijski način i istodobno. Pristup podacima jednostavan je, a relevantni postupci za ostvarenje pristupa podacima javno su dostupni.

3. Pravila o pristupu podacima i pohranjivanju podataka za potrebe ove Direktive u skladu su s relevantnim pravom Unije.

Obrada osobnih podataka u okviru ove Direktive provodi se u skladu s Uredbom (EU) 2016/679.

4. Države članice ili, ako je država članica tako predvidjela, određena nadležna tijela ovlašćuju i certificiraju ili, prema potrebi, nadziru strane odgovorne za upravljanje podacima kako bi osigurale da postupaju u skladu sa zahtjevima ove Direktive.

Ne dovodeći u pitanje zadaće službenika za zaštitu podataka iz Uredbe (EU) 2016/679, države članice mogu odlučiti da će od strana odgovornih za upravljanje podacima zahtijevati imenovanje službenika odgovornih za usklađenost, nadležnih za praćenje provedbe mjera koje su poduzele te strane radi osiguravanja nediskriminacijskog pristupa podacima i usklađenosti sa zahtjevima ove Direktive.

Države članice mogu imenovati službenike odgovorne za usklađenost ili tijela iz članka 35. stavka 2. točke (d) radi ispunjavanja obveza iz ovog stavka.

5. Za pristup vlastitim podacima ili za zahtjev za stavljanje na raspolaganje vlastitih podataka krajnjim se kupcima ne zaračunavaju dodatni troškovi.

Države članice odgovorne su za utvrđivanje relevantnih troškova koje u svrhu pristupa podacima snose strane koje ispunjavaju uvjete.

Države članice ili, ako je država članica tako predvidjela, određena nadležna tijela osiguravaju da su troškovi koje naplaćuju regulirani subjekti koji pružaju podatkovne usluge razumni i propisno opravdani.

Članak 24.

Zahtjevi u pogledu interoperabilnosti i postupci za pristup podacima

1. Radi promicanja tržišnog natjecanja na maloprodajnom tržištu i izbjegavanja nametanja pretjeranih administrativnih troškova stranama koje ispunjavaju uvjete države članice olakšavaju potpunu interoperabilnost energetske usluga u Uniji.

2. Komisija provedbenim aktima donosi zahtjeve u pogledu interoperabilnosti i nediskriminacijskih i transparentnih postupaka za pristup podacima iz članka 23. stavka 1. Ti se provedbeni akti donose u skladu sa savjetodavnim postupkom iz članka 68. stavka 2.
3. Države članice osiguravaju da elektroenergetska poduzeća primjenjuju zahtjeve u pogledu interoperabilnosti i postupke za pristup podacima iz stavka 2. Ti se zahtjevi i postupci temelje na postojećim nacionalnim praksama.

Članak 25.

Jedinstvene kontaktne točke

Države članice osiguravaju jedinstvene kontaktne točke radi pružanja svih nužnih informacija kupcima kad je riječ o njihovim pravima, primjenjivom pravu i mehanizmima za rješavanje sporova koji su im dostupni u slučaju spora. Takve jedinstvene kontaktne točke mogu biti dio općih informativnih točaka za potrošače.

Članak 26.

Pravo na izvansudsko rješavanje sporova

1. Države članice osiguravaju da krajnji kupci imaju pristup jednostavnim, pravednim, transparentnim, neovisnim, djelotvornim i učinkovitim izvansudskim mehanizmima za rješavanje sporova u vezi s pravima i obvezama utvrđenima ovom Direktivom preko neovisnog mehanizma kao što je pravobranitelj za energetiku ili tijelo za zaštitu potrošača ili regulatorno tijelo. Ako je krajnji kupac potrošač u smislu Direktive 2013/11/EU Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²³⁾, takvi izvansudski mehanizmi u skladu su sa zahtjevima za kvalitetu iz Direktive 2013/11/EU i njima se predviđa, ako je to opravdano, sustav povrata sredstava i/ili naknade.
2. Prema potrebi, države članice osiguravaju da subjekti za alternativno rješavanje sporova surađuju kako bi osigurali jednostavne, pravedne, transparentne, neovisne, djelotvorne i učinkovite mehanizme za izvansudsko rješavanje sporova za svaki spor koji proizađe iz proizvoda ili usluga povezanih ili u paketu s bilo kojim proizvodom ili uslugom koji su obuhvaćeni područjem primjene ove Direktive.
3. Sudjelovanje elektroenergetskih poduzeća u mehanizmima izvansudskog rješavanja sporova za kupce iz kategorije kućanstva je obvezno, osim ako država članica ne dokaže Komisiji da su drugi mehanizmi jednako učinkoviti.

Članak 27.

Univerzalna usluga

1. Države članice osiguravaju da svi kupci iz kategorije kućanstvo, i, kada to države članice smatraju prikladnim, mala poduzeća, imaju pravo na univerzalnu uslugu, naime pravo na opskrbu električnom energijom određene kvalitete unutar svojeg državnog područja po konkurentnim, jednostavno i jasno usporedivim, transparentnim i nediskriminacijskim cijenama. Radi osiguravanja pružanja univerzalne usluge, države članice mogu imenovati opskrbljivača zadnjeg izbora. Države članice operatorima distribucijskih sustava nameću obvezu priključivanja kupaca na njihovu mrežu po odredbama, uvjetima i tarifama utvrđenima u skladu s postupkom predviđenim u članku 59. stavku 7. Ovom se Direktivom ne sprečava države članice da ojačaju tržišni položaj kupaca iz kategorije kućanstva te malih i srednjih kupaca koji nisu kućanstva promicanjem mogućnosti za dobrovoljno udruživanje predstavnika za tu kategoriju kupaca.
2. Stavak 1. provodi se na transparentan i nediskriminacijski način i ne sprečava slobodan izbor opskrbljivača predviđen u članku 4.

⁽²³⁾ Direktiva 2013/11/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2013. o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova i izmjeni Uredbe (EZ) br. 2006/2004 i Direktive 2009/22/EZ (Direktiva o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova) (SL L 165, 18.6.2013., str. 63.).

Članak 28.**Ugroženi kupci**

1. Države članice poduzimaju odgovarajuće mjere radi zaštite kupaca i posebno osiguravaju postojanje prikladnih zaštitnih mjera radi zaštite ugroženih kupaca. U tom kontekstu, svaka država članica definira koncept ugroženih kupaca koji se može odnositi na energetska siromaštvo i, među ostalim, na zabranu isključivanja električne energije takvim kupcima u kritičnim vremenima. Koncept ugroženih kupaca može uključivati razine prihoda, udio rashoda za energiju u okviru raspoloživog dohotka, energetska učinkovitost domova, kritičnu ovisnost o električnoj opremi iz zdravstvenih razloga, dob ili druge kriterije. Države članice osiguravaju primjenu prava i obveza povezanih s ugroženim kupcima. Posebno poduzimaju mjere za zaštitu kupaca u udaljenim područjima. Osiguravaju visoke razine zaštite potrošača, posebno u pogledu transparentnosti općih uvjeta ugovora, općih informacija i mehanizama rješavanja sporova.

2. Države članice poduzimaju odgovarajuće mjere, kao što je osiguravanje povlastica kroz sustave socijalne sigurnosti radi osiguravanja nužne opskrbe ugroženih kupaca ili pružanje podrške poboljšanjima energetske učinkovitosti radi rješavanja energetske siromaštva tamo gdje je ono utvrđeno u skladu s člankom 3. stavkom 3. točkom (d) Uredbe (EU) 2018/1999, uključujući u širem kontekstu siromaštva. Takve mjere ne smiju sprečavati stvarno otvaranje tržišta iz članka 4. ili funkcioniranje tržišta te se Komisiju, ako je potrebno, o njima obavješćuje u skladu s člankom 9. stavkom 4. Takve obavijesti mogu također uključivati mjere poduzete unutar općeg sustava socijalne sigurnosti.

Članak 29.**Energetsko siromaštvo**

Pri ocjenjivanju broja energetska siromašnih kućanstava u skladu s člankom 3. stavkom 3. točkom (d) Uredbe (EU) 2018/1999 države članice utvrđuju i objavljuju skup kriterija koji mogu uključivati niske prihode, visoke rashode za energiju u okviru raspoloživog dohotka i lošu energetska učinkovitost.

U tom kontekstu i u kontekstu članka 5. stavka 5. Komisija daje smjernice o definiciji „znatnog broja kućanstava u energetska siromaštva”, polazeći od pretpostavke da se svaki udio kućanstava u energetska siromaštva može smatrati znatnim.

POGLAVLJE IV.**RAD DISTRIBUCIJSKOG SUSTAVA****Članak 30.****Određivanje operatora distribucijskih sustava**

Države članice imenuju ili zahtijevaju od poduzeća, koja imaju u vlasništvu distribucijske sustave ili su za njih odgovorna, da imenuju jednog operatora distribucijskog sustava ili više njih, na vremensko razdoblje koje države članice trebaju odrediti uzimajući u obzir pitanja učinkovitosti i ekonomske ravnoteže.

Članak 31.**Zadaci operatora distribucijskih sustava**

1. Operator distribucijskog sustava odgovoran je za osiguravanje dugoročne sposobnosti sustava da udovolji razumnoj potražnji za distribucijom električne energije, za pogon, održavanje i razvoj na temelju ekonomskih uvjeta sigurnog, pouzdanog i učinkovitog sustava distribucije električne energije na svojem području uz dužnu pažnju prema zaštiti okoliša i energetska učinkovitosti.

2. U svakom slučaju operator distribucijskog sustava ne smije diskriminirati korisnike sustava ili kategorije korisnika sustava, posebno u korist svojih povezanih poduzeća.

3. Operator distribucijskog sustava korisnicima sustava pruža informacije koje su im potrebne za učinkovit pristup sustavu, uključujući korištenje sustavom.

4. Država članica može od operatora distribucijskog sustava pri dispečiranju proizvodnih postrojenja zahtijevati davanje prednosti proizvodnim postrojenjima koja upotrebljavaju obnovljive izvore ili upotrebljavaju visokoučinkovitu kogeneraciju, u skladu s člankom 12. Uredbe (EU) 2019/943.
5. Svaki operator distribucijskog sustava djeluje kao neutralni tržišni pomagač pri nabavi energije koju upotrebljava za pokrivanje gubitaka energije u svojem sustavu u skladu s transparentnim, nediskriminacijskim i tržišno utemeljenim postupcima, kada ima takvu funkciju.
6. Ako je operator distribucijskog sustava odgovoran za nabavu proizvoda i usluga potrebnih za učinkovit, pouzdan i siguran rad distribucijskog sustava, pravila koja u tu svrhu donosi operator distribucijskog sustava objektivna su, transparentna i nediskriminacijska te se izrađuju u koordinaciji s operatorima prijenosnih sustava i drugim relevantnim sudionicima na tržištu. Uvjeti pružanja takvih proizvoda i usluga operatorima distribucijskog sustava, uključujući prema potrebi pravila i tarife, utvrđuju se u skladu s člankom 59. stavkom 7. na nediskriminacijski način koji odražava troškove te se objavljuju.
7. U obavljanju zadataka iz stavka 6., operator distribucijskog sustava nabavlja nefrekvencijske pomoćne usluge potrebne za njegov sustav u skladu s transparentnim, nediskriminacijskim i tržišno utemeljenim postupcima, osim ako je regulatorno tijelo procijenilo da pružanje nefrekvencijskih pomoćnih usluga temeljeno na tržištu nije ekonomski učinkovito te je odobrilo odstupanje. Ta obveza nabave nefrekvencijskih pomoćnih usluga ne primjenjuje se na potpuno integrirane mrežne komponente.
8. Nabavom proizvoda i usluga iz stavka 6. osigurava se stvarno sudjelovanje svih kvalificiranih sudionika na tržištu, što uključuje sudionike na tržištu koji nude energiju iz obnovljivih izvora, sudionike na tržištu koji se bave upravljanjem potrošnjom, operator postrojenja za skladištenje energije i sudionike na tržištu koji se bave agregiranjem, posebno tako što se od regulatornih tijela i operatora distribucijskih sustava zahtijeva da u bliskoj suradnji sa svim sudionicima na tržištu, kao i operatorima prijenosnih sustava, utvrde tehničke zahtjeve za sudjelovanje na tim tržištima na temelju tehničkih značajki tih tržišta i sposobnosti svih sudionika na tržištu.
9. Operatori distribucijskih sustava surađuju s operatorima prijenosnih sustava u svrhu stvarnog sudjelovanja sudionika na tržištu priključenih na njihovu mrežu na maloprodajnim i veleprodajnim tržištima te tržištima uravnoteženja. O isporuci usluga uravnoteženja koje proizlaze iz resursa smještenih u distribucijskom sustavu postiže se dogovor s relevantnim operatorom prijenosnog sustava u skladu s člankom 57. Uredbe (EU) 2019/943 i člankom 182. Uredbe Komisije (EU) 2017/1485 ⁽²⁴⁾.
10. Države članice ili njihova određena nadležna tijela mogu operatorima distribucijskih sustava dopustiti obavljanje djelatnosti koje nisu predviđene u ovoj Direktivi i Uredbi (EU) 2019/943 ako su te aktivnosti nužne kako bi operatori distribucijskih sustava ispunili svoje obveze u skladu s ovom Direktivom ili Uredbom (EU) 2019/943, pod uvjetom da je regulatorno tijelo ocijenilo potrebu za takvim odstupanjem. Ovim se stavkom ne dovodi u pitanje pravo operatora distribucijskih sustava da imaju u vlasništvu ili razvijaju mreže koje nisu elektroenergetske mreže, vode ih ili da upravljaju njima, ako je to pravo odobrila država članica ili određeno nadležno tijelo.

Članak 32.

Poticaji za uporabu fleksibilnosti u distribucijskim mrežama

1. Države članice osiguravaju potreban regulatorni okvir kako bi se operatorima distribucijskih sustava omogućilo da kupuju usluge fleksibilnosti, među ostalim usluge upravljanja zagušenjem u njihovu području, i kako bi ih se na to potaklo, u cilju povećanja učinkovitosti rada i razvoja distribucijskog sustava. Konkretno, regulatornim se okvirima osigurava da operatori distribucijskih sustava mogu nabavljati usluge od pružatelja distribuirane proizvodnje, upravljanja potrošnjom ili skladištenja energije te se promovira upotreba mjera energetske učinkovitosti, ako te usluge na troškovno učinkovit način smanjuju potrebu dogradnje ili zamjene elektroenergetskog kapaciteta i podupiru učinkovit i siguran rad distribucijskog sustava. Operatori distribucijskih sustava nabavljaju te usluge u skladu s transparentnim, nediskriminacijskim i tržišno utemeljenim postupcima, osim ako su regulatorna tijela utvrdila da nabava takvih usluga nije gospodarski učinkovita ili da bi takva nabava dovela do ozbiljnih poremećaja na tržištu ili do većih zagušenja.

⁽²⁴⁾ Uredba Komisije (EU) 2017/1485 od 2. kolovoza 2017. o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sustava (SL L 220, 25.8.2017., str. 1.).

2. Operatori distribucijskih sustava, podložno odobrenju regulatornog tijela, ili pak samo regulatorno tijelo u transparentnom i participativnom postupku koji uključuje sve relevantne korisnike sustava i operatora prijenosnog sustava utvrđuju specifikacije za nabavljene usluge fleksibilnosti i, prema potrebi, standardizirane tržišne proizvode za takve usluge barem na nacionalnoj razini. Specifikacijama se osigurava stvarno i nediskriminacijsko sudjelovanje svih sudionika na tržištu, što uključuje sudionike na tržištu koji nude energiju iz obnovljivih izvora, sudionike na tržištu koji se bave upravljanjem potrošnjom, upravitelje postrojenja za skladištenje energije i sudionike na tržištu koji se bave agregiranjem. Operatori distribucijskih sustava razmjenjuju sve potrebne informacije s operatorima prijenosnih sustava i s njima se koordiniraju kako bi se osigurali optimalna uporaba resursa i siguran i učinkovit rad sustava te olakšao razvoj tržišta. Operatorima distribucijskih sustava adekvatno se nadoknađuju barem razumni troškovi povezani s nabavom takvih usluga, uključujući troškove potrebnih informacijskih i komunikacijskih tehnologija te troškove infrastrukture.
3. Razvoj distribucijskog sustava temelji se na transparentnom planu razvoja mreže koji operatori distribucijskih sustava objavljuju barem svake dvije godine i podnose regulatornom tijelu. Plan razvoja mreže osigurava transparentnost potrebnih srednjoročnih i dugoročnih usluga fleksibilnosti te utvrđuje ulaganja planirana u sljedećih pet do deset godina, s posebnim naglaskom na glavnoj infrastrukturi distribucije potrebnoj kako bi se priključili novi proizvodni kapaciteti i nova opterećenja, među ostalim stanice za punjenje električnih vozila. Plan razvoja mreže obuhvaća i upotrebu upravljanja potrošnjom, energetske učinkovitost, postrojenja za skladištenje energije ili druge resurse kojima se operator distribucijskog sustava služi kao alternativom proširenju sustava.
4. Operatori distribucijskih sustava savjetuju se o planu razvoja mreže sa svim relevantnim korisnicima sustava i relevantnim operatorima prijenosnih sustava. Operatori distribucijskih sustava objavljuju rezultate procesa savjetovanja zajedno s planom razvoja mreže te ih dostavljaju rezultate savjetovanja i plan razvoja mreže regulatornom tijelu. Regulatorno tijelo može zatražiti izmjenu planova.
5. Države članice mogu odlučiti ne primjenjivati obvezu iz stavka 3. na integrirana elektroenergetska poduzeća koja opslužuju manje od 100 000 priključenih kupaca ili koja opslužuju male izolirane sustave.

Članak 33.

Integracija elektromobilnosti u elektroenergetsku mrežu

1. Ne dovodeći u pitanje Direktivu 2014/94/EU Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²⁵⁾, države članice osiguravaju potreban regulatorni okvir kako bi se olakšalo priključivanje javno dostupnih i privatnih stanica za punjenje na distribucijske mreže. Države članice osiguravaju da operatori distribucijskih sustava surađuju na nediskriminacijskoj osnovi sa svakim poduzećem koje ima u vlasništvu ili razvija stanice za punjenje električnih vozila ili njima upravlja, što uključuje i njihovo priključenje na mrežu.
2. Operatori distribucijskih sustava ne smiju imati u vlasništvu ni razvijati stanice za punjenje električnih vozila, voditi ih niti njima upravljati, osim ako operatori distribucijskih sustava imaju u vlasništvu privatne stanice za punjenje isključivo za vlastitu uporabu.
3. Odstupajući od stavka 2., države članice mogu operatorima distribucijskih sustava dopustiti da imaju u vlasništvu ili razvijaju stanice za punjenje električnih vozila, voditi ih ili njima upravljaju samo ako su ispunjeni svi sljedeći uvjeti:
 - (a) drugim stranama, nakon otvorenog, transparentnog i nediskriminacijskog postupka javnog natječaja, koji je podložan preispitivanju i odobrenju od strane regulatornog tijela, nije se dodijelilo pravo da imaju u vlasništvu ili razvijaju stanice za punjenje električnih vozila, vode ih ili njima upravljaju ili nisu mogle po razumnoj cijeni i pravodobno isporučiti te usluge;
 - (b) regulatorno tijelo provelo je ex ante reviziju uvjeta postupka javnog natječaja iz točke (a) te je dalo svoje odobrenje;
 - (c) stanicama za punjenje operator distribucijskog sustava upravlja na osnovi pristupa trećih strana u skladu s člankom 6. te ne smije diskriminirati korisnike sustava ili kategorije korisnika sustava, posebno u korist svojih povezanih poduzeća.

⁽²⁵⁾ Direktiva 2014/94/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2014. o uspostavi infrastrukture za alternativna goriva (SL L 307, 28.10.2014., str. 1.).

Regulatorno tijelo može sastaviti smjernice ili klauzule o nabavi kako bi operatorima distribucijskih sustava pomoglo u osiguranju poštenog postupka javnog natječaja.

4. Ako su države članice provele uvjete iz stavka 3., države članice ili njihova određena nadležna tijela redovito ili barem svakih pet godina provode javno savjetovanje kako bi se ponovno procijenilo jesu li druge strane zainteresirane za vlasništvo, razvijanje stanicom za punjenje električnih vozila ili upravljanje njome. Ako javno savjetovanje pokaže da druge strane mogu imati u vlasništvu ili razvijati takve stanice, voditi ih ili njima upravljati, države članice osiguravaju da se aktivnosti operatora distribucijskih sustava u tom području postupno ukinu pod uvjetom da se uspješno dovrši postupak javnog natječaja iz stavka 3. točke (a). Kao dio uvjeta za taj postupak regulatorna tijela mogu dopustiti operatorima distribucijskih sustava da povrate preostalu vrijednost svojih ulaganja u infrastrukturu punjenja.

Članak 34.

Zadaci operatora distribucijskih sustava u upravljanju podacima

Države članice svim stranama koje zadovoljavaju uvjete osiguravaju nediskriminacijski pristup podacima pod jasnim i jednakim uvjetima, u skladu s relevantnim pravilima o zaštiti podataka. Programi usklađenosti iz članka 35. stavka 2. točke (d) u državama članicama u kojima su u skladu s člankom 19. uvedeni pametni sustavi mjerenja te u kojima operatori distribucijskih sustava sudjeluju u upravljanju podacima uključuju posebne mjere kako bi se onemogućilo da se strane koje ispunjavaju uvjete diskriminira u pristupu podacima kako je utvrđeno člankom 23. Ako operatori distribucijskih sustava ne podliježu članku 35. stavcima 1., 2. ili 3., države članice poduzimaju sve potrebne mjere kako bi se osiguralo da vertikalno integrirana poduzeća nemaju povlašten pristup podacima za provođenje svojih aktivnosti opskrbe.

Članak 35.

Razdvajanje operatora distribucijskih sustava

1. Kada je operator distribucijskog sustava dio vertikalno integriranog poduzeća, on je neovisan, barem u smislu svojeg pravnog oblika, organizacije i donošenja odluka, o drugim djelatnostima koje nisu povezane s distribucijom. Ta pravila ne stvaraju obvezu odvajanja vlasništva nad osnovnim sredstvima operatora distribucijskog sustava od vertikalno integriranog poduzeća.
2. Uz zahtjeve na temelju stavka 1., kada je operator distribucijskog sustava dio vertikalno integriranog poduzeća, on je u smislu svoje organizacije i donošenja odluka neovisan o drugim djelatnostima koje nisu povezane s distribucijom. Kako bi se to postiglo primjenjuju se sljedeći minimalni kriteriji:
 - (a) osobe koje su odgovorne za upravljanje operatorom distribucijskog sustava ne smiju sudjelovati u strukturama integriranog elektroenergetskog poduzeća koje su odgovorne, izravno ili neizravno, za svakodnevni rad proizvodnje, prijenosa ili opskrbe električnom energijom;
 - (b) moraju se poduzeti odgovarajuće mjere kako bi se osiguralo da se profesionalni interesi osoba odgovornih za upravljanje operatorom distribucijskog sustava uzimaju u obzir na način koji osigurava njihovu sposobnost neovisnog djelovanja;
 - (c) operator distribucijskog sustava mora imati stvarna prava donošenja odluka, neovisna o integriranom elektroenergetskom poduzeću, u pogledu sredstava potrebnih za rad, održavanje ili razvoj mreže. Radi izvršavanja tih zadataka, operator distribucijskog sustava na raspolaganju mora imati potrebne resurse uključujući ljudske, tehničke, fizičke i financijske resurse. Time se ne bi smjelo spriječiti postojanje odgovarajućih mehanizama koordinacije radi osiguravanja zaštite prava matičnog društva na ekonomski i upravljački nadzor u pogledu prinosa na imovinu, neizravno uređenog u skladu s člankom 59. stavkom 7., u društvu kćeri. Time se matičnom društvu posebno omogućuje odobravanje godišnjeg financijskog plana, ili bilo kojeg istovjetnog instrumenta, operatora distribucijskog sustava i utvrđivanje općih ograničenja razina zaduženosti njegovog društva kćeri. Time se matičnom društvu ne daje dopuštenje za davanje uputa o svakodnevnom poslovanju, ni u pogledu individualnih odluka koje se odnose na izgradnju ili dogradnju distribucijskih vodova, koje ne prelaze okvire odobrenog financijskog plana, ili bilo kojeg istovjetnog instrumenta i

- (d) operator distribucijskog sustava mora utvrditi program usklađenosti koji predviđa mjere poduzete za osiguravanje da diskriminacijsko ponašanje bude isključeno te za osiguravanje odgovarajućeg praćenja njegova poštovanja. Program usklađenosti predviđa specifične obveze zaposlenika za postizanje tih ciljeva. Osoba ili tijelo odgovorno za praćenje programa usklađenosti, službenik odgovoran za usklađenost operatora distribucijskog sustava podnosi godišnje izvješće u kojemu se utvrđuju poduzete mjere regulatornom tijelu iz članka 57. stavka 1. te se ono objavljuje. Službenik odgovoran za usklađenost operatora distribucijskog sustava potpuno je neovisan i ima pristup svim informacijama operatora distribucijskog sustava i bilo kojeg povezanog poduzeća, nužnima za izvršavanje svojeg zadatka.
3. Kada je operator distribucijskog sustava dio vertikalno integriranog poduzeća, države članice osiguravaju da regulatorna tijela ili druga nadležna tijela prate djelatnosti operatora distribucijskog sustava tako da on ne može iskoristiti svoju vertikalnu integraciju za narušavanje tržišnog natjecanja. Posebno, vertikalno integrirani operatori distribucijskih sustava ne smiju svojom komunikacijom i brendiranjem stvarati zabunu u pogledu zasebnog identiteta dijela vertikalno integriranog poduzeća koje se bavi opskrnom.
4. Države članice mogu odlučiti ne primjenjivati stavke 1., 2. i 3. na integrirana elektroenergetska poduzeća koja opslužuju manje od 100 000 priključenih kupaca ili opslužuju male izolirane sustave.

Članak 36.

Vlasništvo operatora distribucijskih sustava nad postrojenjima za skladištenje energije

1. Operatorima distribucijskih sustava nije smiju imati u vlasništvu niti razvijati postrojenja za skladištenje energije, voditi ih niti njima upravljati.
2. Odstupajući od stavka 1. države članice mogu operatorima distribucijskih sustava dopustiti da imaju u vlasništvu ili razvijaju postrojenja za skladištenje energije, vode ih ili njima upravljaju ako su ona u potpunosti integrirane mrežne komponente i ako je regulatorno tijelo dalo svoje odobrenje, ili ako su ispunjeni svi sljedeći uvjeti:
- (a) drugim stranama, nakon otvorenog, transparentnog i nediskriminacijskog postupka javnog natječaja, koji je podložan preispitivanju i odobrenju od strane regulatornog tijela, nije se dodijelilo pravo da imaju u vlasništvu ili razvijaju takva postrojenja, vode ih ili njima upravljaju ili nisu mogle po razumnoj cijeni i pravodobno isporučiti te usluge;
- (b) takva su postrojenja potrebna da bi operatori distribucijskih sustava mogli ispuniti svoje obveze u skladu s ovom Direktivom u vezi s učinkovitim, pouzdanim i sigurnim radom distribucijskog sustava i postrojenja se ne koriste za kupovinu ili prodaju električne energije na tržištima električne energije, i
- (c) regulatorno tijelo procijenilo je nužnost takvog odstupanja i provelo je ocjenu javnog natječaja, uključujući uvjeta postupka javnog natječaja, te je dalo svoje odobrenje.

Regulatorno tijelo može sastaviti smjernice ili klauzule o nabavi kako bi operatorima distribucijskih sustava pomoglo u osiguranju poštenog postupka javnog natječaja.

3. Regulatorna tijela redovito ili barem svakih pet godina provode javno savjetovanje o postojećim postrojenjima za skladištenje energije kako bi se procijenila potencijalna dostupnost i zainteresiranost za ulaganje u takva postrojenja. Ako javno savjetovanje, kako ga je ocijenilo regulatorno tijelo, pokaže da su treće strane sposobne na troškovno učinkovit način imati u vlasništvu ili razvijati takva postrojenja, voditi ih ili njima upravljati, regulatorna tijela osiguravaju da se aktivnosti operatora distribucijskih sustava u tom području postupno ukinu u roku od 18 mjeseci. Kao dio uvjeta za taj postupak regulatorna tijela mogu dopustiti operatorima distribucijskih sustava da prime razumnu kompenzaciju, posebice da povrate preostalu vrijednost svojeg ulaganja u postrojenja za skladištenje energije.

4. Stavak 3. ne primjenjuje se na potpuno integrirane mrežne komponente ili na uobičajeno razdoblje amortizacije novih postrojenja za skladištenje baterija za koje je konačna odluka o ulaganju donesena do 4. srpnja 2019. pod uvjetom da su postrojenja za skladištenje baterija:

- (a) priključena na mrežu najkasnije dvije godine nakon toga;
- (b) integrirana su u distribucijski sustav;

- (c) upotrebljavaju se isključivo za trenutačnu reaktivnu ponovnu uspostavu mrežne sigurnosti u slučaju ispada u mreži, ako takva mjera ponovne uspostave počne odmah i završi kada se taj problem može riješiti redovnim redispješivanjem; te
- (d) nisu upotrebljavana za kupnju ili prodaju električne energije na tržištima električne energije, uključujući uravnoteženje.

Članak 37.

Obveza povjerljivosti operatora distribucijskih sustava

Ne dovodeći u pitanje članak 55. ili neki drugi pravni zahtjev za otkrivanjem informacija, operator distribucijskog sustava čuva povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija dobivenih tijekom obavljanja svojih djelatnosti i sprečava da se informacije o vlastitim djelatnostima, koje mogu biti komercijalno korisne, otkriju na diskriminacijski način.

Članak 38.

Zatvoreni distribucijski sustavi

1. Države članice mogu predvidjeti da regulatorna tijela ili druga nadležna tijela klasificiraju sustav koji distribuira električnu energiju unutar zemljopisno ograničene industrijske ili trgovačke lokacije ili lokacije sa zajedničkim uslugama i koji, ne dovodeći u pitanje stavak 4., ne opskrbljuje kupce iz kategorije kućanstvo, kao zatvoren distribucijski sustav:

- (a) ako su, iz specifičnih tehničkih ili sigurnosnih razloga, djelatnosti ili proizvodni proces korisnika tog sustava integrirani; ili
- (b) ako taj sustav primarno distribuira električnu energiju vlasniku ili operatoru sustava ili njihovim povezanim poduzećima.

2. Zatvoreni distribucijski sustavi smatraju se distribucijskim sustavima za potrebe ove Direktive. Države članice mogu predvidjeti da regulatorna tijela izuzmu operatora zatvorenog distribucijskog sustava od:

- (a) zahtjeva u skladu s člankom 31. stavcima 5. i 7. da nabavlja energiju koju upotrebljava za pokrivanje gubitaka energije i za nefrekvencijske pomoćne usluge u svojem sustavu u skladu s transparentnim, nediskriminacijskim i tržišno utemeljenim postupcima;
- (b) zahtjeva u skladu s člankom 6. stavkom 1. da tarife ili metodologije koje su temelj za njihovo izračunavanje budu odobrene u skladu s člankom 59. stavkom 1. prije njihova stupanja na snagu;
- (c) zahtjeva u skladu s člankom 32. stavkom 1. da kupuje usluge fleksibilnosti i zahtjeva u skladu s člankom 32. stavkom 3. da razvije sustave operatora na temelju planova za razvoj mreže;
- (d) zahtjeva u skladu s člankom 33. stavkom 2. da nema u vlasništvu, ne razvija ili ne vodi stanice za punjenje električnih vozila, ili da njima ne upravlja; i
- (e) zahtjeva u skladu s člankom 36. stavkom 1. da nema u vlasništvu, ne razvija ili ne vodi postrojenja za skladištenje energije, ili da njima ne upravlja.

3. Kada je izuzeće odobreno na temelju stavka 2., primjenjive tarife ili metodologije koje su temelj za njihovo izračunavanje ocjenjuju se i odobravaju u skladu s člankom 59. stavkom 1. na zahtjev korisnika zatvorenog distribucijskog sustava.

4. Uzgredno korištenje od strane malog broja kućanstava koja su zaposlenjem ili na sličan način u vezi s vlasnikom distribucijskog sustava i nalaze se unutar područja koje opslužuje zatvoreni distribucijski sustav ne sprečava odobravanje izuzeća na temelju stavka 2.

Članak 39.

Kombinirani operator

Članak 35. stavak 1. ne sprečava rad kombiniranog operatora prijenosnog sustava i operatora distribucijskog sustava, pod uvjetom da je taj operator usklađen s člankom 43. stavkom 1., člancima 44. i 45. ili odjeljkom 3. poglavlja VI. ili taj operator potpada pod članak 66. stavak 3.

POGLAVLJE V.

OPĆA PRAVILA PRIMJENJIVA NA OPERATORA PRIJENOSNOG SUSTAVA

Članak 40.

Zadatci operatora prijenosnog sustava

1. Svaki operator prijenosnog sustava odgovoran je za:
 - (a) osiguravanje dugoročne sposobnosti sustava da udovoljava razumnoj potražnji za prijenosom električne energije, pogon, održavanje i razvoj na temelju ekonomskih uvjeta sigurnih, pouzdanih i učinkovitih prijenosnih sustava, vodeći računa o zaštiti okoliša, u bliskoj suradnji sa susjednim operatorima prijenosnih sustava i operatorima distribucijskih sustava;
 - (b) osiguravanje prikladnih sredstava za ispunjavanje svojih obveza;
 - (c) doprinosenje sigurnosti opskrbe kroz prikladne kapacitete prijenosa i pouzdanost sustava;
 - (d) upravljanje tokovima električne energije u sustavu, vodeći računa o razmjenama s drugim međusobno povezanim sustavima. U tu je svrhu operator prijenosnog sustava odgovoran za osiguravanje sigurnog, pouzdanog i učinkovitog elektroenergetskog sustava i u tom kontekstu za osiguravanje dostupnosti svih nužnih pomoćnih usluga, uključujući one koje se pružaju u okviru upravljanja potrošnjom i postrojenja za skladištenje energije, u onoj mjeri u kojoj takva dostupnost nije ovisna ni o jednom drugom prijenosnom sustavu s kojim je njegov sustav međusobno povezan;
 - (e) pružanje informacija operatoru drugih sustava, s kojim je njegov sustav međusobno povezan, dostatnih za osiguravanje sigurnog i učinkovitog rada, koordiniranog razvoja i interoperabilnosti međusobno povezanog sustava;
 - (f) osiguravanje nediskriminacije među korisnicima sustava ili kategorijama korisnika sustava, posebno u korist svojih povezanih poduzeća;
 - (g) pružanje informacija korisnicima sustava koje su im potrebne za učinkovit pristup sustavu;
 - (h) naplatu naknada i plaćanja za zagušenje na temelju mehanizma kompenzacije između operatora prijenosnog sustava, u skladu s člankom 49. Uredbe (EU) 2019/943, dodjeljivanje i upravljanje pristupom treće strane i davanje obrazloženih objašnjenja za odbijanje takvog pristupa, što prate regulatorna tijela; pri obavljanju svojih zadataka na temelju ovog članka operatori prijenosnih sustava ponajprije olakšavaju integraciju tržišta;
 - (i) nabavu pomoćnih usluga radi osiguranja operativne sigurnosti;
 - (j) donošenje okvira za suradnju i koordinaciju među regionalnim koordinacijskim centrima;
 - (k) sudjelovanje u uspostavi europskih i nacionalnih procjena adekvatnosti resursa u skladu s poglavljem IV. Uredbe (EU) 2019/943;
 - (l) digitalizaciju prijenosnih sustava;
 - (m) upravljanje podacima, uključujući razvoj sustava za upravljanje podacima, kibersigurnost i zaštitu podataka podložno primjenjivim pravilima i ne dovodeći u pitanje nadležnost drugih tijela;
2. Države članice mogu predvidjeti da se jedna ili više odgovornosti navedenih u stavku 1. ovog članka dodijeli operatoru prijenosnog sustava koji nije onaj koji ima u vlasništvu prijenosni sustav, a na kojeg bi se inače primjenjivale dotične odgovornosti. Za operatora prijenosnog sustava kojem se dodijele zadatci certificira se prema modelu vlasničkog razdvajanja, neovisnog operatora sustava ili neovisnog operatora prijenosa, te mora ispunjavati zahtjeve iz članka 43., ali da ne mora imati u vlasništvu prijenosni sustav za koji je odgovoran.

Operator prijenosnog sustava koji ima u vlasništvu prijenosni sustav mora ispunjavati zahtjeve iz poglavlja VI. i biti certificiran u skladu s člankom 43. Time se ne dovodi u pitanje mogućnost operatora prijenosnih sustava koji su certificirani prema modelu vlasničkog razdvajanja, neovisnog operatora sustava ili neovisnog operatora prijenosa da, na vlastitu inicijativu i pod svojim nadzorom, delegiraju određene zadatke drugim operatorima prijenosnih sustava koji su certificirani prema modelu vlasničkog razdvajanja, neovisnog operatora sustava ili neovisnog operatora prijenosa ako se tim delegiranjem zadataka ne ugrožavaju stvarna i neovisna prava odlučivanja operatora prijenosnog sustava koji delegira zadatke.

3. Pri izvršavanju zadataka iz stavka 1. operator prijenosnog sustava uzima u obzir preporuke koje su izdali regionalni koordinacijski centri.

4. Pri izvršavanju zadataka iz stavka 1. točke (i) operatori prijenosnog sustava nabavljaju usluge uravnoteženja podložno sljedećem:

(a) transparentni i nediskriminacijski postupci temeljeni na tržištu;

(b) sudjelovanje svih kvalificiranih elektroenergetskih poduzeća i sudionika na tržištu, što uključuje sudionike na tržištu koji nude energiju iz obnovljivih izvora, sudionike na tržištu koji se bave upravljanjem potrošnjom, upravitelje postrojenja za skladištenje energije i sudionike na tržištu koji se bave agregiranjem.

Za potrebe točke (b), regulatorna tijela i operatori prijenosnih sustava, u bliskoj suradnji sa svim sudionicima na tržištu, utvrđuju tehničke zahtjeve za sudjelovanje na tim tržištima na temelju tehničkih značajki tih tržišta.

5. Stavak 4. primjenjuju se na pružanje nefrekvencijskih pomoćnih usluga od strane operatora prijenosnih sustava, osim ako je regulatorno tijelo procijenilo da pružanje nefrekvencijskih pomoćnih usluga temeljeno na tržištu nije ekonomski učinkovito te je odobrilo odstupanje. Konkretno, regulatornim se okvirima osigurava da operatori prijenosnih sustava mogu nabavljati usluge od pružatelja usluga upravljanja potrošnjom ili skladištenja energije te promicati upotrebu mjera energetske učinkovitosti, kada te usluge na troškovno učinkovit način smanjuju potrebu dogradnje ili zamjene elektroenergetskog kapaciteta i podupiru učinkovit i siguran rad prijenosnog sustava.

6. Operatori prijenosnih sustava, podložno odobrenju regulatornog tijela, ili samo regulatorno tijelo u transparentnom i participativnom postupku koji uključuje sve relevantne korisnike sustava i operatore distribucijskih sustava utvrđuju specifikacije za nefrekvencijske pomoćne usluge i, prema potrebi, standardizirane tržišne proizvode za takve usluge barem na nacionalnoj razini. Specifikacijama se osigurava stvarno i nediskriminacijsko sudjelovanje svih sudionika na tržištu, što uključuje sudionike na tržištu koji nude energiju iz obnovljivih izvora, sudionike na tržištu koji se bave upravljanjem potrošnjom, upravitelje postrojenja za skladištenje energije i sudionike na tržištu koji se bave agregiranjem. Operatori prijenosnih sustava razmjenjuju sve potrebne informacije s operatorima distribucijskih sustava i s njima se koordiniraju kako bi se osigurala optimalna upotreba resursa i siguran i učinkovit rad sustava te olakšao razvoj tržišta. Operatorima distribucijskih sustava adekvatno se nadoknađuju barem razumni troškovi povezani s nabavom takvih usluga, uključujući troškove potrebnih informacijskih i komunikacijskih tehnologija te troškove infrastrukture.

7. Obveza nabave nefrekvencijskih pomoćnih usluga iz stavka 5. ne primjenjuje se na potpuno integrirane mrežne komponente.

8. Države članice ili njihova određena nadležna tijela mogu operatorima distribucijskih sustava dopustiti obavljanje djelatnosti koje nisu predviđene u ovoj Direktivi i Uredbi (EU) 2019/943 ako su te djelatnosti nužne kako bi operatori distribucijskih sustava ispunili svoje obveze u skladu s ovom Direktivom ili Uredbom (EU) 2019/943, pod uvjetom da je regulatorno tijelo ocijenilo potrebu za takvim odstupanjem. Ovim se stavkom ne dovodi u pitanje pravo operatora prijenosnih sustava da imaju u vlasništvu ili razvijaju mreže koje nisu elektroenergetske mreže, vode ih ili da upravljaju njima, osim ako to pravo nije odobrila država članica ili određeno nadležno tijelo.

Članak 41.

Zahtjevi u pogledu povjerljivosti i transparentnosti za operatore prijenosnih sustava i vlasnike prijenosnih sustava

1. Ne dovodeći u pitanje članak 55. ili neku drugu pravnu obvezu otkrivanja informacija, svaki operator prijenosnog sustava i svaki vlasnik prijenosnog sustava čuva povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija dobivenih tijekom obavljanja svojih djelatnosti i sprečava da se informacije o vlastitim djelatnostima, koje mogu biti komercijalno korisne, otkriju na diskriminacijski način. Posebno ne otkriva nikakve komercijalno osjetljive informacije ostalim dijelovima poduzeća, osim ako je to otkrivanje potrebno za provedbu poslovne transakcije. Radi osiguravanja potpunog poštovanja pravila o razdvajanju informacija, države članice osiguravaju da se vlasnik prijenosnog sustava i ostali dijelovi poduzeća ne koriste zajedničkim uslugama kao što su zajedničke pravne usluge, osim čisto administrativnih funkcija ili funkcija informacijske tehnologije.

2. U kontekstu prodaje ili nabave električne energije od strane povezanih poduzeća, operatori prijenosnih sustava ne smiju zlorabiti komercijalno osjetljive informacije dobivene od trećih strana prilikom osiguravanja pristupa sustavu ili pregovaranja o njemu.
3. Informacije potrebne za stvarno tržišno natjecanje i učinkovito funkcioniranje tržišta objavljuju se. Tom se obvezom ne dovodi u pitanje čuvanje povjerljivosti komercijalno osjetljivih informacija.

Članak 42.

Ovlasti za donošenje odluka o priključivanju novih proizvodnih postrojenja i postrojenja za skladištenje energije na prijenosni sustav

1. Operator prijenosnog sustava utvrđuje i objavljuje transparentne i učinkovite postupke za nediskriminacijsko priključivanje novih proizvodnih postrojenja i postrojenja za skladištenje energije na prijenosni sustav. Ti postupci podliježu odobrenju regulatornih tijela.
2. Operator prijenosnog sustava nije ovlašten odbiti priključivanje novog proizvodnog postrojenja ili postrojenja za skladištenje energije na temelju mogućih budućih ograničenja u raspoloživim mrežnim kapacitetima, kao što je zagušenje u udaljenim dijelovima prijenosnog sustava. Operator prijenosnog sustava pruža potrebne informacije.

Prvim se podstavkom ne dovodi u pitanje mogućnost operatora prijenosnog sustava da ograniče zajamčeni kapacitet priključivanja ili da nude priključke koji podliježu operativnim ograničenjima kako bi se osigurala ekonomska učinkovitost novih proizvodnih postrojenja ili postrojenja za skladištenje energije pod uvjetom da je takva ograničenja odobrilo regulatorno tijelo. Regulatorno tijelo osigurava da se sva ograničenja u zajamčenom kapacitetu priključivanja ili operativna ograničenja uvedu na temelju transparentnih i nediskriminacijskih postupaka i da se njima ne stvaraju neopravdane prepreke za ulazak na tržište. Ako proizvodno postrojenje ili postrojenje za skladištenje energije snosi troškove povezane s osiguravanjem neograničenog priključivanja, ne primjenjuju se nikakva ograničenja.

3. Operator prijenosnog sustava nije ovlašten odbiti novo priključno mjesto na temelju toga što bi to dovelo do dodatnih troškova proizašlih iz nužnog povećanja kapaciteta elemenata sustava koji se nalaze u blizini priključnog mjesta.

POGLAVLJE VI.

RAZDVAJANJE OPERATORÂ PRIJENOSNOG SUSTAVA

Odjeljak 1.

Razdvajanje vlasništva

Članak 43.

Razdvajanje vlasništva nad prijenosnim sustavima i operatora prijenosnih sustava

1. Države članice osiguravaju da:
 - (a) svako poduzeće koje ima u vlasništvu prijenosni sustav djeluje kao operator prijenosnog sustava;
 - (b) ista osoba ili osobe nemaju pravo:
 - i. ni izravno ni neizravno provoditi kontrolu nad poduzećem koje obavlja funkciju proizvodnje ili opskrbe, ni izravno ni neizravno provoditi kontrolu ili izvršavati bilo koje pravo nad operatorom prijenosnog sustava ili nad prijenosnim sustavom;
 - ii. ni izravno ni neizravno provoditi kontrolu nad operatorom prijenosnog sustava ili nad prijenosnim sustavom, ni izravno ni neizravno provoditi kontrolu ili izvršavati bilo koje pravo nad poduzećem koje obavlja funkciju proizvodnje ili opskrbe;

- (c) ista osoba ili osobe nisu ovlaštene imenovati članove nadzornog odbora, upravnog odbora ili tijela koja pravno zastupaju poduzeće, operatora prijenosnog sustava ili prijenosni sustav, ni izravno ni neizravno provoditi kontrolu ili izvršavati bilo koje pravo nad poduzećem koje obavlja funkciju proizvodnje ili opskrbe; i
- (d) ista osoba nije ovlaštena biti član nadzornog odbora, upravnog odbora ili tijela koja pravno zastupaju poduzeće, kako poduzeća koje obavlja funkciju proizvodnje ili opskrbe tako i operatora prijenosnog sustava ili prijenosnog sustava.
2. Prava iz stavka 1. točaka (b) i (c) posebno uključuju:
- (a) ovlast korištenja glasačkim pravima;
- (b) ovlast imenovanja članova nadzornog odbora, upravnog odbora ili tijela koja pravno zastupaju poduzeće; ili
- (c) držanje većinskog udjela.
3. Za potrebe stavka 1. točke (b), pojam „poduzeće koje obavlja funkciju proizvodnje ili opskrbe” uključuje „poduzeće koje obavlja funkciju proizvodnje ili opskrbe” u smislu Direktive 2009/73/EZ, a izrazi „operator prijenosnog sustava” i „prijenosni sustav” uključuju „operatora transportnog sustava” i „transportni sustav” u smislu te Direktive.
4. Obveza navedena u stavku 1. točki (a) smatra se ispunjenom u slučaju kada su dva ili više poduzeća koja imaju u vlasništvu prijenosne sustave stvorila zajednički pothvat koji djeluje kao operator prijenosnog sustava u dvije ili više država članica za predmetne prijenosne sustave. Nijedno drugo poduzeće ne može biti dio zajedničkog pothvata, osim ako je odobreno na temelju članka 44. kao neovisni operator sustava ili kao neovisni operator prijenosnog sustava za potrebe odjeljka 3.
5. Za potrebe provedbe ovog članka, u slučaju kada je osoba iz stavka 1. točaka (b), (c) i (d) država članica ili drugo javno tijelo, dva odvojena javna tijela koja provode kontrolu nad operatorom prijenosnog sustava ili nad prijenosnim sustavom s jedne strane te nad poduzećem koje obavlja funkciju proizvodnje ili opskrbe s druge strane, ne smatraju se istom osobom ili osobama.
6. Države članice osiguravaju da se ni komercijalno osjetljive informacije iz članka 41. u posjedu operatora prijenosnog sustava koji je bio dijelom vertikalno integriranog poduzeća, ni osoblje takvog operatora prijenosnog sustava, ne prenose poduzećima koja obavljaju funkciju proizvodnje ili opskrbe.
7. Ako 3. rujna 2009. prijenosni sustav pripada vertikalno integriranom poduzeću, država članica može odlučiti ne primijeniti stavak 1.
- U takvom slučaju predmetna država članica:
- (a) određuje neovisnog operatora sustava u skladu s člankom 44. ili
- (b) poštuje odjeljak 3.
8. Ako 3. rujna 2009. prijenosni sustav pripada vertikalno integriranom poduzeću i uspostavljeni su aranžmani koji jamče stvarniju neovisnost operatora prijenosnog sustava nego odjeljak 3., država članica može odlučiti ne primijeniti stavak 1.
9. Prije nego što neko poduzeće bude odobreno i određeno za operatora prijenosnog sustava u skladu sa stavkom 8. ovog članka certificira se u skladu s postupcima utvrđenima u članku 52. stavcima 4., 5. i 6. ove Direktive i u članku 51. Uredbe (EU) 2019/943 na temelju čega Komisija provjerava jamče li uspostavljeni aranžmani stvarniju neovisnost operatora prijenosnog sustava nego odjeljak 3. ovog poglavlja.
10. Vertikalno integrirana poduzeća koja imaju u vlasništvu prijenosni sustav ni u kojem slučaju nisu spriječena da poduzmu korake za usklađivanje sa stavkom 1.
11. Poduzeća koja obavljaju funkciju proizvodnje ili opskrbe ni u kojem slučaju nemaju mogućnost izravno ili neizravno preuzeti kontrolu ili izvršavati bilo koje pravo nad razdvojenim operatorima prijenosnih sustava u državama članicama koje primjenjuju stavak 1.

Odjeljak 2.

Neovisni operator sustava

Članak 44.

Neovisni operator sustava

1. Ako 3. rujna 2009. prijenosni sustav pripada vertikalno integriranom poduzeću, države članice mogu odlučiti ne primijeniti članak 43. stavak 1. i odrediti neovisnog operatora sustava na temelju prijedloga vlasnika prijenosnog sustava. Takvo određivanje podliježe odobrenju Komisije.
2. Država članica može odobriti i odrediti neovisnog operatora sustava samo u slučaju ako je:
 - (a) kandidat za operatora dokazao da poštuje zahtjeve navedene u članku 43. stavku 1. točakama (b), (c) i (d);
 - (b) kandidat za operatora dokazao da na raspolaganju ima potrebne financijske, tehničke, fizičke i ljudske resurse za provođenje svojih zadataka na temelju članka 40.;
 - (c) kandidat za operatora preuzeo obvezu usklađivanja s desetogodišnjim planom razvoja mreže koji prati regulatorno tijelo;
 - (d) vlasnik prijenosnog sustava dokazao da je sposoban uskladiti se s obvezama iz stavka 5. U tu svrhu osigurava sve nacрте ugovornih rješenja dogovorenih s kandidatom za operatora i bilo kojim drugim odgovarajućim subjektom; i
 - (e) kandidat za operatora dokazao je da je sposoban uskladiti se s obvezama iz Uredbe (EU) 2019/943, uključujući suradnju operatora prijenosnog sustava na europskoj i regionalnoj razini.
3. Poduzeća koja je regulatorno tijelo certificiralo kao usklađena sa zahtjevima iz članka 53. i stavka 2. ovog članka države članice odobravaju i određuju neovisnim operatorima sustava. Primjenjuje se postupak certificiranja iz članka 52. ove Direktive i članka 51. Uredbe (EU) 2019/943 ili iz članka 53. ove Direktive.
4. Svaki neovisni operator sustava odgovoran je za dodjeljivanje i upravljanje pristupom treće strane, uključujući naplatu naknada za pristup, naknada za zagušenje i plaćanja na temelju mehanizma kompenzacije između operatora prijenosnog sustava u skladu s člankom 49. Uredbe (EU) 2019/943, kao i za pogon, održavanje i razvoj prijenosnog sustava te za osiguravanje dugoročne sposobnosti sustava da udovolji razumnoj potražnji kroz planiranje ulaganja. Prilikom razvijanja prijenosnog sustava neovisni operator sustava odgovoran je za planiranje (uključujući postupak odobravanja), izgradnju i puštanje u pogon nove infrastrukture. U tu svrhu neovisni operator sustava djeluje kao operator prijenosnog sustava u skladu s ovim odjeljkom. Vlasnik prijenosnog sustava nije odgovoran za dodjeljivanje pristupa treće strane i upravljanje njime, ni za planiranje ulaganja.
5. Kada je neovisni operator sustava određen, vlasnik prijenosnog sustava:
 - (a) u potrebnoj mjeri surađuje s neovisnim operatorom sustava te mu pruža podršku za ispunjenje njegovih zadataka, uključujući posebno pružanje svih relevantnih informacija;
 - (b) financira ulaganja o kojima je odluku donio neovisni operator sustava i koje je odobrilo regulatorno tijelo ili daje svoju suglasnost za ulaganje od strane bilo koje zainteresirane strane, uključujući neovisnog operatora sustava. Odgovarajući financijski aranžmani podliježu odobravanju od strane regulatornog tijela. Prije takvog odobrenja regulatorno tijelo savjetuje se s vlasnikom prijenosnog sustava zajedno s drugim zainteresiranim stranama;
 - (c) osigurava pokrivanje odgovornosti koja se odnosi na osnovna sredstva mreže, isključujući odgovornost koja se odnosi na zadatke neovisnog operatora sustava; i
 - (d) osigurava jamstva radi olakšavanja financiranja bilo kojeg proširenja mreže, uz izuzetak onih ulaganja kod kojih je, na temelju točke (b), dao svoju suglasnost za financiranje od strane bilo koje zainteresirane strane, uključujući neovisnog operatora sustava.

6. Uz blisku suradnju s regulatornim tijelom, odgovarajućem nacionalnom tijelu za tržišno natjecanje dodjeljuju se sve odgovarajuće ovlasti za učinkovito praćenje usklađenosti vlasnika prijenosnog sustava s njegovim obvezama na temelju stavka 5.

Članak 45.

Razdvajanje vlasnikâ prijenosnog sustava

1. Vlasnik prijenosnog sustava, kada je imenovan neovisni operator sustava, koji je dio vertikalno integriranog poduzeća neovisan je, barem u smislu svojeg pravnog oblika, organizacije i donošenja odluka, od drugih djelatnosti koje se ne odnose na prijenos.
2. Radi osiguravanja neovisnosti vlasnika prijenosnog sustava iz stavka 1., primjenjuju se sljedeći minimalni kriteriji:
 - (a) osobe odgovorne za upravljanje vlasnikom prijenosnog sustava ne sudjeluju u strukturama integriranog elektroenergetskog poduzeća koje su odgovorne, izravno ili neizravno, za svakodnevno odvijanje proizvodnje, distribucije i opskrbe električnom energijom;
 - (b) poduzimaju se odgovarajuće mjere za osiguravanje da se profesionalni interesi osoba odgovornih za upravljanje vlasnikom prijenosnog sustava uzimaju u obzir na način koji osigurava njihovu sposobnost neovisnog djelovanja; i
 - (c) vlasnik prijenosnog sustava uvodi program usklađenosti koji predviđa mjere poduzete za osiguravanje da diskriminacijsko ponašanje bude isključeno te za osiguravanje odgovarajućeg praćenja poštovanja tog programa. Program usklađenosti predviđa specifične obveze zaposlenika da postignu te ciljeve. Osoba ili tijelo odgovorno za praćenje programa usklađenosti regulatornom tijelu podnosi godišnje izvješće o poduzetim mjerama te se ono objavljuje.

Odjeljak 3.

Neovisni operatori prijenosa

Članak 46.

Sredstva, oprema, osoblje i identitet

1. Operatori prijenosnih sustava opremljeni su svim ljudskim, tehničkim, fizičkim i financijskim resursima potrebnima za ispunjavanje svojih obveza na temelju ove Direktive i obavljanje djelatnosti prijenosa električne energije, a posebno:
 - (a) sredstva koja su potrebna za djelatnost prijenosa električne energije, uključujući prijenosni sustav, u vlasništvu su operatora prijenosnog sustava;
 - (b) osoblje potrebno za djelatnost prijenosa električne energije, uključujući provođenje svih korporativnih zadataka, zaposlenici su operatora prijenosnog sustava;
 - (c) najam osoblja i pružanje usluga za bilo koji drugi dio odnosno iz drugog dijela vertikalno integriranog poduzeća zabranjeni su. Operator prijenosnog sustava može, međutim, pružati usluge vertikalno integriranom poduzeću:
 - i. ako se pružanjem tih usluga ne diskriminira međusobno korisnike sustava, dostupno je svim korisnicima sustava po jednakim uvjetima i ne ograničuje, narušava niti sprečava tržišno natjecanje u proizvodnji ili opskrbi; i
 - ii. ako je uvjete pružanja tih usluga odobrilo regulatorno tijelo;
 - (d) ne dovodeći u pitanje odluke nadzornog tijela na temelju članka 49., vertikalno integrirano poduzeće operatoru prijenosnog sustava pravodobno stavlja na raspolaganje odgovarajuće financijske resurse za buduće projekte ulaganja i/ili za zamjenu postojećih sredstava, nakon odgovarajućeg zahtjeva operatora prijenosnog sustava.

2. Djelatnost prijenosa električne energije uključuje, pored onih navedenih u članku 40., barem sljedeće zadatke:
 - (a) zastupanje operatora prijenosnog sustava i kontakti s trećim stranama i regulatornim tijelima;
 - (b) zastupanje operatora prijenosnog sustava unutar ENTSO-a za električnu energiju;
 - (c) dodjeljivanje i upravljanje pristupom trećih strana na nediskriminacijskoj osnovi između korisnika sustava ili kategorija korisnika sustava;
 - (d) ubiranje svih naknada povezanih s prijenosnim sustavom, uključujući naknade za pristup, energiju za gubitke i naknade za pomoćne usluge;
 - (e) rad, održavanje i razvoj sigurnog, učinkovitog i ekonomičnog prijenosnog sustava;
 - (f) planiranje ulaganja koje osigurava dugoročnu sposobnost sustava da udovolji razumnoj potražnji te koje jamči sigurnost opskrbe;
 - (g) uspostavljanje odgovarajućih zajedničkih pothvata, uključujući one s jednim operatorom prijenosnog sustava ili više njih, burzama električne energije te drugim odgovarajućim sudionicima za postizanje ciljeva razvoja stvaranja regionalnih tržišta ili olakšavanja procesa liberalizacije; i
 - (h) sve korporativne usluge, uključujući pravne usluge, računovodstvene usluge i usluge informacijske tehnologije.
3. Operatori prijenosnih sustava organizirani su u pravnom obliku navedenom u Prilogu I. Direktivi (EU) 2017/1132 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²⁶⁾.
4. Operator prijenosnog sustava ne smije s obzirom na svoj korporativni identitet, komunikaciju, brendiranje i poslovne prostore stvarati zabunu u pogledu zasebnog identiteta vertikalno integriranog poduzeća ili bilo kojeg njegovog dijela.
5. Operator prijenosnog sustava ne smije dijeliti sustave ili opremu informacijske tehnologije, fizičke prostore i sustave sigurnog pristupa ni s jednim dijelom vertikalno integriranog poduzeća ni koristiti iste savjetnike ni vanjske ugovaratelje za sustave ili opremu informacijske tehnologije te sustave sigurnog pristupa.
6. Reviziju računa operatora prijenosnih sustava provodi revizor koji je različit od onog koji provodi reviziju vertikalno integriranog poduzeća ili bilo kojeg njegovog dijela.

Članak 47.

Neovisnost operatora prijenosnog sustava

1. Ne dovodeći u pitanje odluke nadzornog tijela na temelju članka 49., operator prijenosnog sustava ima:
 - (a) stvarna prava donošenja odluka, neovisna o vertikalno integriranom poduzeću, u pogledu sredstava potrebnih za pogon, održavanje ili razvoj prijenosnog sustava; i
 - (b) ovlast za pribavljanje novca na tržištu kapitala, posebno putem zajmova i povećanja kapitala.
2. Operator prijenosnog sustava osigurava da u svakom trenutku raspoláže resursima koji su mu potrebni za ispravno i učinkovito provođenje djelatnosti prijenosa te za razvoj i održavanje učinkovitog, sigurnog i ekonomičnog prijenosnog sustava.
3. Društva kćeri vertikalno integriranog poduzeća koja obavljaju funkcije proizvodnje ili opskrbe ne smiju biti vlasnici nikakvog izravnog ni neizravnog udjela u operatoru prijenosnog sustava. Operator prijenosnog sustava ne smije biti vlasnik nikakvog izravnog ni neizravnog udjela ni u jednom poduzeću kćeri vertikalno integriranog poduzeća koje obavlja funkcije proizvodnje ili opskrbe, niti primati dividende niti drugu financijsku korist od tog društva kćeri.
4. Sveukupna upravljačka struktura i statut operatora prijenosnog sustava osiguravaju stvarnu neovisnost operatora prijenosnog sustava u skladu s ovim odjeljkom. Vertikalno integrirano poduzeće ne smije određivati, izravno ni neizravno, konkurentno ponašanje operatora prijenosnog sustava u vezi sa svakodnevnim djelatnostima operatora prijenosnog sustava i upravljanjem mrežom, ni u vezi s djelatnostima nužnima za pripremu desetogodišnjeg plana razvoja mreže razvijenog na temelju članka 51.

⁽²⁶⁾ Direktiva (EU) 2017/1132 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2017. o određenim aspektima prava društava (SL L 169, 30.6.2017., str. 46.).

5. Pri ispunjavanju svojih zadataka iz članka 40. i članka 46. stavka 2. ove Direktive te u skladu s obvezama iz članaka 16., 18., 19. i 50. Uredbe (EU) 2019/943, operatori prijenosnog sustava ne smiju diskriminirati različite osobe ili subjekte i ne smiju ograničavati, narušavati ni sprečavati tržišno natjecanje u području proizvodnje ili opskrbe.
6. Svi komercijalni i financijski odnosi između vertikalno integriranog poduzeća i operatora prijenosnog sustava, uključujući zajmove operatora prijenosnog sustava vertikalno integriranom poduzeću, u skladu su s tržišnim uvjetima. Operator prijenosnog sustava vodi detaljnu evidenciju takvih komercijalnih i financijskih odnosa te je na zahtjev stavlja na raspolaganje regulatornom tijelu.
7. Operator prijenosnog sustava regulatornom tijelu podnosi na odobrenje sve komercijalne i financijske sporazume s vertikalno integriranim poduzećem.
8. Operator prijenosnog sustava obavještuje regulatorno tijelo o financijskim resursima iz članka 46. stavka 1. točke (d), dostupnima za buduće projekte ulaganja i/ili za zamjenu postojećih sredstava.
9. Vertikalno integrirano poduzeće suzdržava se od bilo kojeg djelovanja kojim se sprečava ili ometa operatora prijenosnog sustava u izvršavanju njegovih obveza iz ovog poglavlja i ne smije od operatora prijenosnog sustava zahtijevati da od vertikalno integriranog poduzeća traži dopuštenje za ispunjavanje tih obveza.
10. Poduzeće koje je regulatorno tijelo certificiralo kao usklađeno sa zahtjevima ovog poglavlja predmetna država članica odobrava i određuje kao operatora prijenosnog sustava. Primjenjuje se postupak certificiranja iz članka 52. ove Direktive i članka 51. Uredbe (EU) 2019/943 ili iz članka 53. ove Direktive.

Članak 48.

Neovisnost osoblja i rukovodstva operatora prijenosnog sustava

1. Odluke o imenovanju i ponovnom imenovanju, radnim uvjetima, uključujući naknade, te prestanku mandata osoba odgovornih za upravljanje i/ili članova upravnih tijela operatora prijenosnog sustava donosi nadzorno tijelo operatora prijenosnog sustava imenovano u skladu s člankom 49.
2. Regulatorno tijelo obavještuje se o identitetu i uvjetima mandata, trajanja i prestanka mandata osoba koje je nadzorno tijelo nominiralo za imenovanje ili ponovno imenovanje kao osobe odgovorne za izvršno upravljanje i/ili kao članove upravnih tijela operatora prijenosnog sustava, te o razlozima za bilo koji prijedlog odluke o prestanku takvog mandata. Ti uvjeti i odluke iz stavka 1. postaju obvezujuće samo ako regulatorno tijelo ne stavi prigovor u roku od tri tjedna od obavijesti.

Regulatorno tijelo može staviti prigovor na odluke iz stavka 1.:

- (a) ako se pojave sumnje u profesionalnu neovisnost nominirane osobe odgovorne za upravljanje i/ili člana administrativnih tijela; ili
 - (b) ako, u slučaju prijevremenog prestanka mandata, postoje sumnje u opravdanost takvog prijevremenog prestanka.
3. U razdoblju od tri godine prije imenovanja osoba odgovornih za upravljanje i/ili članova upravnih tijela operatora prijenosnog sustava koji podliježu ovom stavku ne smije se imati nikakav profesionalni položaj ni odgovornost, interes ni poslovni odnos, izravan ni neizravan, s vertikalno integriranim poduzećem ni s bilo kojim njegovim dijelom ni njegovim vlasnicima kontrolnog udjela, osim operatora prijenosnog sustava.
 4. Osobe odgovorne za upravljanje i/ili članovi upravnih tijela te zaposlenici operatora prijenosnog sustava ne smiju imati nikakav drugi profesionalni položaj ni odgovornost, interes ni poslovni odnos, izravan ni neizravan, s bilo kojim drugim dijelom vertikalno integriranog poduzeća ni s njegovim vlasnicima kontrolnog udjela.

5. Osobe odgovorne za upravljanje i/ili članovi upravnih tijela te zaposlenici operatora prijenosnog sustava ne smiju imati nikakav interes, niti ikakve financijske koristi, izravne ni neizravne, ni od jednog dijela vertikalno integriranog poduzeća osim operatora prijenosnog sustava. Njihova naknada ne smije ovisiti o djelatnostima ni rezultatima vertikalno integriranog poduzeća, osim onih koji se odnose na operatora prijenosnog sustava.

6. Osobama odgovornima za upravljanje i/ili članovima upravnih tijela operatora prijenosnog sustava koji osporavaju prijevremeni prestanak svojih mandata jamče se stvarna prava na žalbu regulatornom tijelu.

7. Nakon prestanka njihovog mandata kod operatora prijenosnog sustava, osobe odgovorne za njegovo upravljanje i/ili članovi njegovih upravnih tijela ne smiju imati nikakav profesionalni položaj ni odgovornost, interes ni poslovni odnos ni s jednim dijelom vertikalno integriranog poduzeća osim operatora prijenosnog sustava, ni s njegovim vlasnicima kontrolnog udjela, tijekom razdoblja od najmanje četiri godine.

8. Stavak 3. primjenjuje se na većinu osoba odgovornih za upravljanje i/ili članova upravnih tijela operatora prijenosnog sustava.

Osobe odgovorne za upravljanje i/ili članovi upravnih tijela operatora prijenosnog sustava koji ne podliježu stavku 3. ne smiju se baviti djelatnostima upravljanja ni drugim odgovarajućim djelatnostima u vertikalno integriranom poduzeću tijekom razdoblja od najmanje šest mjeseci prije njihovog imenovanja.

Prvi podstavak ovog stavka i stavci od 4. do 7. primjenjuju se na sve osobe koje pripadaju izvršnom rukovodstvu i one koje su njima izravno odgovorne za pitanja povezana s radom, održavanjem ili razvojem mreže.

Članak 49.

Nadzorno tijelo

1. Operator prijenosnog sustava ima nadzorno tijelo koje je zaduženo za donošenje odluka koje mogu imati značajan utjecaj na vrijednost osnovnih sredstava vlasnika udjela unutar operatora prijenosnog sustava, posebno odluka koje se odnose na odobravanje godišnjih i dugoročnijih financijskih planova, razinu zaduženosti operatora prijenosnog sustava i iznos dividendi raspodijeljenih vlasnicima udjela. Odluke koje su u nadležnosti nadzornog tijela ne uključuju one koje su povezane sa svakodnevnim djelatnostima operatora prijenosnog sustava i upravljanjem mrežom te s djelatnostima nužnima za pripremanje desetogodišnjeg plana razvoja mreže razvijenog na temelju članka 51.

2. Nadzorno tijelo sastavljeno je od članova koji zastupaju vertikalno integrirano poduzeće, članova koji zastupaju vlasnike udjela treće strane i, kada to predviđa relevantno nacionalno pravo, članova koji zastupaju druge zainteresirane strane kao što su zaposlenici operatora prijenosnog sustava.

3. Članak 48. stavak 2. prvi podstavak i članak 48. stavci od 3. do 7. primjenjuju se na najmanje polovicu članova nadzornog tijela, umanjenu za jednog člana.

Članak 48. stavak 2. drugi podstavak točka (b) primjenjuje se na sve članove nadzornog tijela.

Članak 50.

Program usklađenosti i službenik odgovoran za usklađenost

1. Države članice osiguravaju da operatori prijenosnih sustava uspostave i provode program usklađenosti koji utvrđuje mjere poduzete za isključivanje diskriminacijskog ponašanja te za osiguranje odgovarajućeg praćenja usklađenosti s tim programom. Program usklađenosti predviđa specifične obveze zaposlenika da postignu te ciljeve. Podliježe odobrenju regulatornog tijela. Ne dovodeći u pitanje ovlasti regulatornog tijela, usklađenost s programom neovisno prati službenik odgovoran za usklađenost.

2. Službenika odgovornog za usklađenost imenuje nadzorno tijelo, podložno odobrenju regulatornog tijela. Regulatorno tijelo može odbiti odobrenje službenika odgovornog za usklađenost samo zbog nedostatka neovisnosti ili stručnosti. Službenik odgovoran za usklađenost može biti fizička ili pravna osoba. Članak 48. stavci 2. do 8. primjenjuju se na službenika odgovornog za usklađenost.
3. Službenik odgovoran za usklađenost zadužen je za:
 - (a) praćenje provedbe programa usklađenosti;
 - (b) razradu godišnjeg izvješća u kojem se navode mjere poduzete radi provedbe programa usklađenosti i njegovo podnošenje regulatornom tijelu;
 - (c) izvješćivanje nadzornog tijela i davanje preporuka o programu usklađenosti i njegovoj provedbi;
 - (d) obavješćivanje regulatornog tijela o svim značajnim kršenjima koja se odnose na provedbu programa usklađenosti; i
 - (e) izvješćivanje regulatornog tijela o svim komercijalnim i financijskim odnosima između vertikalno integriranog poduzeća i operatora prijenosnog sustava.
4. Službenik odgovoran za usklađenost podnosi regulatornom tijelu predložene odluke o planu ulaganja ili o pojedinim ulaganjima u mrežu. To se događa najkasnije kada ih poslovodstvo i/ili nadležno upravno tijelo operatora prijenosnog sustava podnosi nadzornom tijelu.
5. Kada vertikalno integrirano poduzeće, na općoj skupštini ili glasovima članova nadzornog tijela koje je imenovalo, spriječi donošenje odluke čime se sprečavaju ili odgađaju ulaganja koja su se na temelju desetogodišnjeg plana razvoja mreže trebala izvršiti tijekom sljedeće tri godine, službenik odgovoran za usklađenost o tome izvješćuje regulatorno tijelo, koje zatim postupa u skladu s člankom 51.
6. Uvjeti mandata ili uvjeti radnog odnosa službenika odgovornog za usklađenost, uključujući trajanje njegovog mandata, podliježu odobrenju regulatornog tijela. Ti uvjeti osiguravaju neovisnost službenika odgovornog za usklađenost, uključujući osiguranjem svih resursa potrebnih za izvršavanje njegovih zadaća. Tijekom svojeg mandata službenik odgovoran za usklađenost ne smije imati nikakav drugi profesionalni položaj, odgovornost ni interes, izravan ni neizravan, ni u jednom dijelu vertikalno integriranog poduzeća ni s njim, ni s njegovim vlasnicima kontrolnog udjela.
7. Službenik odgovoran za usklađenost redovito izvješćuje regulatorno tijelo usmeno ili pismeno i ima pravo redovito, usmeno ili pismeno, izvješćivati nadzorno tijelo operatora prijenosnog sustava.
8. Službenik odgovoran za usklađenost može prisustvovati svim sastancima poslovodstva ili upravnih tijela operatora prijenosnog sustava te onima nadzornog tijela i opće skupštine. Službenik odgovoran za usklađenost prisustvuje svim sastancima na kojima se obrađuju sljedeća pitanja:
 - (a) uvjeti za pristupanje mreži, kako je određeno u Uredbi (EU) 2019/943, posebno oni koji se odnose na tarife, usluge pristupa trećih strana, dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjem, transparentnost, pomoćne usluge i sekundarna tržišta;
 - (b) projekti pokrenuti radi rada, održavanja i razvoja prijenosnog sustava, uključujući ulaganja u međusobno povezivanje i priključke;
 - (c) nabava ili prodaja energije potrebne za rad prijenosnog sustava.
9. Službenik odgovoran za usklađenost prati usklađenost operatora prijenosnog sustava s člankom 41.
10. Službenik odgovoran za usklađenost ima pristup svim odgovarajućim podacima i uredima operatora prijenosnog sustava te svim informacijama nužnim za izvršavanje svojeg zadatka.
11. Službenik odgovoran za usklađenost ima pristup uredima operatora prijenosnog sustava bez prethodne najave.
12. Nakon prethodnog odobrenja regulatornog tijela nadzorno tijelo može razriješiti službenika odgovornog za usklađenost. Službenika odgovornog za usklađenost razriješuje zbog nedostatka neovisnosti ili stručnosti na zahtjev regulatornog tijela.

Članak 51.

Razvoj mreže i ovlasti za donošenje odluka o ulaganjima

1. Barem svake dvije godine operatori prijenosnih sustava podnose regulatornom tijelu desetogodišnji plan razvoja mreže utemeljen na postojećoj i predviđenoj ponudi i potražnji, nakon što su se savjetovali sa svim relevantnim dionicima. Taj plan razvoja mreže sadrži učinkovite mjere radi jamčenja adekvatnosti sustava i sigurnosti opskrbe. Operator prijenosnog sustava objavljuje svoj desetogodišnji plan razvoja mreže na svojim internetskim stranicama.

2. Desetogodišnji plan razvoja mreže posebno:

- (a) ukazuje sudionicima na tržištu na glavnu prijenosnu infrastrukturu koju treba izgraditi ili dograditi tijekom sljedećih deset godina;
- (b) sadrži sva ulaganja o kojima je odluka već donesena i identificira nova ulaganja koja treba izvršiti u sljedeće tri godine; i
- (c) predviđa vremenski okvir za sve projekte ulaganja.

3. Pri razradi desetogodišnjeg plana razvoja mreže operator prijenosnog sustava u potpunosti uzima u obzir potencijal korištenja upravljanja potrošnjom, postrojenja za skladištenje energije ili drugih resursa kao alternativu proširenju sustava, kao i očekivanu potrošnju, trgovinu s drugim zemljama te planove ulaganja za mreže na razini cijele Unije i regionalne mreže.

4. Regulatorno tijelo savjetuje se sa svim postojećim ili potencijalnim korisnicima sustava o desetogodišnjem planu razvoja mreže na otvoren i transparentan način. Od osoba ili poduzeća koji tvrde da su potencijalni korisnici sustava može se zahtijevati da potkrijepe takve tvrdnje. Regulatorno tijelo objavljuje rezultat procesa savjetovanja, posebno moguće potrebe za ulaganjima.

5. Regulatorno tijelo razmatra pokriva li desetogodišnji plan razvoja mreže sve potrebe za ulaganjima identificirane tijekom procesa savjetovanja te je li usklađen s neobvezujućim desetogodišnjim planom razvoja mreže na razini Unije („plan razvoja mreže na razini Unije”) iz članka 30. stavka 1. točke (b) Uredbe (EU) 2019/943. Pojavi li se ikakva sumnja u usklađenost s planom razvoja mreže na razini cijele Unije, regulatorno tijelo savjetuje se s ACER-om. Regulatorno tijelo može od operatora prijenosnog sustava zahtijevati da izmijeni svoj desetogodišnji plan razvoja mreže.

Nadležna nacionalna tijela ispituju dosljednost desetogodišnjeg plana razvoja mreže s nacionalnim energetske i klimatskim planom podnesenim u skladu s Uredbom (EU) 2018/1999.

6. Regulatorno tijelo prati i ocjenjuje provedbu desetogodišnjeg plana razvoja mreže.

7. U okolnostima u kojima operator prijenosnog sustava, osim zbog viših razloga koji su izvan njegove kontrole, ne izvrši ulaganje koje se na temelju desetogodišnjeg plana razvoja mreže trebalo izvršiti tijekom sljedeće tri godine, države članice osiguravaju da se od regulatornog tijela zahtijeva da poduzme najmanje jednu od sljedećih mjera za osiguravanje provođenja predmetnog ulaganja, ako je takvo ulaganje još uvijek relevantno na temelju najnovijeg desetogodišnjeg plana razvoja mreže:

- (a) od operatora prijenosnog sustava zahtijeva izvršenje predmetnih ulaganja;
- (b) organizira natječajni postupak za predmetno ulaganje, otvoreno bilo kojem ulagatelju; ili
- (c) obveže operatora prijenosnog sustava da prihvati povećanje kapitala za financiranje nužnih ulaganja i omogući neovisnim ulagateljima sudjelovanje u kapitalu.

8. Kada regulatorno tijelo iskoristi svoje ovlasti na temelju stavka 7. točke (b), može obvezati operatora prijenosnog sustava da pristane na jedno ili više od sljedećega:

- (a) financiranje od strane bilo koje treće strane;
- (b) izgradnju od strane bilo koje treće strane;

- (c) da sam prikupi predmetna nova sredstva;
- (d) da sam upravlja predmetnim novim sredstvima.

Operator prijenosnog sustava ulagateljima pruža sve informacije potrebne za realizaciju ulaganja, priključuje nova sredstva na prijenosnu mrežu i općenito ulaže sve napore radi olakšavanja provedbe projekta ulaganja.

Odgovarajući financijski aranžmani podliježu odobrenju regulatornog tijela.

9. Kada regulatorno tijelo iskoristi svoje ovlasti na temelju stavka 7., odgovarajući tarifni propisi pokrivaju troškove predmetnih ulaganja.

Odjeljak 4.

Određivanje i certificiranje operatora prijenosnih sustava

Članak 52.

Određivanje i certificiranje operatora prijenosnih sustava

1. Prije nego što neko poduzeće bude odobreno i određeno za operatora prijenosnog sustava certificira se u skladu s postupcima utvrđenima u stavcima 4., 5. i 6. ovog članka i u članku 51. Uredbe (EU) 2019/943.
2. Poduzeća koje je regulatorno tijelo certificiralo kao poduzeća usklađena sa zahtjevima članka 43., na temelju donjeg postupka certificiranja, države članice odobravaju i određuju za operatore prijenosnih sustava. O određivanju operatora prijenosnih sustava obavješćuje se Komisija i ono se objavljuje u *Službenom listu Europske unije*.
3. Operatori prijenosnih sustava obavješćuju regulatorno tijelo o bilo kojim planiranim transakcijama koje mogu zahtijevati ponovnu procjenu njihove usklađenosti sa zahtjevima članka 43.
4. Regulatorna tijela prate neprekidnu usklađenost operatora prijenosnih sustava sa zahtjevima članka 43. Radi osiguravanja takve usklađenosti pokreću postupak certificiranja:
 - (a) nakon obavješćivanja od strane operatora prijenosnog sustava na temelju stavka 3.;
 - (b) na vlastitu inicijativu kada imaju saznanja da planirana promjena u pravima ili utjecaju na vlasnike prijenosnih sustava ili operatore prijenosnih sustava može dovesti do povrede članka 43., ili kada imaju razloga vjerovati da je moglo doći do takve povrede; ili
 - (c) na obrazloženi zahtjev Komisije.
5. Regulatorna tijela donose odluku o certificiranju operatora prijenosnog sustava unutar četiri mjeseca od dana obavješćivanja od strane operatora prijenosnog sustava ili od dana zahtjeva Komisije. Po isteku tog razdoblja certificiranje se smatra odobrenim. Izričita ili prešutna odluka regulatornog tijela stupa na snagu tek nakon zaključenja postupka predviđenog u stavku 6.
6. O izričitoj ili prešutoj odluci o certificiranju operatora prijenosnog sustava regulatorno tijelo odmah obavješćuje Komisiju, zajedno sa svim odgovarajućim informacijama u vezi s tom odlukom. Komisija postupa u skladu s postupkom utvrđenim u članku 51. Uredbe (EU) 2019/943.
7. Regulatorna tijela i Komisija mogu od operatora prijenosnih sustava i poduzeća koje obavlja funkciju proizvodnje ili opskrbe zahtijevati bilo koju informaciju relevantnu za ispunjenje njihovih zadataka na temelju ovog članka.
8. Regulatorna tijela i Komisija čuvaju povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija.

Članak 53.

Certificiranje u vezi s trećim zemljama

1. Ako certificiranje zahtijeva vlasnik prijenosnog sustava ili operator prijenosnog sustava koji je pod kontrolom osobe ili osoba iz treće zemlje ili trećih zemalja, regulatorno tijelo o tome obavješćuje Komisiju.

Regulatorno tijelo također odmah obavješćuje Komisiju o svim okolnostima koje bi za posljedice mogle imati da neka osoba ili osobe iz treće zemlje ili trećih zemalja steknu kontrolu nad prijenosnim sustavom ili operatorom prijenosnog sustava.

2. Operator prijenosnog sustava obavješćuje regulatorno tijelo o svim okolnostima koje bi za posljedice mogle imati da neka osoba ili osobe iz treće zemlje ili trećih zemalja steknu kontrolu nad prijenosnim sustavom ili operatorom prijenosnog sustava.

3. Regulatorno tijelo donosi nacrt odluke o certificiranju operatora prijenosnog sustava unutar četiri mjeseca od dana obavješćivanja od strane operatora prijenosnog sustava. Ono odbija certificiranje ako nije dokazano:

(a) da je predmetni subjekt usklađen sa zahtjevima članka 43.; i

(b) regulatornom tijelu ili drugom nadležnom nacionalnom tijelu koje je odredila država članica, da dodjela certifikata neće ugroziti sigurnost opskrbe država članica i Unije energijom. Pri razmatranju tog pitanja regulatorno tijelo ili drugo nadležno nacionalno tijelo vodi računa o:

i. pravima i obvezama Unije u pogledu te treće zemlje koje proizlaze iz međunarodnog prava, uključujući bilo koji sporazum sklopljen s jednom ili više trećih zemalja u kojem je Unija jedna od strana i koji se bavi pitanjima sigurnosti opskrbe energijom;

ii. pravima i obvezama država članica u pogledu te treće zemlje koje proizlaze iz sporazuma sklopljenih s njom, u onoj mjeri u kojoj su u skladu s pravom Unije; i

iii. drugim specifičnim činjenicama i okolnostima tog slučaja i predmetne treće zemlje.

4. Regulatorno tijelo o odluci odmah obavješćuje Komisiju te joj dostavlja sve odgovarajuće informacije u vezi s tom odlukom.

5. Države članice predviđaju da regulatorno tijelo ili određeno nadležno tijelo iz stavka 3. točke (b), prije no što regulatorno tijelo donese odluku o certificiranju, od Komisije zatraži mišljenje o tome:

(a) je li predmetni subjekt u skladu sa zahtjevima članka 43.; i

(b) neće li odobrenje certifikata ugroziti sigurnost opskrbe Unije energijom.

6. Komisija razmatra zahtjev iz stavka 5. čim ga zaprimi. Unutar dva mjeseca od primitka zahtjeva ona daje svoje mišljenje regulatornom tijelu ili, ako je zahtjev podnijelo određeno nadležno tijelo, tom tijelu.

Pri sastavljanju mišljenja Komisija može tražiti mišljenja ACER-a, predmetne države članice i zainteresiranih stranaka. Kada Komisija pošalje takav zahtjev, dvomjesečno se razdoblje produljuje za dva mjeseca.

Ne dobije li se mišljenje Komisije unutar razdoblja iz prvog i drugog podstavka, smatra se da Komisija nema primjedbi na odluku regulatornog tijela.

7. Prilikom procjenjivanja hoće li kontrola od strane osobe ili osoba iz treće zemlje ili trećih zemalja ugroziti sigurnost opskrbe Unije električnom energijom, Komisija vodi računa o:

(a) specifičnim činjenicama tog slučaja i predmetne treće zemlje ili trećih zemalja; i

(b) pravima i obvezama Unije u pogledu te treće zemlje ili trećih zemalja koje proizlaze iz međunarodnog prava, uključujući bilo koji sporazum sklopljen s jednom ili više trećih zemalja u kojem je Unija jedna od strana i koji se bavi pitanjima sigurnosti opskrbe.

8. Unutar dva mjeseca od isteka razdoblja iz stavka 6., regulatorno tijelo donosi svoju konačnu odluku o certificiranju. Pri donošenju svoje konačne odluke regulatorno tijelo u najvećoj mogućoj mjeri uzima u obzir mišljenje Komisije. U svakom slučaju, države članice imaju pravo odbiti certificiranje ako dodjela certifikata ugrožava sigurnost opskrbe države članice energijom ili sigurnost opskrbe druge države članice energijom. Ako je država članica odredila drugo nadležno nacionalno tijelo za izvršenje procjene iz stavka 3. točke (b), može zahtijevati da regulatorno tijelo svoju konačnu odluku donese u skladu s procjenom tog nadležnog nacionalnog tijela. Konačna odluka regulatornog tijela i mišljenje Komisije objavljuju se zajedno. Ako se konačna odluka razlikuje od mišljenja Komisije, predmetna država članica predviđa i objavljuje zajedno s tom odlukom razloge za donošenje takve odluke.

9. Ništa iz ovog članka ne utječe na pravo države članice da, u skladu s pravom Unije, provodi nacionalni pravni nadzor radi zaštite legitimnih interesa javne sigurnosti.

10. Ovaj članak, uz izuzetak njegova stavka 3. točke (a), također se primjenjuje na države članice koje podliježu odstupanju na temelju članka 66.

Članak 54.

Vlasništvo operatorâ prijenosnih sustava nad postrojenjima za skladištenje energije

1. Operatori prijenosnih sustava ne smiju imati u vlasništvu niti razvijati postrojenja za skladištenje energije, voditi ih niti njima upravljati.

2. Odstupajući od stavka 1. države članice mogu operatorima prijenosnih sustava dopustiti da imaju u vlasništvu ili razvijaju postrojenja za skladištenje energije, vode ih ili njima upravljaju ako su ona u potpunosti integrirane mrežne komponente i ako je regulatorno tijelo dalo svoje odobrenje, ili ako su ispunjeni svi sljedeći uvjeti:

- (a) drugim stranama, nakon otvorenog, transparentnog i nediskriminacijskog postupka javnog natječaja, koji je podložan preispitivanju i odobrenju od strane regulatornog tijela, nije se dodijelilo pravo da imaju u vlasništvu ili razvijaju takvo postrojenja vode ga ili da upravljanje njime ili nisu mogle po razumnoj cijeni i pravodobno isporučiti te usluge;
- (b) takva su postrojenja ili nefrekvencijske pomoćne usluge potrebni da bi operatori prijenosnih sustava mogli ispuniti svoje obveze u skladu s ovom Direktivom u vezi s učinkovitim, pouzdanim i sigurnim radom prijenosnog sustava, a postrojenja se ne koriste za kupnju ili prodaju električne energije na tržištima električne energije; i
- (c) regulatorno tijelo procijenilo je nužnost takvog odstupanja, provelo je ex ante reviziju primjenjivosti postupka javnog natječaja, uključujući uvjete postupka javnog natječaja, te je dalo svoje odobrenje.

Regulatorno tijelo može sastavljati smjernice ili klauzule o nabavi kako bi operatorima distribucijskih sustava pomoglo u osiguranju poštenog sustava nabave.

3. O odluci o odobrenju odstupanja obavješćuju se Komisija i ACER i pritom im se dostavljaju relevantne informacije o zahtjevu i razlozima za odobrenje odstupanja.

4. Regulatorna tijela redovito ili barem svakih pet godina provode javno savjetovanje o postojećim postrojenjima za skladištenje energije kako bi se procijenila dostupnost i zainteresiranost drugih strana za ulaganje u takva postrojenja. Ako javno savjetovanje, kako ga je procijenilo regulatorno tijelo, pokaže da su druge strane sposobne na troškovno učinkovit način imati u vlasništvu ili razvijati takva postrojenja, voditi ih ili njima upravljati, regulatorna tijela osiguravaju da se aktivnosti operatora prijenosnih sustava u tom području postupno ukinu u roku od 18 mjeseca. Kao dio uvjeta za taj postupak regulatorna tijela mogu dopustiti operatorima prijenosnih sustava da prime razumnu kompenzaciju, posebice preostalu vrijednost svojeg ulaganja u postrojenja za skladištenje energije.

5. Stavak 4. ne primjenjuje se na potpuno integrirane mrežne komponente ili na uobičajeno razdoblje amortizacije novih postrojenja za skladištenje baterija s konačnom odlukom o ulaganju do 2024., pod uvjetom da ta postrojenja za skladištenje baterija:

- (a) priključena na mrežu najkasnije dvije godine nakon toga;
- (b) integrirana su u prijenosni sustav;

- (c) upotrebljavaju se isključivo za trenutačnu reaktivnu ponovnu uspostavu mrežne sigurnosti u slučaju ispada u mreži, ako takva mjera ponovne uspostave sustava počne odmah i završi kada se taj problem može riješiti redovnim redispčiranjem; te
- (d) nisu upotrebljavana za kupnju ili prodaju električne energije na tržištima električne energije, uključujući uravnoteženje.

Odjeljak 5.

Razdvajanje i transparentnost računa

Članak 55.

Pravo na pristup računima

1. Države članice ili bilo koje nadležno tijelo koje one odrede, uključujući regulatorna tijela iz članka 57. imaju, u mjeri u kojoj je to potrebno za izvršavanje njihovih funkcija, pravo na pristup računima elektroenergetskih poduzeća kako je navedeno u članku 56.
2. Države članice i bilo koje određeno nadležno tijelo, uključujući regulatorna tijela, čuvaju povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija. Države članice mogu predvidjeti otkrivanje takvih informacija kada je takvo otkrivanje potrebno da nadležna tijela izvršavaju svoje funkcije.

Članak 56.

Razdvajanje računa

1. Države članice poduzimaju potrebne korake za osiguravanje da se računovodstvena dokumentacija elektroenergetskih poduzeća vodi u skladu sa stavcima 2. i 3.
2. Elektroenergetska poduzeća, bez obzira na njihov sustav vlasništva ili pravni oblik, sastavljaju, podnose na reviziju i objavljuju svoju godišnju računovodstvenu dokumentaciju u skladu s pravilima nacionalnog prava koja se odnose na godišnju računovodstvenu dokumentaciju društava s ograničenom odgovornošću donesenu na temelju Direktive 2013/34/EU.

Poduzeća koja nemaju zakonsku obvezu objavljivanja svoje računovodstvene dokumentacije drže njezinu kopiju na raspolaganju javnosti u svojim sjedištima.

3. Elektroenergetska poduzeća u svojem internom računovodstvu vode odvojene račune za svaku od svojih djelatnosti prijenosa i distribucije, kao što bi se od njih zahtijevalo kada bi predmetne djelatnosti obavljala odvojena poduzeća, radi izbjegavanja diskriminacije, unakrsnog subvencioniranja i narušavanja tržišnog natjecanja. Ona također vode računovodstvenu dokumentaciju, koja može biti konsolidirana, za druge elektroenergetske djelatnosti koje nisu povezane s prijenosom ili distribucijom. U računovodstvenoj dokumentaciji se specificiraju prihodi od vlasništva nad prijenosnim ili distribucijskim sustavom. Prema potrebi vode konsolidiranu računovodstvenu dokumentaciju za druge, neelektroenergetske djelatnosti. Interna računovodstvena dokumentacija uključuje bilancu i račun dobiti i gubitka za svaku od djelatnosti.
4. Revizijom iz stavka 2. posebno se provjerava poštovanje obveze izbjegavanja diskriminacije i unakrsnog subvencioniranja iz stavka 3.

POGLAVLJE VII.

REGULATORNA TIJELA

Članak 57.

Određivanje i neovisnost regulatornih tijela

1. Svaka država članica određuje jedno regulatorno tijelo na nacionalnoj razini.
2. Stavkom 1. ne dovodi se u pitanje određivanje drugih regulatornih tijela na regionalnoj razini unutar država članica, pod uvjetom da postoji jedan viši predstavnik za potrebe zastupanja i kontaktiranja na razini Unije unutar Odbora regulatora ACER-a u skladu s člankom 21. stavkom 1. Uredbe (EU) 2019/942.

3. Odstupajući od stavka 1., država članica može odrediti regulatorna tijela za male sustave u zemljopisno odvojenoj regiji čija je potrošnja u 2008. godini sudjelovala s manje od 3 % u ukupnoj potrošnji države članice čiji je dio. Tim se odstupanjem ne dovodi u pitanje imenovanje jednog višeg predstavnika za potrebe zastupanja i kontaktiranja na razini Unije unutar Odbora regulatora ACER-a u skladu s člankom 21. stavkom 1. Uredbe (EU) 2019/942.

4. Države članice jamče neovisnost regulatornog tijela i osiguravaju njegovo objektivno i transparentno izvršavanje ovlasti. U tu svrhu države članice osiguravaju da regulatorno tijelo pri provođenju regulatornih zadataka koji su mu povjereni ovom Direktivom i povezanim zakonodavstvom:

- (a) bude pravno odvojeno i funkcionalno neovisno o bilo kojem drugom javnom ili privatnom subjektu;
- (b) osigurava da njegovo osoblje i osobe odgovorne za upravljanje njime:
 - i. djeluju neovisno o bilo kojim tržišnim interesima; i
 - ii. ne traže niti primaju izravne upute ni od koje vlade ni drugog javnog ni privatnog subjekta pri provođenju regulatornih zadataka. Taj zahtjev ne dovodi u pitanje blisku suradnju, kako je primjereno, s drugim relevantnim nacionalnim tijelima ni smjernice opće politike koje donosi vlada, a koje nisu povezane s regulatornim ovlastima i dužnostima na temelju članka 59.

5. Radi zaštite neovisnosti regulatornog tijela države članice posebno osiguravaju sljedeće:

- (a) regulatorno tijelo može donositi autonomne odluke, neovisno o bilo kojem političkom tijelu;
- (b) regulatorno tijelo raspolaže neophodnim ljudskim i financijskim resursima potrebnim za učinkovito i djelotvorno izvršavanje svojih dužnosti i ovlasti;
- (c) regulatornom se tijelu zasebno godišnje dodjeljuju proračunska sredstva i ima autonomiju u izvršavanju dodijeljenih proračunskih sredstava;
- (d) članovi upravljačkog odbora regulatornog tijela ili, u nedostatku takvog odbora, najviše rukovodstvo regulatornog tijela imenuju se na utvrđeno razdoblje od pet do sedam godina, uz mogućnost jednog produženja;
- (e) članovi odbora regulatornog tijela odnosno, ako odbora nema, najviše rukovodstvo regulatornog tijela imenuju se na temelju objektivnih, transparentnih i objavljenih kriterija te neovisnog i nepristranog postupka, čime se osigurava da kandidati raspolažu potrebnim vještinama i iskustvom za relevantni položaj u regulatornom tijelu;
- (f) uvedene su odredbe o sukobu interesa, a obveze čuvanja povjerljivosti vrijede i nakon isteka mandata članova odbora regulatornog tijela odnosno, ako odbora nema, nakon isteka mandata najvišeg rukovodstva regulatornog tijela;
- (g) članovi odbora regulatornog tijela odnosno, ako odbora nema, najviše rukovodstvo regulatornog tijela mogu biti otpušteni samo na temelju važećih kriterija transparentnosti.

U vezi s prvim podstavkom točkom (d) države članice osiguravaju odgovarajući sustav rotacije za upravljački odbor ili najviše rukovodstvo. Članovi upravljačkog odbora ili, u nedostatku takvog odbora, članovi najvišeg rukovodstva mogu biti razriješeni dužnosti tijekom mandata samo ako prestanu ispunjavati uvjete navedene u ovom članku ili ako su počinili propust u radu na temelju nacionalnog prava.

6. Države članice mogu odrediti ex post kontrolu godišnje računovodstvene dokumentacije regulatornog tijela od strane neovisnog revizora;

7. Do 5. srpnja 2022. i svake četiri godine nakon toga Komisija podnosi izvješće Europskom parlamentu i Vijeću o poštovanju načela neovisnosti od strane nacionalnih tijela u skladu s ovim člankom.

Članak 58.

Opći ciljevi regulatornog tijela

Pri izvršavanju regulatornih zadataka navedenih u ovoj Direktivi regulatorno tijelo poduzima sve razumne mjere za ostvarivanje sljedećih ciljeva u okviru svojih dužnosti i ovlasti kako je utvrđeno člankom 59., uz blisko savjetovanje, prema potrebi, s drugim relevantnim nacionalnim tijelima, uključujući tijela za tržišno natjecanje i tijela, među ostalim regulatorna tijela, iz susjednih država članica i susjednih trećih zemalja, i ne dovodeći u pitanje njihove nadležnosti:

- (a) promicanje, u bliskoj suradnji s regulatornim tijelima drugih država članica, Komisijom i ACER-om, konkurentnog, fleksibilnog, sigurnog i ekološki održivog unutarnjeg tržišta električne energije unutar Unije i stvarnog otvaranja tržišta svim kupcima i opskrbljivačima u Uniji te osiguravanje odgovarajućih uvjeta za učinkovit i pouzdan rad elektroenergetskih mreža, uzimajući u obzir dugoročne ciljeve;
- (b) razvijanje konkurentnih i ispravno funkcionirajućih regionalnih prekograničnih tržišta unutar Unije radi postizanja ciljeva iz točke (a);
- (c) eliminiranje ograničenja trgovanja električnom energijom među državama članicama, uključujući razvoj odgovarajućih prekograničnih prijenosnih kapaciteta radi zadovoljenja potražnje i unaprjeđivanje integracije nacionalnih tržišta, čime se pospešuju elektroenergetski tokovi na cijelom području Unije;
- (d) doprinošenje postizanju razvoja, na troškovno najučinkovitiji način, sigurnih, pouzdanih i učinkovitih nediskriminacijskih sustava usmjerenih prema potrošaču te promicanje primjerenosti sustava i, u skladu s općim ciljevima energetske politike, energetske učinkovitosti, kao i integriranja velike i male proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i distribuirane proizvodnje kako u prijenosnim tako i u distribucijskim mrežama i olakšavanju njihova funkcioniranja u vezi s drugim plinskim ili toplinskim mrežama;
- (e) olakšavanje pristupa mreži novim proizvodnim kapacitetima i postrojenjima za skladištenje energije, posebno ukidanjem prepreka koje bi mogle spriječiti pristup novim sudionicima na tržištu i električnoj energiji iz obnovljivih izvora;
- (f) osiguravanje dodjeljivanja odgovarajućih poticaja operatorima sustava i korisnicima sustava, kako kratkoročno tako i dugoročno, radi povećanja učinkovitosti, posebno energetske učinkovitosti, rada sustava i poticanja integracije tržišta;
- (g) osiguravanje koristi za kupce kroz učinkovito funkcioniranje njihovih nacionalnih tržišta, promicanje stvarnog tržišnog natjecanja i pomoć u osiguravanju visoke razine zaštite potrošača u bliskoj suradnji s relevantnim tijelima za zaštitu potrošača;
- (h) doprinošenje postizanju visokih standarda univerzalnih usluga i javne usluge u opskrbi električnom energijom, doprinošenje zaštiti ugroženih kupaca i doprinošenje usklađenosti potrebnih postupaka razmjene podataka za kupce koji mijenjaju opskrbljivača.

Članak 59.

Dužnosti i ovlasti regulatornih tijela

1. Regulatorno tijelo ima sljedeće dužnosti:
 - (a) određivanje ili odobravanje tarifa za prienos ili distribuciju ili njihovih metodologija ili oboje, u skladu s transparentnim kriterijima;
 - (b) osiguravanje da operatori prijenosnih sustava i operatori distribucijskih sustava i, prema potrebi, vlasnici sustava, kao i elektroenergetska poduzeća i drugi sudionici na tržištu ispunjavaju svoje obveze na temelju ove Direktive, Uredbe (EU) 2019/943, mrežnih pravila i smjernica donesenih u skladu s člancima 59., 60 i 61. Uredbe (EU) 2019/943 i drugog relevantnog prava Unije, uključujući u pogledu prekograničnih pitanja te odluka ACER-a;

- (c) osiguravanje, u bliskoj suradnji s drugim regulatornim tijelima, da ENTSO za električnu energiju i tijelo EU-a za ODS-ove ispunjavaju svoje obveze na temelju ove Direktive, Uredbe (EU) 2019/943, mrežnih pravila i smjernica donesenih u skladu s člancima 59., 60 i 61. Uredbe (EU) 2019/943 i drugog relevantnog prava Unije, uključujući u pogledu prekograničnih pitanja, te odluka ACER-a, i zajedničkog prepoznavanja neispunjavanja obveza ENTSO-a za električnu energiju i tijela EU-a ODS-ove-a; ako regulatorna tijela nisu uspjela postići dogovor u roku od četiri mjeseca nakon početka savjetovanja za potrebe zajedničkog prepoznavanja neispunjavanja obveza, predmet se upućuje ACER-u na odlučivanje, u skladu s člankom 6. stavkom 10. Uredbe (EU) 2019/942.
- (d) odobravanje proizvoda i postupka nabave za nefrekvencijske pomoćne usluge;
- (e) provođenje mrežnih pravila i smjernica donesenih u skladu s člancima od 59., 60 i 61. Uredbe (EU) 2019/943 uporabom nacionalnih mjera ili, gdje je to potrebno, koordiniranih regionalnih mjera ili mjera na razini Unije;
- (f) suradnja na prekograničnim pitanjima s regulatornim tijelom ili tijelima predmetne države članice i s ACER-om, posebno sudjelovanjem u radu Odbora regulatora ACER-a u skladu s člankom 21. Uredbe (EU) 2019/942;
- (g) poštovanje i provedba bilo koje odgovarajuće pravno obvezujuće odluke Komisije i ACER-a;
- (h) osiguravanje da operatori prijenosnih sustava u najvećoj mogućoj mjeri stave na raspolaganje interkonekcijske vodove u skladu s člankom 16. Uredbe (EU) 2019/943;
- (i) podnošenje godišnjeg izvješća o svojim aktivnostima i izvršavanju svojih obveza odgovarajućim tijelima država članica, Komisiji i ACER-u, uključujući o svim poduzetim mjerama i postignutim rezultatima u pogledu svakog od zadataka navedenih u ovom članku;
- (j) osiguravanje da između djelatnosti prijenosa, distribucije i opskrbe ili drugih djelatnosti povezanih i nepovezanih s električnom energijom ne postoje unakrsne subvencije;
- (k) praćenje planova ulaganja operatora prijenosnog sustava te uključivanje ocjene planova ulaganja operatora prijenosnog sustava u godišnje izvješće s obzirom na njihovu dosljednost s planom razvoja mreže na razini cijele Unije; takva ocjena može uključivati preporuke za izmjenu tih planova ulaganja;
- (l) nadzor i procjena rezultata operatora prijenosnih sustava i operatora distribucijskih sustava u vezi s razvojem pametne mreže kojom se promiču energetska učinkovitost i integracija energije iz obnovljivih izvora koje se temelji na ograničenom nizu pokazatelja i objavljivanje nacionalnog izvješća svake dvije godine, među ostalim i preporuka za poboljšanje;
- (m) utvrđivanje ili odobravanje standarda i zahtjeva za kvalitetu usluge i opskrbe ili doprinos tome zajedno s drugim nadležnim tijelima te praćenje poštovanja pravila sigurnosti i pouzdanosti mreže i ocjenjivanje njihove učinkovitosti u prošlom razdoblju;
- (n) praćenje stupnja transparentnosti, uključujući veleprodajne cijene, i osiguravanje usklađenosti elektroenergetskih poduzeća s obvezama transparentnosti;
- (o) praćenje stupnja i učinkovitosti otvaranja tržišta i tržišnog natjecanja na razinama veleprodaje i maloprodaje, uključujući burze električne energije, cijene za kupce iz kategorije kućanstvo uključujući sustave predujma, učinak ugovora s dinamičnim cijenama električne energije i upotrebu pametnog sustava brojila, stope promjene opskrbljivača, stope isključivanja, naknade za usluge održavanja i izvršenje usluga održavanja, odnos između cijena za kućanstva i veleprodajnih cijena, razvoj mrežnih tarifa i pristojbi i pritužbe kupaca iz kategorije kućanstvo, kao i bilo koje narušavanje ili ograničavanje tržišnog natjecanja, uključujući pružanje svih relevantnih informacija te upućivanje relevantnih slučajeva nadležnim tijelima za tržišno natjecanje;
- (p) praćenje pojave restriktivne ugovorne prakse, uključujući klauzule o isključivosti koje mogu spriječiti kupce da istodobno sklapaju ugovore s više opskrbljivača ili ih ograničiti u tom izboru te, prema potrebi, obavješćivanje nacionalnog tijela za tržišno natjecanje o takvoj praksi;
- (q) praćenje vremena koje je operatorima prijenosnih sustava i operatorima distribucijskih sustava potrebno za priključke i popravke;
- (r) pomoć pri osiguravanju, zajedno s drugim odgovarajućim tijelima, učinkovitosti i provedbe mjera za zaštitu potrošača;

- (s) objavljivanje preporuka, barem na godišnjoj razini, u vezi s usklađenošću cijena opskrbe s člankom 5. i, prema potrebi, dostavljanje tih preporuka tijelima za tržišno natjecanje;
- (t) osiguravanje nediskriminirajućeg pristupa podacima o potrošnji kupaca, osiguravanje, za fakultativnu uporabu, lako razumljivog, usklađenog obrasca na nacionalnoj razini za podatke o potrošnji i brzog pristupa takvim podacima za sve kupce u skladu s člancima 23. i 24.;
- (u) praćenje provedbe pravila o ulozi i odgovornosti operatora prijenosnog sustava, operatora distribucijskog sustava, opskrbljivača, kupaca i drugih sudionika na tržištu na temelju Uredbe (EU) 2019/943;
- (v) praćenje ulaganja u proizvodne i skladišne kapacitete u vezi sa sigurnošću opskrbe;
- (w) praćenje tehničke suradnje između Unije i operatora prijenosnih sustava trećih zemalja;
- (x) doprinošenje usklađenosti postupaka razmjene podataka za najvažnije tržišne procese na regionalnoj razini;
- (y) praćenje dostupnosti alata za usporedbu koji ispunjavaju zahtjeve iz članka 14.;
- (z) praćenje i uklanjanje neopravdanih prepreka i ograničenja razvoja potrošnje električne energije koju sami proizvedu i energetske zajednice građana;

2. Ako država članica tako predvidi, dužnosti praćenja navedene u stavku 1. mogu provoditi druga tijela, različita od regulatornog tijela. U tom slučaju informacije dobivene takvim praćenjem stavljaju se na raspolaganje regulatornom tijelu čim je to prije moguće.

Uz očuvanje njihove neovisnosti, ne dovodeći u pitanje njihove vlastite specifične nadležnosti i dosljedno načelima bolje regulacije, regulatorno tijelo prema potrebi se savjetuje s operatorima prijenosnih sustava i, prema potrebi, blisko surađuje s drugim odgovarajućim nacionalnim tijelima pri izvršavanju dužnosti predviđenih u stavku 1.

Sva odobrenja koja regulatorno tijelo ili ACER daju na temelju ove Direktive ne dovode u pitanje nijednu propisno utemeljenu buduću uporabu ovlasti od strane regulatornog tijela na temelju ovog članka ni bilo koje sankcije koju nametnu druga odgovarajuća tijela ili Komisija.

3. Države članice osiguravaju da regulatorna tijela dobiju ovlasti koje im omogućuju izvršavanje dužnosti iz ovog članka na učinkovit i brz način. U tu svrhu regulatorno tijelo raspolaže barem sljedećim ovlastima:

- (a) donošenjem obvezujućih odluka o elektroenergetskim poduzećima;
- (b) provođenjem istraga o funkcioniranju tržišta električne energije te odlučivanjem i određivanjem bilo kojih nužnih i razmjernih mjera za promicanje stvarnog tržišnog natjecanja i osiguravanje pravilnog funkcioniranja tržišta. Prema potrebi, regulatorno tijelo također je ovlašteno za suradnju s nacionalnim tijelom za tržišno natjecanje i regulatorima financijskih tržišta ili Komisijom u provođenju istrage koja se odnosi na pravo tržišnog natjecanja;
- (c) zahtijevanjem od elektroenergetskih poduzeća bilo kojih informacija relevantnih za ispunjavanje njihovih zadataka, uključujući opravdanje za bilo koje odbijanje pristupa mreži treće strane, i bilo kojih informacija o mjerama nužnim za pojačanje mreže;
- (d) izricanjem učinkovitih, proporcionalnih i odvraćajućih sankcija elektroenergetskim poduzećima koja ne poštuju svoje obveze na temelju ove Direktive Uredbe (EU) 2019/943 ili bilo koje odgovarajuće pravno obvezujuće odluke regulatornog tijela ili ACER-a, ili predlaganja da nadležni sud izrekne takve sankcije, uključujući ovlast izricanja ili predlaganja izricanja sankcija od najviše 10 % godišnjeg prometa operatora prijenosnog sustava za operatora prijenosnog sustava ili od najviše 10 % godišnjeg prometa vertikalno integriranog poduzeća za vertikalno integrirano poduzeće, ovisno o slučaju, za nepoštovanje njihovih obveza na temelju ove Direktive; i
- (e) odgovarajućim pravima provedbe istraga i odgovarajućih ovlasti davanja uputa za rješavanje sporova na temelju članka 60. stavaka 2. i 3.

4. Regulatorno tijelo koje se nalazi u državi članici u kojoj ENTSO za električnu energiju ili tijelo EU-a ODS-ove ima sjedište ima ovlast izricanja učinkovitih, proporcionalnih i odvraćajućih sankcija tim subjektima ako ne ispunjavaju svoje obveze na temelju ove Direktive, Uredbe (EU) 2019/943 ili bilo koje relevantne pravno obvezujuće odluke regulatornog tijela ili ACER-a ili predlaganja izricanja takvih sankcija nadležnom sudu.

5. Pored dužnosti koje su mu povjerene na temelju stavaka 1. i 3. ovog članka, ako je neovisan operator sustava određen na temelju članka 44., regulatorno tijelo:

- (a) prati ispunjavaju li vlasnik prijenosnog sustava i neovisni operator sustava svoje obveze na temelju ovog članka i određuje sankcije za neispunjavanje u skladu sa stavkom 3. točkom (d);
- (b) prati odnose i komunikaciju između neovisnog operatora sustava i vlasnika prijenosnog sustava s ciljem osiguravanja da neovisni operator sustava ispunjava svoje obveze, a posebno odobrava ugovore i djeluje kao tijelo za rješavanje sporova između neovisnog operatora sustava i vlasnika prijenosnog sustava u pogledu pritužaba koje podnese bilo koja strana na temelju članka 60. stavka 2.;
- (c) ne dovodeći u pitanje postupak na temelju članka 44. stavka 2. točke (c), za prvi desetogodišnji plan razvoja mreže, odobrava planiranje ulaganja i višegodišnji plan razvoja mreže koji barem svake dvije godine podnosi neovisni operator sustava;
- (d) osigurava da tarife za pristup mreži koje ubire neovisni operator sustava uključuju naknadu za vlasnika mreže ili vlasnike mreže, čime se osigurava primjerena naknada za osnovna sredstva mreže i za bilo koja nova ulaganja u njoj, pod uvjetom da se provode ekonomično i učinkovito;
- (e) ima ovlasti za provođenje inspekcija, uključujući nenajavljene inspekcije, u prostorima vlasnika prijenosnog sustava i neovisnog operatora sustava; i
- (f) prati upotrebu naknada za zagušenje koje prikuplja neovisni operator sustava u skladu s člankom 19. stavkom 2. Uredbe (EU) 2019/943.

6. Pored dužnosti i ovlasti koje su mu povjerene na temelju stavaka 1. i 3. ovog članka, ako je operator prijenosnog sustava određen u skladu s odjeljkom 3. poglavlja VI., regulatornom tijelu dodjeljuju se barem sljedeće dužnosti i ovlasti:

- (a) izricanje sankcija u skladu sa stavkom 3. točkom (d) za diskriminacijsko ponašanje u korist vertikalno integriranog poduzeća;
- (b) praćenje komunikacije između operatora prijenosnog sustava i vertikalno integriranog poduzeća radi osiguravanja da operator prijenosnog sustava ispunjava svoje obveze;
- (c) djelovanje u svojstvu tijela za rješavanje sporova između vertikalno integriranog poduzeća i operatora prijenosnog sustava u pogledu bilo kojih pritužaba podnesenih na temelju članka 60. stavka 2.;
- (d) praćenje komercijalnih i financijskih odnosa, uključujući zajmove, između vertikalno integriranog poduzeća i operatora prijenosnog sustava;
- (e) odobravanje svih komercijalnih i financijskih sporazuma između vertikalno integriranog poduzeća i operatora prijenosnog sustava uz uvjet da su usklađeni s tržišnim uvjetima;
- (f) zahtijevanje opravdanja od vertikalno integriranog poduzeća po obavijesti dobivenoj od službenika odgovornog za usklađenost u skladu s člankom 50. stavkom 4., koje posebno uključuje dokaze da nije došlo do diskriminacijskog ponašanja u korist vertikalno integriranog poduzeća;
- (g) provođenje inspekcija, uključujući nenajavljene inspekcije u prostorima vertikalno integriranog poduzeća i operatora prijenosnog sustava; i
- (h) dodjeljivanje svih ili specifičnih zadataka operatora prijenosnog sustava neovisnom operatoru sustava imenovanom u skladu s člankom 44. kada operator prijenosnog sustava stalno krši svoje obveze na temelju ove Direktive, posebno kod ponovljenog diskriminacijskog ponašanja u korist vertikalno integriranog poduzeća.

7. Osim kada je ACER, zbog njihove koordinirane prirode, nadležan za određivanje i odobravanje uvjeta i metodologija za provedbu mrežnih pravila i smjernica iz poglavlja VII. Uredbe (EU) 2019/943 u skladu s člankom 5. stavkom 2. Uredbe (EU) 2019/942, regulatorna tijela odgovorna su za određivanje ili odobravanje, dostatno prije njihova stupanja na snagu, barem nacionalnih metodologija koje se koriste za izračun ili utvrđivanje uvjeta za:

- (a) priključak i pristup nacionalnim mrežama, uključujući tarife prijenosa i distribucije ili njihove metodologije, te tarife ili metodologije omogućuju da se potrebna ulaganja u mreže izvrše tako da se tim ulaganjima omogući osiguravanje održivosti mreža;
- (b) pružanje pomoćnih usluga koje se obavlja na najekonomičniji mogući način i osigurava odgovarajuće poticaje da bi korisnici mreže uravnotežili predaju i preuzimanje, te se pomoćne usluge pružaju na pošten i nediskriminacijski način i temelje se na objektivnim kriterijima; i
- (c) pristup prekograničnim infrastrukturama, uključujući postupke dodjele kapaciteta i upravljanja zagušenjem.

8. Metodologije ili uvjeti iz stavka 7. objavljuju se.

9. Regulatorna tijela čine dostupnom javnosti detaljnu metodologiju i povezane troškove nastale pri izračunu odgovarajućih mrežnih tarifa kako bi se time povećala transparentnost na tržištu i kako bi svim zainteresiranim stranama pružile sve potrebne informacije, odluke ili prijedlozi odluka o tarifama prijenosa i distribucije iz članka 60. stavka 3., čuvajući pritom povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija.

10. Regulatorna tijela prate upravljanje zagušenjem nacionalnih elektroenergetskih sustava, uključujući interkonekcijske vodove, i provedbu pravila za upravljanje zagušenjem. U tu svrhu operatori prijenosnih sustava ili tržišni operatori dostavljaju regulatornim tijelima svoja pravila za upravljanje zagušenjem, uključujući dodjelu kapaciteta. Regulatorna tijela mogu zahtijevati izmjene tih pravila.

Članak 60.

Odluke i pritužbe

1. Regulatorna tijela ovlaštena su zahtijevati od operatora prijenosnih sustava i operatora distribucijskih sustava, ako je potrebno, da promijene uvjete, uključujući tarife ili metodologije iz članka 59. ove Direktive, kako bi se osigurala njihova razmjernost i primjena na nediskriminacijski način, u skladu s člankom 18. Uredbe (EU) 2019/943. Kod kašnjenja s određivanjem tarifa prijenosa i distribucije, regulatorna tijela ovlaštena su odrediti ili odobriti privremene tarife ili metodologije prijenosa i distribucije i odlučiti o odgovarajućim mjerama nadoknade ako konačne tarife ili metodologije prijenosa i distribucije odstupaju od tih privremenih tarifa ili metodologija.

2. Svaka strana koja ima pritužbu na operatora prijenosnog sustava ili distribucijskog sustava u vezi s obvezama tog operatora na temelju ove Direktive može uputiti pritužbu regulatornom tijelu koje, djelujući u svojstvu tijela za rješavanje sporova, donosi odluku unutar dva mjeseca od primitka pritužbe. To se razdoblje može produžiti za dva mjeseca kada regulatorno tijelo zatraži dodatne informacije. To se produženo razdoblje može dodatno produžiti uz suglasnost podnositelja pritužbe. Odluka regulatornog tijela obvezujuća je ako i sve dok ne bude ukinuta povodom žalbe.

3. Svaka strana koja je oštećena i koja ima pravo na pritužbu o odluci o metodologijama donesenoj na temelju članka 59. ili, kada regulatorno tijelo ima dužnost savjetovati se, u vezi s predloženim tarifama ili metodologijama, može u roku od dva mjeseca ili u kraćem vremenskom razdoblju ako tako predvide države članice, nakon objavljivanja odluke ili prijedloga odluke, podnijeti pritužbu na preispitivanje. Takva pritužba nema suspenzivni učinak.

4. Države članice stvaraju odgovarajuće i učinkovite mehanizme za reguliranje, kontrolu i transparentnost radi izbjegavanja bilo koje zlouporabe vladajućeg položaja, posebno na štetu potrošača, i bilo kojeg oblika predatorskog ponašanja. Ti mehanizmi uzimaju u obzir odredbe UFEU-a, a posebno njegov članak 102.

5. Države članice osiguravaju da se poduzimaju odgovarajuće mjere, uključujući upravni ili kazneni postupak u skladu s njihovim nacionalnim pravom, protiv fizičkih ili pravnih osoba odgovornih u slučajevima nepoštovanja pravila povjerljivosti nametnutih ovom Direktivom.

6. Pritužbe iz stavaka 2. i 3. ne dovode u pitanje otvaranje prava na žalbu na temelju prava Unije ili nacionalnog prava.
7. Odluke koje donose regulatorna tijela u cijelosti su obrazložene i opravdane kako bi se omogućio sudski nadzor. Odluke su dostupne javnosti uz istodobno očuvanje povjerljivosti komercijalno osjetljivih informacija.
8. Države članice osiguravaju postojanje odgovarajućih mehanizama na nacionalnoj razini, na temelju kojih strana oštećena odlukom regulatornog tijela ima pravo žalbe tijelu koje je neovisno o uključenim stranama i o bilo kojoj vladi.

Članak 61.

Regionalna suradnja među regulatornim tijelima na prekograničnim pitanjima

1. Regulatorna tijela međusobno se blisko savjetuju i surađuju, posebno unutar ACER-a, te jedna drugima i ACER-u pružaju sve informacije potrebne za izvršavanje svojih zadataka na temelju ove Direktive. U pogledu razmijenjenih informacija, tijelo koje ih prima osigurava razinu povjerljivosti jednaku onoj koja se zahtijeva od tijela koje ih pruža.
2. Regulatorna tijela surađuju barem na regionalnoj razini radi:
 - (a) poticanja stvaranja operativnih rješenja radi omogućavanja optimalnog upravljanja mrežom, promicanja zajedničke razmjene električne energije i dodjele prekograničnih kapaciteta te omogućavanja primjerene razine kapaciteta međusobnog povezivanja, uključujući putem novog međusobnog povezivanja, unutar regije i između regija, da bi se omogućio razvoj stvarnog tržišnog natjecanja i poboljšanje sigurnosti opskrbe, bez diskriminiranja opskrbljivača u različitim državama članicama;
 - (b) koordiniranja zajedničkog nadzora nad subjektima koji izvršavaju funkcije na regionalnoj razini;
 - (c) koordiniranja, u suradnji s drugim uključenim tijelima, zajedničkog nadzora nad procjenama adekvatnosti resursa koje se izrađuju na nacionalnoj, regionalnoj i europskoj razini;
 - (d) koordiniranja razvoja svih mrežnih pravila i smjernica za odgovarajuće operatore prijenosnih sustava i druge sudionike na tržištu; i
 - (e) koordiniranja razvoja pravila koja uređuju upravljanje zagušenjem.
3. Regulatorna tijela imaju pravo međusobno sklapati sporazume o suradnji radi poticanja regulatorne suradnje.
4. Djelovanja iz stavka 2. provode se, prema potrebi, uz blisko savjetovanje s drugim relevantnim nacionalnim tijelima i ne dovodeći u pitanje njihove specifične nadležnosti.
5. Komisija je ovlaštena za donošenje delegiranih akata u skladu s člankom 67. u vezi s dopunom ove Direktive uspostavom smjernica o opsegu dužnosti regulatornih tijela da surađuju međusobno i s ACER-om.

Članak 62.

Dužnosti i ovlasti regulatornih tijela u pogledu regionalnih koordinacijskih centara

1. Regionalna regulatorna tijela regije pogona sustava u kojoj su uspostavljeni regionalni koordinacijski centri, međusobno blisko surađujući:
 - (a) odobravaju prijedlog za uspostavu regionalnih koordinacijskih centara u skladu s člankom 35. stavkom 1. Uredbe (EU) 2019/943;
 - (b) odobravaju troškove povezane s aktivnostima regionalnih koordinacijskih centara, koje snose operatori prijenosnih sustava i koji se uzimaju u obzir pri izračunu tarifa, pod uvjetom da su razumni i primjereni;

- (c) odobravaju postupak kooperativnog odlučivanja;
 - (d) osiguravaju da su regionalni koordinacijski centri opremljeni ljudskim, tehničkim, fizičkim i financijskim resursima potrebnima za ispunjavanje svojih obveza na temelju ove Direktive i neovisno i nepristrano obavljaju svoje funkcije;
 - (e) predlažu, zajedno s drugim regulatornim tijelima regije pogona sustava, moguće dodatne zadatke i dodatne ovlasti koje bi države članice regije pogona sustava trebale dodijeliti regionalnim koordinacijskim centrima;
 - (f) osiguravaju usklađenost središta s obvezama iz ove Direktive i drugog relevantnog prava Unije, posebno u pogledu prekograničnih pitanja i zajednički prepoznaju neispunjavanje obveza regionalnih koordinacijskih centara; ako regulatorna tijela nisu uspjela postići dogovor u roku od četiri mjeseca nakon početka savjetovanja za potrebe zajedničkog prepoznavanja neispunjavanja obveza, predmet se upućuje ACER-u na odlučivanje, u skladu s člankom 6. stavkom 10. Uredbe (EU) 2019/942.
 - (g) prate izvedbu koordinacije sustava i o tome godišnje izvješćuju ACER u skladu s člankom 46. uredbe (EU) 2019/943.
2. Države članice osiguravaju da regulatorna tijela dobiju ovlasti koje im omogućuju učinkovito i brzo izvršavanje dužnosti iz stavka 1. U tu svrhu regulatorna tijela imaju barem sljedeće ovlasti:
- (a) tražiti informacije od regionalnih koordinacijskih centara;
 - (b) provoditi inspekcije, uključujući nenajavljene inspekcije, u prostorima regionalnih koordinacijskih centara;
 - (c) izdavati zajedničke obvezujuće odluke koje se odnose na regionalne koordinacijske centre.
3. Regulatorno tijelo koje se nalazi u državi članici u kojoj regionalni koordinacijski centar ima sjedište ima ovlast izricanja učinkovitih, proporcionalnih i odvraćajućih sankcija regionalnom koordinacijskom centru ako ne ispunjava svoje obveze na temelju ove Direktive, Uredbe (EU) 2019/943 ili bilo koje relevantne pravno obvezujuće odluke regulatornog tijela ili ACER-a ili ima ovlast predlaganja izricanja takvih sankcija nadležnom sudu.

Članak 63.

Usklađenost s mrežnim pravilima i smjernicama

1. Svako regulatorno tijelo i Komisija mogu zatražiti mišljenje ACER-a o usklađenosti odluke koju je donijelo regulatorno tijelo s mrežnim pravilima i smjernicama iz ove Direktive ili poglavlja VII. Uredbe (EU) 2019/943.
2. ACER daje svoje mišljenje regulatornom tijelu koje ga je zatražilo, odnosno Komisiji, i regulatornom tijelu koje je donijelo predmetnu odluku, u roku od tri mjeseca od dana primitka zahtjeva.
3. Ako se regulatorno tijelo koje je donijelo odluku ne uskladi s mišljenjem ACER-a u roku od četiri mjeseca od dana primitka tog mišljenja, ACER o tome obavješćuje Komisiju.
4. Bilo koje regulatorno tijelo može obavijestiti Komisiju ako smatra da odluka značajna za prekogranično trgovanje koju je donijelo drugo regulatorno tijelo nije usklađena s mrežnim pravilima i smjernicama iz ove Direktive ili poglavlja VII. Uredbe (EU) 2019/943 u roku od dva mjeseca od dana te odluke.
5. Ako Komisija, u roku od dva mjeseca od obavijesti ACER-a u skladu sa stavkom 3. ili regulatornog tijela u skladu sa stavkom 4., ili na vlastitu inicijativu u roku od tri mjeseca od dana odluke, zaključi da odluka regulatornog tijela izaziva ozbiljnu sumnju u njezinu usklađenost s mrežnim pravilima i smjernicama iz ove Direktive ili poglavlja VII. Uredbe (EU) 2019/943, Komisija može odlučiti dodatno ispitati taj slučaj. U takvom slučaju poziva regulatorno tijelo i strane u postupku pred regulatornim tijelom da podnesu primjedbe.

6. Kada Komisija odluči dodatno ispitati slučaj, u roku od četiri mjeseca od dana takve odluke donosi konačnu odluku kojom:
 - (a) se ne protivi odluci regulatornog tijela; ili
 - (b) od predmetnog regulatornog tijela zahtijeva da povuče svoju odluku na temelju neusklađenosti s mrežnim pravilima i smjernicama.
7. Ako Komisija ne donese odluku o dodatnom ispitivanju slučaja ni konačnu odluku u roku predviđenom u stavku 5., odnosno 6., smatra se da se ne protivi odluci regulatornog tijela.
8. Regulatorno tijelo usklađuje se s odlukom Komisije kojom se zahtijeva povlačenje njegove odluke u roku od dva mjeseca i o tome obavješćuje Komisiju.
9. Komisija je ovlaštena za donošenje delegiranih akata u skladu s člankom 67. u vezi s dopunom ove Direktive uspostavljanjem smjernica kojima se utvrđuju pojedinosti o postupku za primjenu ovog članka.

Članak 64.

Vodjenje evidencije

1. Države članice zahtijevaju od opskrbljivača da nacionalnim tijelima, uključujući regulatorno tijelo, nacionalna tijela za tržišno natjecanje i Komisiju, radi izvršavanja njihovih zadataka, najmanje pet godina drže na raspolaganju relevantne podatke koji se odnose na sve transakcije u vezi s ugovorima o opskrbi električnom energijom i derivatima električne energije s veleprodajnim kupcima i operatorima prijenosnih sustava.
2. Ti podatci uključuju pojedinosti o značajkama relevantnih transakcija kao što su trajanje, pravila isporuke i namirenja, količina, datum i vrijeme izvršenja i cijene transakcije te način identificiranja predmetnog veleprodajnog kupca, kao i određene pojedinosti o svim nenamirenim ugovorima o opskrbi električnom energijom i derivatima električne energije.
3. Regulatorno tijelo može odlučiti sudionicima na tržištu učiniti dostupnima elemente tih informacija pod uvjetom da komercijalno osjetljive informacije o pojedinim sudionicima na tržištu ili o pojedinim transakcijama ne budu otkrivene. Ovaj se stavak ne primjenjuje na informacije o financijskim instrumentima koje su u području primjene Direktive 2014/65/EU.
4. Ovim člankom ne stvaraju se dodatne obveze prema tijelima iz stavka 1. za subjekte iz područja primjene Direktive 2014/65/EU.
5. Ako tijela iz stavka 1. trebaju pristup podacima koje vode subjekti iz područja primjene Direktiva 2014/65/EU, zahtijevane podatke pružaju im tijela odgovorna na temelju te Direktive.

POGLAVLJE VIII.

ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 65.

Ravnopravni uvjeti

1. Mjere koje države članice mogu poduzeti na temelju ove Direktive radi osiguravanja ravnopravnih uvjeta moraju biti usklađene s UFEU-om, posebno njegovim člankom 36., i s pravom Unije.
2. Mjere iz stavka 1. moraju biti proporcionalne, nediskriminacijske i transparentne. Te se mjere mogu početi provoditi tek nakon što Komisija bude obaviještena o njima i odobri ih.
3. Komisija djeluje na temelju obavijesti iz stavka 2. unutar dva mjeseca od primitka obavijesti. To razdoblje počinje na dan nakon primitka potpunih informacija. Ako Komisija nije djelovala unutar tog dvomjesečnog razdoblja, smatra se da se ne protivi mjerama o kojima je obaviještena.

Članak 66.

Odstupanja

1. Države članice koje mogu dokazati da postoje značajni problemi za rad njihovih malih povezanih sustava i malih izoliranih sustava, mogu od Komisije zatražiti odstupanje od odgovarajućih odredaba članka 7. i 8. te poglavlja IV., V. i VI..

Mali izolirani sustavi i Francuska za potrebe Korzike, također mogu zatražiti izuzeće od članka 4., 5. i 6.

Komisija prije donošenja odluke obavješćuje države članice o takvim zahtjevima, vodeći računa o poštovanju povjerljivosti.

2. Odstupanja iz stavka 1. koja odobrava Komisija vremenski su ograničena i podložna uvjetima kojima je cilj povećanje konkurentnosti i integracije s unutarnjim tržištem te osiguravanje da se tim odstupanjima ne ometa prijelaz na obnovljivu energiju, veća fleksibilnost, skladištenje energije, elektromobilnost i upravljanje potrošnjom.

Za najudaljenije regije u smislu članka 349. UFEU-a, koje se ne mogu međusobno povezati s energetske tržištima Unije, to odstupanje ne smije biti vremenski ograničeno i podliježe uvjetima čiji je cilj osigurati da se odstupanjem ne ometa prijelaz na obnovljivu energiju.

Odluka o odobrenju odstupanja objavljuje se u *Službenom listu Europske unije*.

3. Članak 43. ne primjenjuje se na Cipar, Luksemburg i Maltu. Osim toga, članci 6. i 35. ne primjenjuju se na Maltu, a članci 44., 45., 46., 47., 48., 49., 50. i 52. ne primjenjuju se na Cipar.

Za potrebe članka 43. stavka 1. točke (b), pojam „poduzeće koje obavlja funkciju proizvodnje ili opskrbe” ne uključuje krajnje kupce koji obavljaju funkciju proizvodnje i/ili opskrbe električnom energijom, izravno ili putem poduzeća nad kojima provode kontrolu, bilo pojedinačno ili zajednički, pod uvjetom da su krajnji kupci, uključujući njihove udjele električne energije proizvedene u kontroliranim poduzećima, u godišnjem prosjeku, neto kupci električne energije i pod uvjetom da je ekonomska vrijednost električne energije koju prodaju trećim stranama beznačajna u odnosu na njihove druge poslovne djelatnosti.

4. Do 1. siječnja 2025. ili do kasnijeg datuma utvrđenog u odluci na temelju stavka 1. ovog članka, članak 5. ne primjenjuje se na Cipar i Korziku.

5. Članak 4. ne primjenjuje se na Maltu prije 5. srpnja 2027. To se razdoblje može dodatno produljiti i to za najviše osam godina. Produljenje za dodatno razdoblje izvršava se na temelju odluke iz stavka 1.

Članak 67.

Izvršavanje delegiranja ovlasti

1. Ovlast za donošenje delegiranih akata dodjeljuje se Komisiji podložno uvjetima utvrđenima u ovom članku.

2. Ovlast za donošenje delegiranih akata iz članka 61. stavka 5. i članka 63. stavka 9. dodjeljuje se Komisiji na neodređeno vrijeme počevši od 4. srpnja 2019.

3. Europski parlament ili Vijeće u svakom trenutku mogu opozvati delegiranje ovlasti iz članka 61. stavka 5. i članka 63. stavka 9. Odlukom o opozivu prekida se delegiranje ovlasti koje je u njoj navedeno. Opoziv počinje proizvoditi učinke sljedećeg dana od dana objave spomenute odluke u Službenom listu Europske unije ili na kasniji dan naveden u spomenutoj odluci. Odluka ne utječe na valjanost delegiranih akata koji su već na snazi.

4. Prije donošenja delegiranog akta Komisija se savjetuje sa stručnjacima koje je imenovala svaka država članica u skladu s načelima utvrđenima u Međuinstitucijskom sporazumu o boljoj izradi zakonodavstva od 13. travnja 2016.

5. Čim donese delegirani akt, Komisija ga istodobno priopćuje Europskom parlamentu i Vijeću.
6. Delegirani akt donesen na temelju članka 61. stavka 5. i članka 63. stavka 9. stupa na snagu samo ako ni Europski parlament ni Vijeće u roku od dva mjeseca od priopćenja tog akta Europskom parlamentu i Vijeću na njega ne podnesu nikakav prigovor ili ako su prije isteka tog roka i Europski parlament i Vijeće obavijestili Komisiju da neće podnijeti prigovore. Taj se rok produljuje za dva mjeseca na inicijativu Europskog parlamenta ili Vijeća.

Članak 68.

Postupak odbora

1. Komisiji pomaže odbor. Navedeni odbor je odbor u smislu Uredbe (EU) br. 182/2011.
2. Pri upućivanju na ovaj stavak primjenjuje se članak 4. Uredbe (EU) br. 182/2011.

Članak 69.

Praćenje, preispitivanje i izvješćivanje

1. Komisija prati i preispituje provedbu ove Direktive te Europskom parlamentu i Vijeću podnosi izvješće o napretku kao prilog izvješću o stanju energetske unije iz članka 35. Uredbe (EU) 2018/1999.
2. Do 31. prosinca 2025. Komisija preispituje provedbu ove Direktive te o tome Europskom parlamentu i Vijeću podnosi izvješće. Prema potrebi, Komisija zajedno s izvješćem ili nakon njega podnosi zakonodavni prijedlog.

Prilikom preispitivanja Komisija posebno se ocjenjuje jesu li kupci, osobito oni ugroženi ili zahvaćeni energetske siromaštvom, odgovarajuće zaštićeni na temelju ove Direktive.

Članak 70.

Izmjene Direktive 2012/27/EU

Direktiva 2012/27/EU mijenja se kako slijedi:

1. članak 9. mijenja se kako slijedi:

- (a) naslov se zamjenjuje sljedećim:

„Mjerenje prirodnog plina“;

- (b) u stavku 1. prvi podstavak zamjenjuje se sljedećim:

„1. Države članice osiguravaju da, onoliko koliko je to tehnički moguće, financijski opravdano i razmjerno potencijalnim uštedama energije, krajnji kupci prirodnog plina dobiju pojedinačna brojila po konkurentnim cijenama koja točno odražavaju stvarnu potrošnju energije krajnjih kupaca i daju informacije o stvarnom vremenu uporabe.“;

- (c) stavak 2. mijenja se kako slijedi:

- i. uvodni dio zamjenjuje se sljedećim:

„2. Ako, i u mjeri u kojoj, primjenjuju inteligentne sustave mjerenja i uvode pametna brojila za prirodni plin u skladu s Direktivom 2009/73/EZ, države članice:“;

- ii. brišu se točke (c) i (d);

2. članak 10. mijenja se kako slijedi:

(a) naslov se zamjenjuje sljedećim:

„Informacije o obračunu za prirodni plin”

(b) u stavku 1. prvi podstavak zamjenjuje se sljedećim:

„1. Ako krajnji kupci nemaju pametna brojila iz Direktive 2009/73/EZ, države članice do 31. prosinca 2014. osiguravaju da su informacije o obračunu za prirodni plin pouzdane, točne i utemeljene na stvarnoj potrošnji, u skladu s Prilogom VII. točkom 1.1., ako je to tehnički izvedivo i ekonomski opravdano.”;

(c) u stavku 2. prvi podstavak zamjenjuje se sljedećim:

„2. Brojilima ugrađenima u skladu s Direktivom 2009/73/EZ osigurava se pružanje točnih informacija o obračunu na temelju stvarne potrošnje. Države članice osiguravaju da krajnji kupci imaju mogućnost jednostavnog pristupa dodatnim informacijama o prethodnoj potrošnji čime im se omogućuju detaljne samoprovjere.”;

3. u članku 11. naslov se zamjenjuje sljedećim:

„Troškovi pristupa informacijama o mjerenju i obračunu za prirodni plin”;

4. u članku 13. riječi „člancima od 7. do 11.” zamjenjuju se riječima „člancima od 7. do 11.a”;

5. članak 15. mijenja se kako slijedi:

(a) stavak 5. mijenja se kako slijedi:

- i. brišu se prvi i drugi podstavak;
- ii. treći podstavak zamjenjuje se sljedećim:

„Operatori prijenosnih sustava i operatori distribucijskih sustava ispunjavaju zahtjeve utvrđene u Prilogu XII.”;

(b) stavak 8. briše se;

6. u Prilogu VII. naslov se zamjenjuje sljedećim:

„Minimalni zahtjevi za obračun i informacije o obračunu na temelju stvarne potrošnje prirodnog plina”.

Članak 71.

Prenošenje

1. Države članice stavljaju na snagu zakone i druge propise koji su potrebni radi usklađivanja s člancima od 2. do 5., člankom 6. stavcima 2. i 3., člankom 7. stavkom 1., člankom 8. stavkom 2. točkama (j) i (l) člankom 9. stavkom 2., člankom 10. stavcima od 2. do 12., člancima od 11. do 24., člancima 26., 28. i 29., člancima od 31. do 34., člankom 36., člankom 38. stavkom 2., člancima 40. i 42., člankom 46. stavkom 2. točkom (d), člancima 51. i 54., člancima od 57. do 59., člancima od 61. do 63., člankom 70. točkama od 1. do 3., točkom 5. podtočkom (b) i točkom 6. te prilozima I. i II. do 31. prosinca 2020. One Komisiji odmah dostavljaju tekst tih odredaba.

Međutim, države članice stavljaju na snagu zakone i druge propise koji su potrebni radi usklađivanja se:

(a) člankom 70. točkom 5. podtočkom (a) do 31. prosinca 2019.;

(b) člankom 70. točkom 4. do 25. listopada 2020.

Kada države članice donose te odredbe, one sadržavaju upućivanje na ovu Direktivu ili se na nju upućuje prilikom njihove službene objave. One sadržavaju i izjavu da se upućivanja u postojećim zakonima i drugim propisima na direktivu stavljenju izvan snage ovom Direktivom smatraju upućivanjima na ovu Direktivu. Države članice određuju načine tog upućivanja i način oblikovanja te izjave.

2. Države članice Komisiji dostavljaju tekst glavnih odredaba nacionalnog prava koje donesu u području na koje se odnosi ova Direktiva.

Članak 72.

Stavljanje izvan snage

Direktiva 2009/72/EZ stavlja se izvan snage s učinkom od 1. siječnja 2021. ne dovodeći u pitanje obveze država članica u pogledu roka za prenošenje u nacionalno pravo i datuma početka primjene Direktive iz Priloga III.

Upućivanja na direktivu stavljenju izvan snage smatraju se upućivanjima na ovu Direktivu i čitaju se u skladu s korelacijskom tablicom iz Priloga IV.

Članak 73.

Stupanje na snagu

Ova Direktiva stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Članak 6. stavak 1., članak 7. stavci od 2. do 5., članak 8. stavak 1., članak 8. stavak 2. točke od (a) do (i) i (k), članak 8. stavci 3. i 4., članak 9. stavci 1., 3., 4. i 5., članak 10. stavci od 2. do 10., članci 25, 27., 30., 35. i 37., članak 38. stavci 1., 3. i 4., članci 39., 41., 43., 44. i 45., članak 46. stavak 1. i, članak 46. stavak 2. točke (a), (b) i (c) te od (e) do (h), članak 46. stavci od 3. do 6., članci od 47. do 50. i članci 52., 53., 55., 56., 60., 64. i 65. primjenjuju se od 1. siječnja 2021.

Članak 70. točke od 1. do 3., točka 5. podtočka (b) i točka 6. primjenjuju se od 1. siječnja 2021.

Članak 70. točka 5. podtočka (a) primjenjuje se od 1. siječnja 2020.

Članak 70. točka 4. primjenjuje se od 26. listopada 2020.

Članak 74.

Adresati

Ova je Direktiva upućena državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 5. lipnja 2019.

Za Europski parlament
Predsjednik
A. TAJANI

Za Vijeće
Predsjednik
G. CIAMBA

PRILOG I.

MINIMALNI ZAHTEVI ZA IZDAVANJE RAČUNA I INFORMACIJE O OBRAČUNU

1. Minimalne informacije na računu i obračunu
 - 1.1. Sljedeće ključne informacije istaknute su na računima krajnjih kupaca, jasno razdvojene od drugih dijelova računa:
 - (a) cijena koju treba platiti i, ako je moguće, raščlamba cijene, zajedno s jasnom izjavom da svi izvori energije mogu koristiti poticaje koji se ne financiraju pristojbama navedenima u raščlambi cijene;
 - (b) datum dospijeca plaćanja.
 - 1.2. Sljedeće ključne informacije istaknute su na računima i obračunima krajnjih kupaca, jasno razdvojene od drugih dijelova računa i obračuna:
 - (a) potrošnja električne energije za obračunsko razdoblje;
 - (b) ime i podatci za kontakt opskrbljivača, uključujući dežurnu telefonsku liniju za pomoć potrošačima i adresu elektroničke pošte;
 - (c) naziv tarife;
 - (d) datum isteka ugovora, ako je primjenjivo;
 - (e) informacije o dostupnosti i koristima od promjene opskrbljivača;
 - (f) kôd za promjenu opskrbljivača krajnjeg kupca ili jedinstvena identifikacijska oznaka opskrbe točke krajnjeg kupca;
 - (g) informacije o pravima krajnjeg kupca u pogledu izvansudskog rješavanja sporova, uključujući podatke za kontakt subjekta koji je odgovoran prema članku 26.;
 - (h) jedinstvena kontaktna točka iz članka 25.;
 - (i) poveznica ili upućivanje na mjesto gdje se nalaze alati za usporedbu cijena iz članka 14.
 - 1.3. Ako se računi temelje na stvarnoj potrošnji ili očitavanju na daljinu koje je proveo operator, krajnjim se kupcima na njihovim računima i računima za povremeno namirenje ili naznačeno u njima daju sljedeće informacije:
 - (a) grafička usporedba trenutačne potrošnje krajnjeg kupca i potrošnje električne energije krajnjeg kupca u jednakom razdoblju prethodne godine;
 - (b) podatci za kontakt udruga potrošača, agencija za energetiku ili sličnih tijela, uključujući adrese internetskih stranica, od kojih je moguće dobiti informacije o raspoloživim mjerama za poboljšanje energetske učinkovitosti za opremu koja koristi energiju;
 - (c) usporedbe s prosječnim uobičajenim ili referentnim krajnjim kupcem iz iste kategorije korisnika.
2. Učestalost obračuna i pružanje informacija o obračunu:
 - (a) obračun se izdaje na temelju stvarne potrošnje barem jednom godišnje;
 - (b) ako krajnji kupac nema ugrađeno brojilo koje operateru omogućuje očitavanje na daljinu, ili ako je krajnji kupac aktivno odabrao onemogućiti očitavanje na daljinu u skladu s nacionalnim pravom, točne informacije o obračunu utemeljene na stvarnoj potrošnji stavljaju se na raspolaganje krajnjem kupcu najmanje svakih šest mjeseci, ili svaka tri mjeseca na zahtjev ili ako se krajnji kupac odlučio za elektroničko izdavanje obračuna;

- (c) ako krajnji kupac nema ugrađeno brojilo koje operateru omogućuje očitavanje na daljinu, ili ako je krajnji kupac aktivno odabrao onemogućiti očitavanje na daljinu u skladu s nacionalnim pravom, obveze iz točaka (a) i (b) mogu se ispuniti s pomoću sustava redovitog samoočitavanja od strane krajnjeg kupca, pri čemu krajnji kupac obavješćuje operatora o očitanom stanju brojila; obračun ili informacije o obračunu mogu se temeljiti na procijenjenoj potrošnji ili paušalnom iznosu samo ako krajnji kupac ne dostavi rezultate očitavanja brojila za određeno obračunsko razdoblje;
- (d) ako krajnji kupac ima brojilo koje operateru omogućuje očitavanje na daljinu, točne informacije o obračunu temeljene na stvarnoj potrošnji pružaju se barem jednom mjesečno; takve informacije također mogu biti dostupne putem interneta i ažuriraju se onoliko često koliko to omogućuju korišteni uređaji i sustavi za mjerenje.

3. Raščlamba cijene za krajnjeg kupca

Cijena za kupca zbroj je sljedećih triju sastavnica: sastavnice energije i opskrbe, mrežne sastavnice (prijenos i distribucija) i sastavnice kojom su obuhvaćeni porezi, pristojbe, doprinosi i naknade.

Ako se raščlamba cijene za krajnjeg kupca navodi na računima, zajedničke definicije triju sastavnica u toj raščlambi utvrđene Uredbom (EU) 2016/1952 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽¹⁾ upotrebljavaju se diljem Unije.

4. Pristup dopunskim informacijama o prethodnoj potrošnji

Države članice zahtijevaju da se dopunske informacije o prethodnoj potrošnji, u mjeri u kojoj su dostupne, stave na raspolaganje, na zahtjev krajnjeg kupca, opskrbljivaču ili pružatelju usluga kojeg odredi krajnji kupac.

Ako je kod krajnjeg kupca ugrađeno brojilo koje operator može očitati na daljinu, krajnji kupac može lako pristupiti dopunskim informacijama o prethodnoj potrošnji čime mu se omogućava detaljna samoprovjera.

Dopunske informacije o prethodnoj potrošnji uključuju:

- (a) zbirne podatke za najmanje tri prethodne godine ili za razdoblje od početka ugovora o opskrbi električnom energijom, ako je to razdoblje kraće. Podatci moraju odgovarati vremenskim razmacima za koje su redovite informacije o obračunu izrađene; i
- (b) detaljne podatke prema vremenu upotrebe za svaki dan, tjedan, mjesec i godinu koji se stavljaju krajnjim kupcima na raspolaganje bez nepotrebne odgode na internetu ili preko sučelja brojila pokrivajući razdoblje od najmanje protekla 24 mjeseca ili razdoblje od početka ugovora o opskrbi električnom energijom ako je ono kraće.

5. Navođenje izvora energije

Opskrbljivači na računima točno navode udio svakog izvora energije u električnoj energiji koju je krajnji kupac kupio u skladu s ugovorom o opskrbi električnom energijom (navođenje na razini proizvoda).

Sljedeće se informacije stavljaju na raspolaganje krajnjim kupcima na njihovim računima i obračunima, prilažu tim računima ili obračunima ili postoji upućivanje na njih:

- (a) udio svakog izvora energije u sveukupnoj kombinaciji izvora energije opskrbljivača (na nacionalnoj razini, odnosno, u državi članici u kojoj je sklopljen ugovor o opskrbi električnom energijom, kao i na razini opskrbljivača ako opskrbljivač posluje u više država članica) tijekom prethodne godine na razumljiv i jasno usporediv način;
- (b) informacije o utjecaju na okoliš, najmanje u pogledu emisija CO₂ i radioaktivnog otpada iz proizvodnje električne energije dobivene iz sveukupne kombinacije izvora energije opskrbljivača tijekom prethodne godine;

Što se tiče drugog podstavka točke (a) u pogledu električne energije nabavljene na burzi električne energije ili uvozom od poduzeća smještenog izvan Unije, mogu se koristiti zbirni podatci koje je izdala burza ili predmetno poduzeće tijekom prethodne godine.

⁽¹⁾ Uredba (EU) 2016/1952 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o europskoj statistici cijena prirodnog plina i električne energije te stavljanju izvan snage Direktive 2008/92/EZ (SL L 311, 17.11.2016., str. 1.).

Kad je riječ o navođenju električne energije iz visokoučinkovite kogeneracije, mogu se upotrebljavati jamstva o podrijetlu izdana na temelju članka 14. stavka 10. Direktive 2012/27/EU. Električna energija iz obnovljivih izvora navodi se pomoću jamstva o podrijetlu, osim u slučajevima iz članka 19. stavka 8. točaka (a) i (b) Direktive (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća.

Regulatorno tijelo ili drugo nadležno nacionalno tijelo poduzima korake koji su nužni kako bi se osiguralo da su informacije koje opskrbljivači pružaju krajnjim kupcima na temelju ove točke pouzdane i da su pružene na nacionalnoj razini na jasno usporediv način.

PRILOG II.

PAMETNI SUSTAVI MJERENJA

1. Države članice osiguravaju uvođenje pametnih sustava mjerenja na svojem državnom području koji mogu biti podložni ekonomskoj procjeni svih dugoročnih troškova i koristi za tržište i pojedinog potrošača ili tome koji je oblik pametnog mjerenja ekonomski razuman i troškovno učinkovit te koji je vremenski okvir ostvariv za njihovu distribuciju.
2. Pri takvoj se procjeni uzimaju u obzir metodologija za analizu troškova i koristi i minimalne funkcionalnosti za pametne sustave mjerenja navedene u Preporuci Komisije 2012/148/EU ⁽¹⁾ te najbolje tehnike za osiguranje najviše razine kibersigurnosti i zaštite podataka.
3. Podložno toj procjeni, države članice ili, ako je država članica tako predvidjela, određeno nadležno tijelo, pripremaju vremenski raspored s ciljem za razdoblje od najviše 10 godina za uvođenje pametnih sustava mjerenja. Ako se uvođenje pametnih sustava mjerenja ocijeni pozitivnim, najmanje 80 % krajnjih kupaca mora biti opremljeno pametnim sustavima mjerenja ili u roku od sedam godina od dana njihove pozitivne procjene ili do 2024. u onim državama članicama koje su sa sustavnim uvođenjem pametnih sustava mjerenja započele prije 4. srpnja 2019.

⁽¹⁾ Preporuka Komisije 2012/148/EU od 9. ožujka 2012. o pripremama za uvođenje pametnih mjernih sustava (SL L 73, 13.3.2012., str. 9.).

PRILOG III.

ROK ZA PRENOŠENJE U NACIONALNO ZAKONODAVSTVO I DATUM PRIMJENE
(NA KOJI SE UPUĆUJE U ČLANKU 72.)

Direktiva	Rok za prenošenje	Datum početka primjene
Direktiva 2009/72/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 211, 14.8.2009., str. 55.)	3. ožujka 2011.	3. rujna 2009.

PRILOG IV.

KORELACIJSKA TABLICA

Direktiva 2009/72/EZ	Ova Direktiva
Članak 1.	Članak 1.
Članak 2.	Članak 2.
—	Članak 3.
Članci 33. i 34.	Članak 4.
—	Članak 5.
Članak 32.	Članak 6.
Članak 34.	Članak 7.
Članak 7.	Članak 8.
Članak 8.	—
Članak 3. stavak 1.	Članak 9. stavak 1.
Članak 3. stavak 2.	Članak 9. stavak 2.
Članak 3. stavak 6.	Članak 9. stavak 3.
Članak 3. stavak 15.	Članak 9. stavak 4.
Članak 3. stavak 14.	Članak 9. stavak 5.
Članak 3. stavak 16.	—
Članak 3. stavak 4.	Članak 10. stavak 1.
Prilog I. točka 1. podtočka (a)	Članak 10. stavci 2. i 3.
Prilog I. točka 1. podtočka (b)	Članak 10. stavak 4.
Prilog I. točka 1. podtočka (c)	Članak 10. stavak 5.
Prilog I. točka 1. podtočka (d)	Članak 10. stavci 2. i 3.
—	Članak 10. stavak 7.
Prilog I. točka 1. podtočka (f)	Članak 10. stavak 9.
Prilog I. točka 1. podtočka (g)	Članak 10. stavak 10.
Članak 3. stavak 7.	Članak 10. stavak 11.
Prilog I. točka 1. podtočka (j)	Članak 10. stavak 12.
Članak 3. stavak 10.	—
Članak 4.	—
Članak 5.	—
Članak 6.	—
—	Članak 11.
Članak 3. stavak 5. točka (a) i Prilog I. točka 1. podtočka (e)	Članak 12.
—	Članak 13.
—	Članak 14.
—	Članak 15.
—	Članak 16.
—	Članak 17.
—	Članak 18.
Članak 3. stavak 11.	Članak 19. stavak 1.
—	Članak 19. stavci od 2. do 6.

Direktiva 2009/72/EZ	Ova Direktiva
—	Članak 20.
—	Članak 21.
—	Članak 22.
—	Članak 23.
—	Članak 24.
Članak 3. stavak 12.	Članak 25.
Članak 3. stavak 13.	Članak 26.
Članak 3. stavak 3.	Članak 27.
Članak 3. stavak 7.	Članak 28. stavak 1.
Članak 3. stavak 8.	Članak 28. stavak 2.
—	Članak 29.
Članak 24.	Članak 30.
Članak 25.	Članak 31.
—	Članak 32.
—	Članak 33.
—	Članak 34.
Članak 26.	Članak 35.
—	Članak 36.
Članak 27.	Članak 37.
Članak 28.	Članak 38.
Članak 29.	Članak 39.
Članak 12.	Članak 40. stavak 1.
—	Članak 40. stavci od 2. do 8.
Članak 16.	Članak 41.
Članak 23.	Članak 42.
Članak 9.	Članak 43.
Članak 13.	Članak 44.
Članak 14.	Članak 45.
Članak 17.	Članak 46.
Članak 18.	Članak 47.
Članak 19.	Članak 48.
Članak 20.	Članak 49.
Članak 21.	Članak 50.
Članak 22.	Članak 51.
Članak 10.	Članak 52.
Članak 11.	Članak 53.
—	Članak 54.
Članak 30.	Članak 55.
Članak 31.	Članak 56.
Članak 35.	Članak 57.
Članak 36.	Članak 58.

Direktiva 2009/72/EZ	Ova Direktiva
Članak 37. stavak 1.	Članak 59. stavak 1.
Članak 37. stavak 2.	Članak 59. stavak 2.
Članak 37. stavak 4.	Članak 59. stavak 3.
—	Članak 59. stavak 4.
Članak 37. stavak 3.	Članak 59. stavak 5.
Članak 37. stavak 5.	Članak 59. stavak 6.
Članak 37. stavak 6.	Članak 59. stavak 7.
Članak 37. stavak 8.	—
Članak 37. stavak 7.	Članak 59. stavak 8.
—	Članak 59. stavak 9.
Članak 37. stavak 9.	Članak 59. stavak 10.
Članak 37. stavak 10.	Članak 60. stavak 1.
Članak 37. stavak 11.	Članak 60. stavak 2.
Članak 37. stavak 12.	Članak 60. stavak 3.
Članak 37. stavak 13.	Članak 60. stavak 4.
Članak 37. stavak 14.	Članak 60. stavak 5.
Članak 37. stavak 15.	Članak 60. stavak 6.
Članak 37. stavak 16.	Članak 60. stavak 7.
Članak 37. stavak 17.	Članak 60. stavak 8.
Članak 38.	Članak 61.
—	Članak 62.
Članak 39.	Članak 63.
Članak 40.	Članak 64.
Članak 42.	—
Članak 43.	Članak 65.
Članak 44.	Članak 66.
Članak 45.	—
—	Članak 67.
Članak 46.	Članak 68.
Članak 47.	Članak 69.
—	Članak 70.
Članak 49.	Članak 71.
Članak 48.	Članak 72.
Članak 50.	Članak 73.
Članak 51.	Članak 74.
—	Prilog I. točke od 1. do 4.
Članak 3. stavak 9.	Prilog I. točka 5.
Prilog I. točka 2.	Prilog II.
—	Prilog III.
—	Prilog IV.